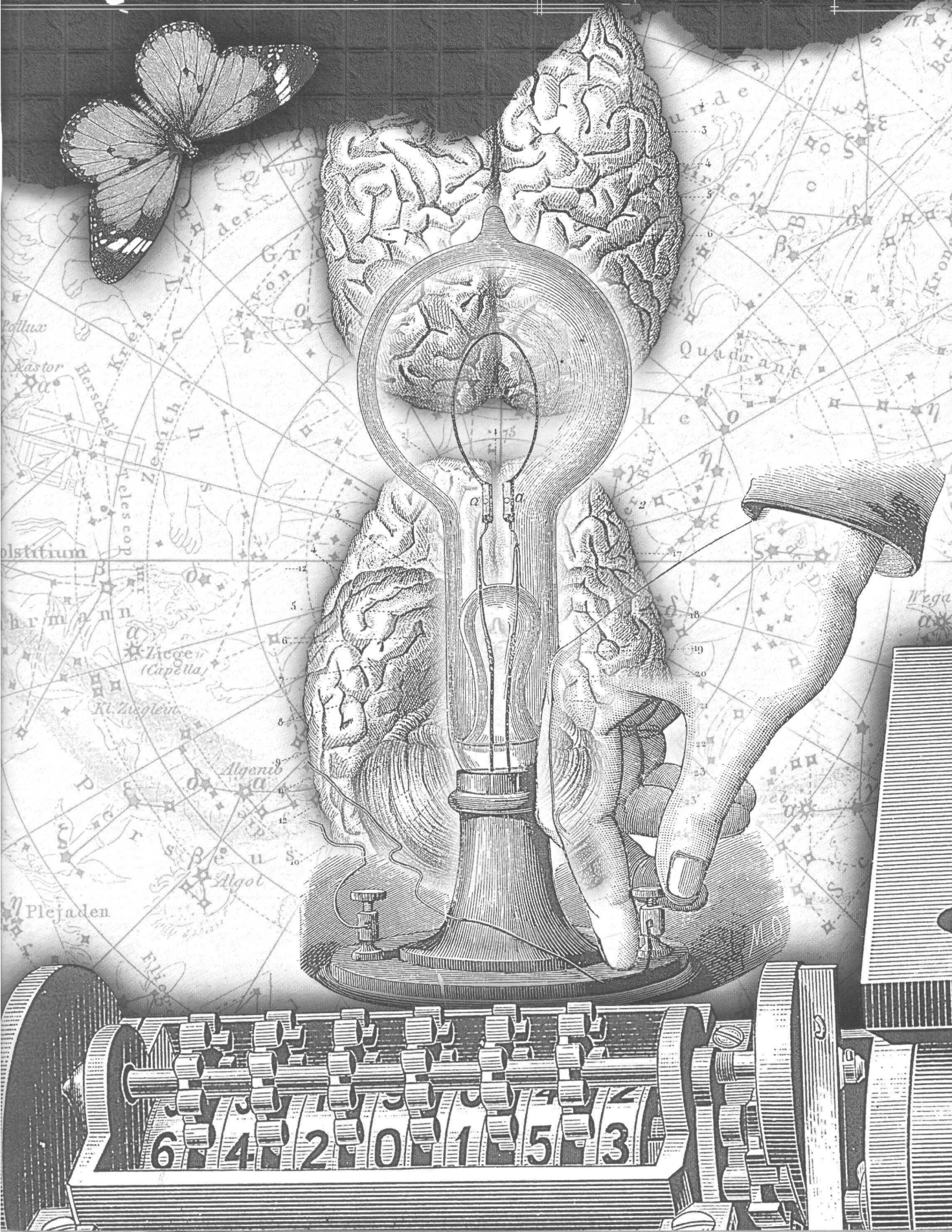

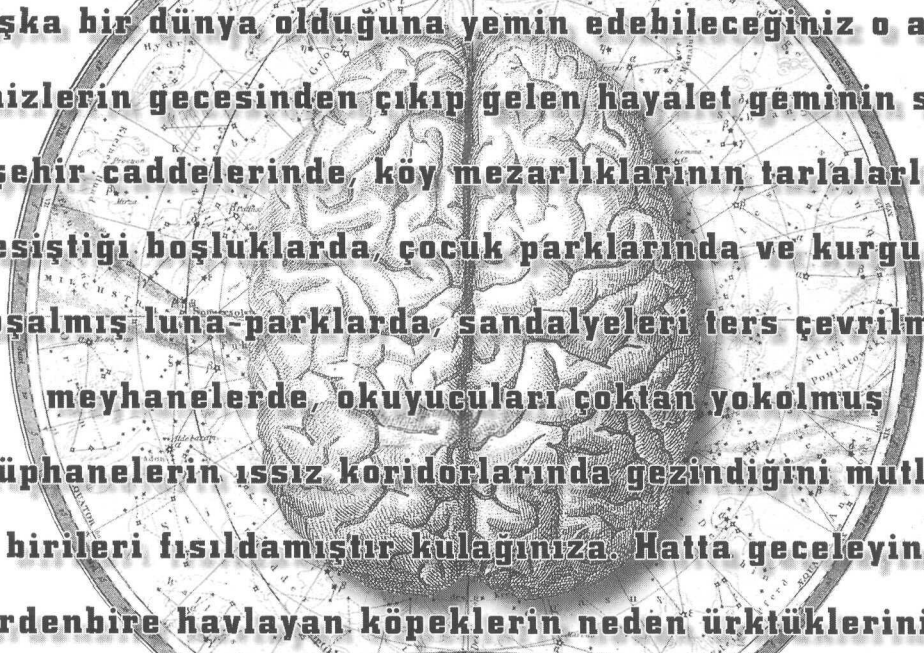
Hayalet Gemi

Sayı 35

Mart/Nisan 1997

200.000TL

Başka bir dünya olduğuna yemin edebileceğiniz o açık denizlerin gecesinden çıkıp gelen hayalet geminin sisli şehir caddelerinde, köy mezarlıklarının tarlalarla kesiştiği boşluklarda, çocuk parklarında ve kurgusu boşalmış luna-parklarda, sandalyeleri ters çevrilmiş meyhanelerde, okuyucuları çoktan yokolmuş kütüphanelerin ıssız koridorlarında gezindiğini mutlaka birileri fısıldamıştır kulağınıza. Hatta geceleyin birdenbire havlayan köpeklerin neden ürktüklerini o zaman hissetmişsinizdir. Ya da tüm bunlar uyku ile uyanıklık arasında yaşanan türden bir hayal...

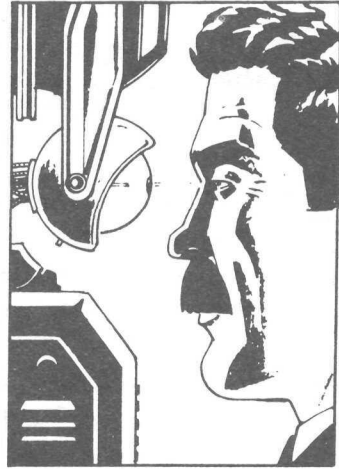
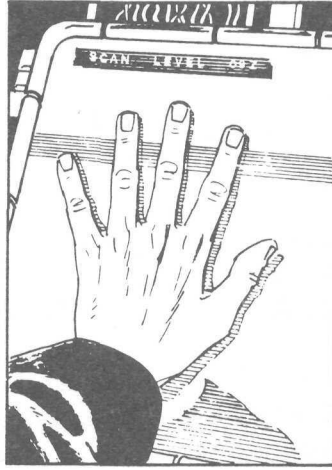
Eğer Hayalet Gemi ile ilişki kurmak istiyorsanız...

Herhangi bir evin loş odalarından birinde gözlerinizi kapatın. Ve karanlıkta bir koltuğa kendinizi bırakıp, geçmişi ve geleceği ve en önemlisi bugünü düşünüp sorular sorun. Sonra yaklaşmakta olan Hayalet Gemi'yi düşleyin.

Ya da bize yazın.

seyir defteri

Yarattığımız şifrelerin güvenli tutsaklığını tehdit eden bellek kaybı zaman zaman kanımızı

dondurduğunda yüzümüzü yıldızlara çevirip düşünmez miyiz:

gerçekte belki de şifrenin hiç olmadığını, ya da şifrenin sakladığını sandığımız bilginin bir

tuzaktan başka bir şey olmadığını...

Hayalet Gemi

<http://www.wavenet.com/~ulay/hayaletgemi>

İki Ayda Bir Yayınlanır
Sayı 35, Mart/Nisan 1997
200000 TL KDV Dahil

Sahibi ve Sorumlu Yazı
İşleri Müdürü
**Teknofil Teknoloji
Tasarım Ltd. Şti. adına
Adnan Kurt**

Yazı Kurulu
**Sedef Erkman
Murat Gülsoy
Ergun Kocabıyık
Nazlı Ökten
Pınar Türen
Halide Velioglu**

Tasarım
Faruk Ulay

Baskı
Net Matbaacılık

Emeği Geçen
**Sylvia Karmen Canbek'e,
Başak Çingir'e,
Faik Kurşunoğlu'na,
Mürşid Sertal'a,
Batur Şehirlioğlu'na,
Zeynep Terzioğlu'na,**
teşekkür ederiz.

İçindekiler

3 med-cezir

**Sıfr
Cemal Ener**

6 serdümen

**Gizyazılar #9, #10
Faruk Ulay**

8 kılavuzkaptan

**Mahzenmezar
Zeynep Direk**

12 üstüçizilmişkişiler

**Cennet Hemen Şimdi
Nazlı Ökten**

15 karagöründü!

**Şifreli Spiral
Tansu Çelikel**

19 déjà vu

**Sırtlan Yürüyüşü Sırtması
Ergun Kocabıyık**

20 deniz kızlarının şarkısı

**Ölü Konuk
İdil Önemli**

22 sirenelerin kabusu

**Estiğince
Sedef Dicle Yaşatılan**

26 uçan hollandalı

**Mahşerin Otuzbeş Dakikası
Murat Gülsoy**

32 imgelem in kapıları

**Düş'ünce / Eskiz
Oğuz Haşlakoğlu**

34 yanlış pusula

**'Martılar Alçaktan Uçacak'
Pınar Türen**

36 kayıp yolcu

**Sağa Sekiz, Sağa Dört, Sola Onüç
E.Serhan Gök**

39 yalnızlığın yunucakları

**Bir Öğle Üzeri
Sedef Erkman**

40 kayıp hazine

**Monatların Pencereleeri Yoktur
Aliye Kovanlıkaya**

43 sis dışları

**M.K.C.
Balku**

47 şeytan minaresi

**İ'nin O'ya Yakınlaşması
Hakan Aytekin**

49 başkabirdünya

**11
Mehmet Açar**

58 düşdeğirmeni

**Kalemi Onun Elinden Aldım Ve...
Orhan Cem Çetin**

60 deligümleği

**Zerdüş'tün Bilmecesi
Oğuz Haşlakoğlu**

Sıfır

Arap bilgini el-Harezmi'nin, ya da Avrupa'da bilinen adıyla Algoritmi'nin Hint rakamlarını ve bunlarla yapılabilecek işlemleri tanıtmak üzere yazdığı bir kitabın ("Cebir ve Denkleme"), Salem manastırında bulunan ve 13. yüzyıl başından kaynaklanan İtalyanca bir çevirisine, metni çoğaltmakla yükümlü yazarı kendi görüşlerini de eklemeyen durmamış: "Tüm sayılar bir'den çıkmıştır, bir ise sıfır'dan. Sıfır'da büyük bir mabedin saklı olduğunu bilmek gerek: O (Tanrı/C.E), ne başlangıcı ne de sonu olan sıfır'da simgelenir ve tıpkı sıfır gibi ne çoğalır, ne de azalır; ne O'na akan, ne de O'ndan kopan bir ırmak vardır. Ve sıfır'ın tüm sayıları on katı çoğaltması gibi, O da, yalnızca on kat değil, binlerce kat çoğaltır, hatta doğrusu, O her şeyi hiçlikten yaratır, esirger ve yönlendirir."

Bu yazarının adı bilinmiyor, ama 13. yüzyıl başlarında henüz çok kısıtlı bir çevrede ve yeni yeni tanınmaya başlayan bu "büyülü" rakamın değeri ya da işlevi karşısında kapıldığı hayret, hayranlık ve giderek vecd duygularıyla döneminin tipik bir temsilcisi olduğuna kuşku yok. Yukarıdaki not dikkatle okunduğunda, yazarının kapıldığı duygunun iki ayrı bakış açısının ürünü olduğu anlaşılıyor. Bunlardan biri, simgenin biçimiyle ilgili ve o dönem için bile yeni sayılmaz: Kendi üzerine kapanan çizgi, yani daire oldum olası mükemmelliğin, mutlak bir tamamlanmışlığın simgesi idi ve bu anlamda tanrısal çağrışımlarla yüklü olmasında şaşılacak bir yan yoktu. Yeni olan, matematiksel bir değer ya da işlev olarak sıfır'ın "varlığıydı". Kendinde bir hiç olan bu rakam, diğer rakamlarla ilişki içine girdiği anda büyük bir güce dönüşüyordu: sıfır'la yeni tanışan bir keşişin gözünde tanrısal bir güce... Sıfır'ın ve Avrupa'da halen Arap rakamları olarak bilinen rakamların geçmişi 13. yüzyıldan çok daha öncelere dayanıyordu oysa. Sayıları bir'den dokuz'a kadar sıralamayı, bu dokuz rakamı hanelere ayırarak yazmayı ve hiçbir sayının doldurmadığı, yani boş kalan hanelerin düşmesini engellemek için bir simge yaratmayı ilk düşünenler

Hintliler olmuştu. Bu simgeye "sunya", yani BOŞLUK dediler. Bu sayısal sistem, 9. yüzyılın ortalarına doğru Araplar'a, oradan da Avrupa'ya geçti. Ama önemli bir gecikmeyle: "Algoritmi'nin matematik kitabı, Latince'ye yaklaşık üç yüzyıl sonra çevrildi. Araplar, bu sistemi Hintliler'den alırken, "sunya" kavramına kendi dillerinden bir karşılık bulma yolunu seçmiş ve ona "as-sıfır" demişlerdi. As-sıfır; yani BOŞLUK. Oysa Arap rakamlarının Avrupa'da yayılmasına büyük katkıda bulunmuş olan Piza'lı tüccar Leonardo, daha kestirme bir yol izledi. Avrupa için henüz yeni sayılabilecek bu rakamlarla neler yapılabileceğini anlatmak üzere yazdığı "Liber abaci" adlı kitabında, dokuz rakamı sıraladıktan sonra şunları ekliyordu: "Bu dokuz rakam ve Arapça'da sıfır denilen, şu '0' işaretiyle, istenilen her sayı yazılabilir." Hesaplanabilir bir değer olarak boşluk kavramının ve kavramı niteleyen sözcüğün Avrupa kültüründeki serüveni belki de bu noktada başladı. "Arap" rakamlarıyla gelen sayısal sistemin, Avrupa kökenli bilim ve teknoloji üzerinde ne denli önemli bir katkısı bulunduğunu, hatta bu sistemin bilimselliği mümkün kılan bir ön-koşul oluşturduğunu belirtmeye gerek bile yok. Bu bağlamda yalnızca bir noktaya dikkat çekmek istiyorum: "Pozitif" bilimlerin (Almanca'da "doğa" bilimleri) dilini kavramakta büyük güçlükleri olan benim gibi biri bile, sözcüğümleri bir elmayı kafasına düşüren gücü hesaplamak üzere gerçekleştirilen işlemlerin ardında - bunlar ne denli soyut ve kavranılmaz olursa olsun- doğrudan kendi deneyim alanına giren, yani duyusal bir ilginin varlığını sezebilir. Oysa bugün vardığı noktada fizik, alabildiğine somut ve işlevsel sonuçlar yaratan bir bilgi ürettiği halde (hain bir örnek vermek için, atom bombasından söz edebilirim), insanların duyusal deneyimiyle tüm bağlarını koparmış gibi görünüyor. Ama bu nokta konumuzla dolaylı bir ilişki içinde. Bilindiği gibi, kavramın (BOŞLUK) ve sözcüğün (SIFR) Avrupa'daki serüveni yalnızca pozitif bilimlerle sınırlı kalmadı. Piza'lı Leonardo, Araplar'dan aldığı sıfır

sözcüğünü Latince yazım kurallarına uydurmak amacıyla "cephirum"a dönüştürmüştü. Ve bu sözcük büyük bir hızla, belli başlı tüm Avrupa dillerine sızdı. Burada "sızmak" fiilini özellikle kullanıyorum, çünkü sözcüğün dilden dile aktarımı, kavramdan kopmayla sonuçlanan bir dilsel kaymaya neden oluyordu. Sözelimi Almanca'ya "Ziffer" olarak geçen sıfır, çok geçmeden yalnızca sıfır'ı değil tüm Arap rakamlarını nitelleyen bir kavrama dönüştü. Yani parça bütünü yerini aldı. Benzer bir sürecin Fransızca'da da gerçekleştiği biliniyor. Ancak bu kez -tıpkı Almanca'da olduğu gibi- tüm Arap rakamlarını karşılayan "chiffre" sözcüğü bir de yan-anlam kazanıyordu: Gizli haberleşmeye yarayan işaretlerin tümü; yani ŞİFRE. Böylece ana soruma geliyorum: Şifrenin gizlediği nedir? Bu soruya verilebilecek birinci yanıt, sözcüğün etimolojik serüveninde ortaya çıkmıştı zaten. Şifre sıfır'den koptuğu ölçüde kökenindeki kavramı, yani boşluğu gizliyor. Ama bu etimolojik karşılıkla yetinmek, önemli bir fırsatı kaçırmak olurdu, çünkü şifrenin örttüğü boşluk kavramında çok daha güncel ve hayati bir anlam kaybının gizlendiğini seziyorum: Buna mekân duygusunun kaybı diyeceğim. Yirminci yüzyılın en temel dinamiklerinden biri, belki de en önde geleni, göç olgusudur. Bu olgunun ilk işaretleri, John Berger'ın belirttiği gibi, 16. yüzyılda başlayan köle ticaretiyle gelmiş olabilir. Ama günümüzde kazandığı anlam ve boyutlarıyla göç sürecine bir "sıfır" noktası arandığında, 19. yüzyıla ve sanayi devrimine dönmemiz gerek. Bu anlamıyla göç, paradoksal bir biçimde emeğin "özgürleşmesine", yani topraktan koparak, alınıp satılabilen bir işgücüne dönüşmesiyle mümkün olabilmektedir. Emeği işgücüne dönüştüren süreci düşüncesinin odağına yerleştiren Marx, gerçekten de en özgün göç filozoflarından biriydi. Kentleşme süreciyle başlayan "modern" göç, yirminci yüzyılda, önce iki büyük savaşın yerinden ettiği kitleler, ardından ulusal sınırların ötesine taşınan yeni bir işgücü akımıyla global bir nitelik kazandı. Bir

bakıma çağımızı simgeleyen bu göçün, geleneksel göçebelikle ne tarihi, ne de analogik açıdan hiçbir bağı bulunmadığını vurgulamak bile gereksiz. Günümüz göçü, herşeyden önce vahşi bir yurtsuzlaş(tır)ma sürecidir. Ve vahşetin, tarih boyunca olduğu gibi, insanların konuştukları dile de yansıyan bir uzantısı vardır Sözelimi Türk dili üzerindeki "uygar" (yerleşik) baskıyı görmek için, Türk Dil Kurumu'nun 1988 tarihli sözlüğüne başvurmanız yeter. "Yurt" sözcüğünün kökenindeki anlamı bu sözlükte en arka sıraya, onuncu sıraya kadar itilmiştir:

"Yurt: (...) 10. hlk. Yörüklerin yazın veya kışın oturdukları yer."

Bu tanımda, kavramın yörükler, ya da göçebeler için ifade ettiği anlamı "uygarlık" adına saçmalandırmaktan çekinmeyen sinik bir vurgu seziliyor: "... yazın veya kışın oturdukları yer." Neden yörüklerin yaşam alanı, yörüklerin mekânı veya evi değil de, "...yazın veya kışın oturdukları yer"? Ama TDK'ya böyle bir soru yönelmek bile anlamsız, çünkü bu kurum için "yörük" sözcüğünün göçebelikle ilişkisi, "çok çabuk yürüyen, hızlı giden" ve "Osmanlı'da tımarlı asker" anlamlarından sonra geliyor. Göçebeliliğin bıraktığı tüm izlerin ve anlamların dilden kazındığını düşünmeden edemiyor insan. Oysa yurt, göçebenin eviydi gerçekten de; Berger'ın vurguladığı anlamda, "yeryüzünün merkezi; bir dikey ve bir yatay çizginin kesiştiği" noktaydı:

"Dikey olanı yukarılara, göğe tırmanır; aşağıda yeraltına inerdi. Yatay olanı yeryüzü trafiğini temsil eder, başka yerlere uzanan tüm olası yolları gösterirdi. Böylece insan evindeyken gökteki tanrılara ve yeraltındaki ölümlere en yakın konumdaydı. Bu yakınlık her iki duruma da ulaşabilmeyi vaad ediyordu. (...) Göçebe insanların düşünce ve inanç hamuru herhalde bu iki çizginin kesiştiği, kesişmenin vaad ettiği güven duygusuyla yoğrulmuştu ve her gittikleri yere bu

dikey çizgiyi bir çadır direği gibi (abç.) taşıyorlardı. (...) Evini terkettikten sonra göçmen, asla iki çizginin kesiştiği bir başka yer bulamaz. Dikey çizgi yoktur artık, ölümler ile arasında bir süreklilik de kalmamıştır; ölümler yokolmuştur, tanrıların ulaşılmasıdır şimdi. Dikey çizgi hiçbir yere ulaşmayan, yalnız insanın üstüne kapanan bireysel, biyografik bir daireye dönüşmüştür.**

"...hiçbir yere ulaşmayan, yalnız insanın üstüne kapanan bireysel, biyografik daire..." Bu noktada döngü tamamlanıyor; yine daireyle, yani bir sıfır'la karşılaşırız: Ama bu kez merkezini tanrıları ve atalarıyla yaşayan insanların oluşturduğu, -Nietzsche ve Foucault'nun yükledikleri anlamıyla- soykütüksel bir döngü değil, bireyin biyolojik ömrüyle sınırlı, biyografik bir daire çıkıyor karşımıza. "İnsan 'görülebilir' sayesinde uzamı fiziksel varoluşun önşartı olarak tanır," diyor Berger. Gören varlık, tam da bu görme edimiyle göremediği, göremeyeceği şeylerin bilincine varır. Görme eylemiyle kazanılan mekân duygusu, imgelemin de yardımıyla 'görülemeyen'i içerir. Kısacası, sıra daima gurbetle birlikte anılır, gurbetin yarısıdır. Varlık her zaman yoklukla birlikte yaşanır; göçebe, yurdunu kurduğu her yere 'yok'larını, artık göremediklerini (atalarını) ve görmeden tanıdıklarını (tanrılarını) taşır. İşte yeni göç olgusuyla modern bireyin deneyim alanından silinen şey, tam da budur: mekân kavramının kurucu

unsuru olarak, varlıkla yokluk arasındaki uyum ve birliktelik. Sıfır'la, yani işlevselleştirilen bir boşlukla gelişen, Avrupa kökenli bilim anlayışının ayırdedici özelliği teknoloji ve üretimle kurduğu ilişkidir. Bilgi, sayılabilir bir nicel değere dönüştürülür ve üretimin emrine verilir. Belli başlı tüm Avrupa dillerinde "üretmek" kavramını karşılayan sözcük, Latince kökenlidir: producere; yani ileriye sürmek, öne çıkarmak, görülebilir kılmak. Bir zamanlar, ontolojik anlamda gerçeklik kavramının içini dolduran; insanın mekân duygusunu kuran görme edimi, bilgi"sayar" teknolojisi sayesinde yeni bir evreye girer böylece. Gerçeklik duygusunun, postmodern dünyadaki karşılığı, sanal gerçekliktir; görme edimiye artık "gördüğünü sanmak"tan geçer. Bu dünyada görülebilenler (varlar) ve hayal edilenlerin (yoklar) yerini, sıfır'lar ve bir'ler alır; "Algoritmi"nin kitabında karşılaştığı sıfır'ın ardında tanrısal gücü gören yazıcıysa, yerini bilgisayar oyunu oynar gibi savaştan askerlere bırakır. İşte günümüz varoluşunun şifresi: sıfıra sıfır...

Not:

* John Berger, *Ve Yüzlerimiz, Kalbim, Fotoğraflar Kadar Kısa Ömürlü*, çev. Zafer Aracagök.

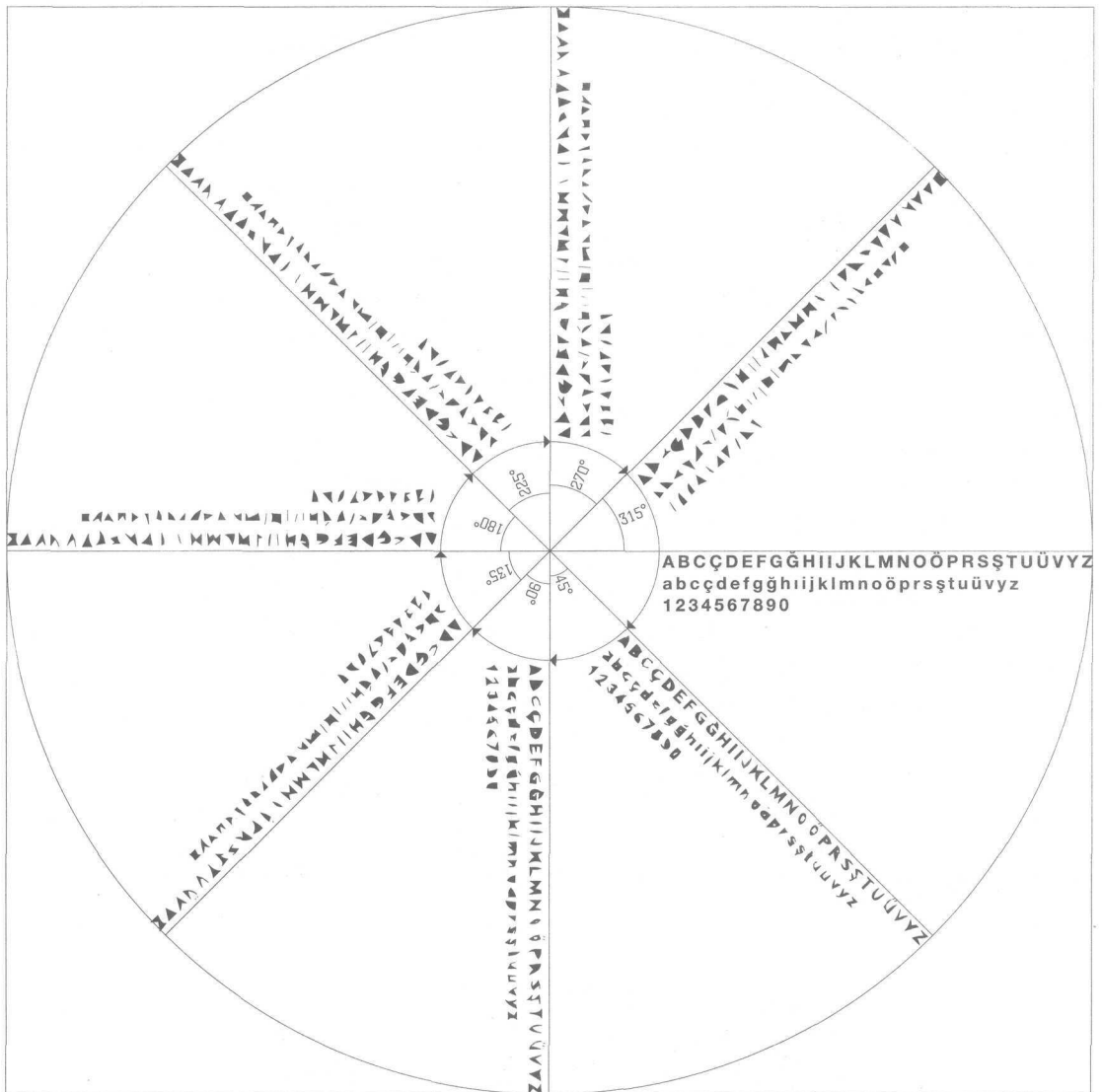
↓

dip limanında buluşalım...

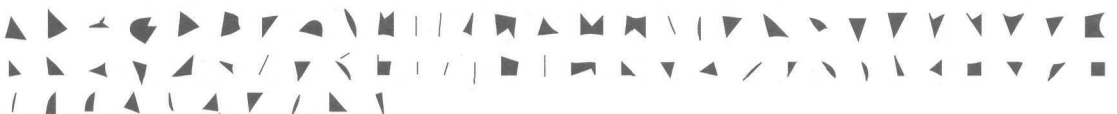
Gizyazılar #9, #10

Helvetica Neue Bold

A B C Ç D E F G Ğ H I J K L M N O Ö P R S Ş T U Ü V Y Z
 a b c ç d e f g ğ h i j k l m n o ö p r s ş t u ü v y z
 1 2 3 4 5 6 7 8 9 0

Conversus #7@315°

sesli harfler

kalın				ince			
A	I	O	U	E	İ	Ö	Ü

sessiz harfler

B C Ç D F G Ğ H J K L M N P R S Ş T V Y Z

sayılar

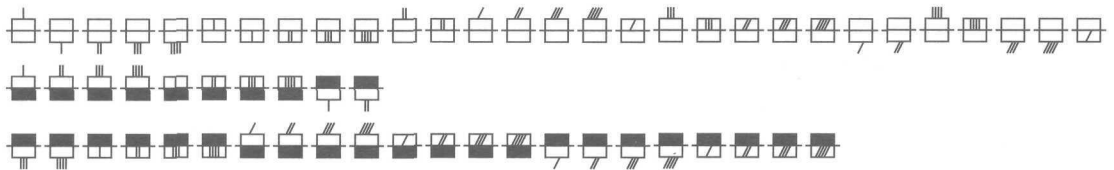
1 2 3 4 5 6 7 8 9 0

imler

. , : ; " " ' ' ! ? & % / () \$ * • - + - =

A	I	O	U	1	2	3	4
E	İ	Ö	Ü	5	6	7	8
B	C	Ç	D	9	0	.	,
F	G	Ğ	H	:	;	"	"
J	K	L	M	'	'	!	?
N	P	R	S	&	%	/	(
Ş	T	V	Y)	\$	*	•
Z				-	+	-	=

Ogham

Mahzenmezar

Demokrasinin Paradoksallığı

Hobbes Leviathan'da toplumsal sözleşmeyi önceleyen hipotetik bir doğal durum öne sürmüştür. Doğal durumda herkes herkesle savaş halindedir, haklı haksız yoktur, herkes elindekine onu koruyabildiği sürece sahiptir. İnsan sürekli ölüm korkusu ile yaşar ve "hayat yalnız, zavallı, ilkel, nahoş ve kısadır". Hobbes'un bahsettiği bu doğal durum aslında geçmişte hiç varolmamıştır. Doğal durumun tasviri şimdiye içkin olan geleceğe dair bir tehlikenin tehdididir. Eğer toplumsal sözleşme bozulursa doğal durum tekerrür edecektir: Hiç geçmiş olmamış bir şeyin tekrarı sözkonudur burada! Bu tehdidin gerçekliğinin kanıtı, Hobbes tarafından şimdiki zamanda herkes tarafından yapılabilecek bir gözlem sonucunda ortaya serilir: Sivil toplumda, toplumsal sözleşmeyi yapmış olduğumuz varsayılarak yaşadığımız halde, başkalarından ve hatta komşularımızdan bile şüphe içinde yaşarız. Yasalara rağmen herkes evinde kilit altında oturmaktadır ve kıymetli eşyalarını yalnız kendisinin bildiği şifreler altında saklamaktadır.

Politik düşünce alanında, örneğin Hobbes'da, ölüm ve şifre arasında bir bağ olduğu sezinlenir. İnsan ölüm korkusuyla yaşar. Yaşama hakkını savunmak doğa yasasının icabıdır. Mülkiyet yaşamı güvence altına almanın yollarından birisidir. Toplumsal sözleşmeden sonra görünürde barış içinde yaşasa bile, **doğası** onu şifrelerle yaşamak zorunda bırakır. Hobbes'a ve Kant'a göre devlette de bir takım bilgilerin, öğütlerin gizliliği **zorunlu** olduğundan sır ya da şifre **vazgeçilmez** bir yere sahiptir. Hobbes'un bakış açısından, devletler hiçbir zaman toplumsal sözleşme yapmamış yapay bireylerdir. Kant uluslararası bir sözleşme güvenceye alınmadan barışın hep kırılğan ve yapay olacağına ısrar etmiştir. Gizli servisler, casusluk faaliyetleri vs., bunlardan kurtuluş yoktur. Sırlar ve şifrelerin gizliliği altında kandırılmak yurttaşın kaderi olduğu kadar, bunların pek çok ahlsız ve çürük ilişkinin de kılıfı olması ihtimali

ortadan kaldırılamaz. Çağımızda şeffaf ve açık politika bir **demokrasi** talebi olarak karşımıza çıksa da sır ve şifre kamusal politik küreden çekip alınmaz. Politik alanın doğasındaki kamusal olana açılmayacak sır boyutu **demokrasinin** paradoksallığına işaret eder.

Deşifre Edilme Şüphesi ya da Unutma Tehlikesi

Tanıdık ve bildik olanın içindeki şifrenin ciddiyeti ve parodisi, insan varoluşunun derinlik boyutuna, yani belleğe yaklaşılabilirdiği ölçüde farkedilir, yoğunlaşır ve aynı zamanda da anlamını kaybederek kendisini ortadan kalker. En somut anlamıyla şifrenin değerli bir bilgiyi ya da malı başkasından sakladığı, ulaşımdan korumaya çalıştığı malum. Örneğin şifreli kasalarda amaç malın serbest dolaşımının ortadan kalktığı, yalnızca bir tekele ya da tek-ellere sunulduğu bir koşulu yaratmaktır. Şifrenin bir malı etkin bir şekilde koruyup saklayabilmesi için kolay bir akıl yürütmeyle çözülememesi gerekir. İnsan eğer sakladığı şeyi iyi saklayacaksa, başkalarının kendisinden akıllı olabileceğini her zaman hesabetmiş olmalıdır. O zaman, şifrenin ancak kişisel bir mantık uyarınca akli olabilen, aslında saçma bir mahiyette olması daha güvenli olacaktır. Ancak bu durumda şifrenin sahibi belleğinde kendinde hiçbir anlamı olmayan dışsal bir takım işaretleri tutmak durumundadır. Bu dışsal işaretler eğri büğrü bir mantıkla düzenlenmiş bir alt belleği oluştururlar. Alt bellek ise bellek içinde garip, anlamsız bir karalamaya, saçma bir yanyana getirme tekniği ile yazılmış bir yazıya benzer.

Antik çağda bellek, bir alt belleğe karşıtlığı içinde ele alınır: Platon'a göre sofistler belleği eğitirken aslında gerçek belleği tekil, saçma bir alt bellekle desteklemeyi hedeflemişlerdir. Özel alt bellek teknik bir biçimde, evrensel açılan belleğin yerini aldığı zaman etkileyici retorik gösterileri yapılabiliyordu. Örneğin, arka arkaya elli arkhontun adını saydılmak için bu adları keyfi bir biçimde bellekte başka işaretlerle eşlemek, tamamen kişiye özgü, başka

birisi için işlemeyecek şifresel bir alt bellek kurmak tekniğini öğrenmek yeterliydi. Ama teorik bakış açısından bu gösterinin ve tekniğin gerçek bilgiyle ilgisi yoktu. Bellek, alt belleğin desteğine muhtaç olunca unutuşa mahkum olur. Bilginin yöneldiği şifre yorumlanmaya ve anlaşılmaya muhtaçtır, ancak bu şifrenin çözümü belleğe dışsal yollarla ele geçirilebilir ve teknik bir şekilde anlaşılmadan kullanılabilir. Formülleri uygulayarak problemleri çözme ve derinine anlamadan kullanma yeteneğimiz (teknolojik yetenek), unutma yeteneğimiz ile doğru orantılı olarak artar.

İnsanın varoluşundaki **şifresel boyut** saçmalığın inayetiyle hayatı idame ettirebilme kapasitesini de gözler önüne serer. Alt bellek hızlanan ritm içinde zaten akılcı bir düzeni olamayan çağrışımsal, keyfi işaretler tamamen karman çorman hale gelir. Sahib olunan şeylerin sayısı, detayları dikkati iyice dağıtırken, sakladığımız bir şeyi günlerce ve bazen asla bulamama aczi içinde yaşamak ihtimalimiz artıyor. Hatırlanması gereken bir çok 4 ya da 5 ya da daha fazla haneli şifre sayısının yarattığı yükün altında ezilmeye başlayan modern insan artık basit çözüm yollarına sapmaya mahkum hale gelir. Bu numaralar, örneğin doğum tarihi, kaç kardeş olduğunuz, araba plakanız, evinizin numarası vs. kasa ya da kart hırsızları tarafından kolayca keşfedilebilirler. Hakim olamadığımız bir şifreler dünyasında ya kolayca deşifre edilme şüphesiyle ya da unutma tehlikesiyle huzursuz yaşarız.

Yazının Gerekliliği

Şifrenin düşüncede oynadığı rol, çözülecek problemlerle, açılacak kasalarla sınırlandırılmaz. Şifre, çözülecek bir problem olarak ele alındığında hem çözümü zorlaştıran bir paravandır, hem de bir çözüm sözünü içinde taşımaktadır. Şifresi bulunarak açılan bir kasa, her problem gibi, bir ölçüde durgunlaştırılabilmiş, kurallarınca işleyen, dengelenebilmiş evcil bir dünyayı varsayar. Varsayımlar ortadan kaldırıldığında bu evcillik

kaybolur; ve dünyanın şifresi hakim olunamayan bir çok anlamlılık içinde, kendisini vahşi bir biçimde sunar. Zorunlu olarak bir alt belleğe yaslanan günlük yaşamdan, kendisini canlı belleğin alanı olarak ilan eden metafiziğe geçtiğimizde **hakiki** şifresellik alanı da başlamış oluyor. Metafizik tarihi şifre tarihinin bir parçasıdır; ya da, şifrenin tarihi, hakiki olanın dünyada bir şifre ile yazılı olduğu metaforuyla başlayan bir metafiziğin de tarihidir. Logos'un içindeki varlıklarla ilgili bilgi ifade edildiği andan itibaren zaten şifreseldir. Bir şey anlaşıldığı anda şifresi çözülmez, kurulur. Çünkü o, bir şeye göre anlaşılacak, bir gönderme yapacaktır. Bilginin tarihselliğini şifreselliğinin oluşturduğu söylenebilir. Tarihsel olarak teorik bilginin doğumunun pratik kaynaklı olduğu ancak kısmen doğru olabilir. Pratik bilgi dünyada kalır. Teorik bilgi ise kendisini dünyadan köktenci bir çıkışla kurar. Kısacası, pratik, teorik bilginin hiç durmadan sorgulanması gereken metaforik kaynaklarını açıklamaz. Eğer metafizik bilgi ilk felsefi temelini Platon'da bulduysa, bu temel Platon'un kullandığı temel metaforda aranacaktır. Platon Parmenides'in mitik şiirinde ele aldığı ontoloji kurucu metaforu yeniden yorumlar. Hakikate doğru yolculuk ederken, gözlerimizi - yani doğal olarak sahip olduğumuz, görmemizi sağlayan organlarımızı- içinde yaşadığımız görünüşler (kopyalar) dünyasından çevirmek, hatta bu gözlerin yerine değişmez olan varlığı ya da varlıkları kavramaya muktedir aklın gözünü koymalıyız. Bilginin temel şifresi, şifrenin kendisi, iki ayrı tür dünya, iki ayrı tür göz, iki ayrı tür ışık ayırımına dayanır. Hakikat ile kopyası arasındaki bölünme, bilginin temeli olan **metaforun** kendisidir. Bu bölünme gerçekleşmeden önce **insanlık, teorik tavıra** geçememiştir. Yöneldiği nesneyi mevcut hale getiren gerçek bir yaratıcı yönelim olan **metaforik olma durumu** hakikatin

şifresine yönelmiş olan teorik tavrın kaynağıdır.

Ancak bu temel metaforik olma durumu göz ardı edilmiş ve şifre hep bir dünyaya dağılma ve yayılma sorunu olarak görülmüştür. Bu dağılma daha az önemli değildir. İlkesel olarak gerekli donanımına sahip olan kişi bilgiye kendisi ulaşacaktır. Bilgi yutulacak bir hap değildir. Ama tek kişinin tekelindeki bilgi, o kişinin zihninde hapsolüp, onunla beraber ölecek olan tekillik olduğu zaman **bilim** olamaz. Bilginin bilim içinde bir yer sahibi olabilmesi için onun değişik zaman ve mekanda ona kafa yoran, yeterince donanımlı herkes tarafından kavranabilir, şifresinin çözülebilir olması gerekmektedir. Burada bilimsel bilgi diye birşeyin ortaya çıkışıyla, ona eş zamanlı olarak, zaman aşırı bir cemaat kurgusu yapıldığını gözden kaçırmamalıyız. Bilgi onu taşıyacak olan bu zaman aşırı cemaatin koruduğu mülkiyettir. Herkes kendisi ulaşır bu bilgiye ama eğer bilim projesi gerçekleşecekse hakikate ulaşmış olanların ölümüyle mezara giren bilgi, o cemaatin yeni üyeleri için hep sıfırdan başlamayı gerektirecek, bir insan ömrü sürecinde döngü tamamlanacak, ilerleme kaydedilemeyecektir. Cemaatin binlerce yıl sonra doğacak olan üyelerine aktarılamayan bilgi bilinmez bir şey olur. Demek ki teorik tavrın kaynağında ikili bir sorunsal yatar: bilgi bu cemaatin onu ilerletecek olan gelecek kuşaklarına nasıl aktarılır? Bilgi onu dejenere edecek ve kötüye kullanacak olan cahil halktan nasıl korunur? Bilenler cemaati konuşmaya dayalı bir cemaat olamaz, böyle bir cemaat her türlü yokolma tehlikesine fazlasıyla açıktır. Bu yüzden bilgi kişiden kişiye kulaktan kulağa anlamı açıklanacak ve aktarılacak şifreler altında korunamaz. O halde, yazıya gerek vardır. Hakikatin bilgisinin **evrensel** bir bilim projesi içinde yer aldığı andan itibaren şifrelerin de tesadüfi ve keyfi bir işaretler toplamı olamayacağı açıktır.

Şimdiki Zamanın Şifreselliği

Metafizik alandaki şifre, Varlığın şifresi, bütünün aydınlanmasına ramak kaldığını hissettirecek gibi göz kırpar, bir anlaşılma sözü verir ama o aslında bütünselleştirmeye çabalayan sonlu anlayışı yutan bir şeydir. Bu şifrenin deneyimi bilgiyi, anlaşılabilirliği, inancı, ölümü, politikayı, anlaşılmazı, imkansızı, deliliği, sonsuzluğu, tarihi ve şimdiki zamanı ve vücudu ilgilendirir. Bu şifre devinir, çoğalır, tekleşir, yoğunlaşır, kendisini tekrarlar ve alanını genişletir: sanki bir bakışa benzer, ancak bu durum da görülenden, bakılandan da bakana bakılmaktadır. Herşeyin anlaşılma olduğu o bir an, az sonra korkunç bir kaybolmuşluğu ifşa edecektir.

Şifrenin içinde kaybolmak nasıl betimlenir? Tinin Görüngübilimi'nin önsözünün sonunda Hegel spekülative önermenin, Kavramın kendisine dönüşünü ifade eden geniş anlamda bir diyalektik sunuma ait olduğunu yazar. Bu tür önerme **asli olanı aydınlatma** görevini üstlenmiştir. Spekülative önermenin hem biçimi hem de içeriği bakımından talep ettiği okuma tarzı, cümlelerin genelgeçer okunmuş biçimlerini bozacaktır. Normal okuma biçiminde okuyucu öznedede sağlam bir zemin bulur ve bu zeminden yükleme doğru hareket etmeye başlar. Oysa, spekülative önermeyi okurken öznedeki bu sağlam zemin kaybedilmiştir ve başka hiç bir noktada da bulunamamıştır. Okuyucu, yüklem, öznenin bir ilineğini değil de özünü sunduğunu öngöremediğinden, bir yönelim düzensizliği deneyimi yaşamaya başlar. Birbirine karışan özne ile yüklem arasında gidip gelmeye başlar. Bir sonraki cümleye geçerek okumaya devam edemez, bir akıl yürütme ile önermenin dışına da çıkamaz. Tekrar ve tekrar aynı önermeyi okumaya takılmıştır. Bu yüzden önermede söz konusu olanın içeriğinde ve bu içerikle beraber kalır. Hegel "özne kaybolmuştur" (das Subject verloren geht) dediği zaman, kastedilen şey hem gramatik cümlelerin öznesinin yükleme doğru kaydı, hem de düşünen öznenin kaybolduğudur. Aslında

kaybolan özne, söylenen şeyde kendisine, özüne dönmüştür. Hegel'e göre, kendisine dönen düşünmeden daha hareketli bir şey yoktur; ancak spekülatif düşüncede düşünce etkinliği azalmadan bir durgunluğa erişmiştir. Okuma deneyimi, şimdiki zamandaki bütünlüğü ve tamlığı içinde mevcudu yakalayabilme ve elinde tutabilme atılımı içindedir. Spekülatif önermenin okuyuşu tam da bu **normal** okumayı kesintiye uğratmıştır. **Şimdiki zaman** mümkün tüm bilincin yeri olduğundan şifreseldir. Kaybolan benin kendisi öteki zamanla bölünen zamandır.

Mahzenmezar

Şifre, gizlemekle gizlememek arasında oynanan bir oyundur. Şifrenin anahtarı yazıdır. **Cryptogramme** şifreli yazı anlamına gelir. Geniş anlamıyla yazı, potansiyel olarak, şifreyi içinde taşır. Yazı herkesin eline geçmesi tehlikeli olanı koruyabilir, kilitleyebilir, gizleyebilir, mühürleyebilir. Ama o yazıysa eğer, koruduğu şeyin alınmasına da imkan verecek gibi kendisini sunmak durumundadır. Şifreli yazı gösterir ama açıklamaz, söyler ama bildirmez. Burada şifre-çözümü bilgisine (cryptanalysis) girmeyeceğim; bu sözcüğün kökü olan **crypt** aynı zamanda **mahzenmezar** demek. Öldürmek gizlemenin en güvenli şeklidir; şifreyi çözmek için mezarı açmak gerek. Derrida'nın ilk eserlerinde göstermiş olduğu gibi, geleneksel olarak dar anlamıyla ele alınmış olan yazı sözle karşıtlık içinde düşünülmüştür. Bu karşıtlık içinde ayrıcalıklı durumda olan **söz** dür. Çünkü söz hakikatin, yani gösterilenin dokusunu gösterenlerle dokuyup gözler önüne serendir. Geleneksel olarak yazının söze ikincil olduğu, yazının sözün söylediklerini bire bir kaydeden uşağından başka bir şey olmadığı düşünülmüştür. Yazı, içinde bir zamanlar canlı nefesi ya da sözün kadavrasını barındıran bir mahzenmezardır. Elbette, geleneğe göre, hakikatin düşüncesinin kendisine dışsal olduğu kabul edilen işaretlere ve gösterenlere ihtiyacın olmadığı durum en idealidir. O zaman "iletişim",

ruhun kendi kendisiyle **söyleşisinden** ibaret olur; ve başkalarına iletilebilirliği varsayan bilim asla başlayamaz.

Söz ve yazı arasında basit bir karşıtlık ve hiyerarşi kurmaya çalışan batı düşüncesi geleneğine göre, yazı söyleneni ruhtan çıkartır ve onu dışsal işaretlerde anıtlştırır. Hakikat, söyleyen söylediğinin arkasında durabildiği, onun hesabını şimdi ve burada vererek onu desteklediği sürece yaşar. Söylenen başkalarına aktarılmalıysa, söyleyen sonlu, ölümlü bir varlıkta, söylenenin dışsal işaretlere emanet edilmesi zorunluluğu ortaya çıkar. Söz zorunlu olarak sessizce yazıya gömüldüğünde **büyük** bir unutuş tehlikesi başlar. Hakikatin cesedi kalıpsal olarak sonsuz kere cansız olarak tekrar edilebilir, yanlış yorumlarla üstü örtülerek unutuşa atılabilir. Yazıda gömülü olan söz ancak hermeneutik (yorumbilimsel) bir etkinlikle bir başkası tarafından özgün bir şekilde ifade edildiğinde, canlandırıldığında şifre çözülecek, ölü olan yaşayan aklın ortamında tekrar dirilebilecektir. Geleneğin imkanı yazıdır: Yazı olmadan gelenek olmaz, gelenek olmadan da bilim mümkün olmaz. Gelenek, yazı gibi bir mahzenmezardır ve orada hep tekrar diriltilecek şeyler bulunur. Tarihin bize aktardığı yazıdaki, şifrelerdeki labirentlerin içinde ölümler yatarlar. Mumyalanmışlardır, tekrar geri gelmek için. Çünkü hakikatin umudu ölümsüzlükse, bu kesintili bir ölümsüzlüktür, içinde pek çok uzun süreli ölüm olan bir ölümsüzlük.

Kaynakça:

1. Jacques Derrida, **La Dissémination**, Editions du Seuil.
2. G.W. Hegel, **Phänomenologies des Geistes**, Felix Meiner Verlag, Hamburg.
3. Thomas Hobbes, **Leviathan**, Penguin Classics
4. R. Bernasconi, **'Levinas Face to Face with Hegel'**, Philosophy and Phenomenological Research, 1982.

Cennet Hemen Şimdi

"ve Her Şeye Kadir Tanrı yayını ve şiddetli öfkesini şehre çevirecek ve elini o korkunç gücüyle şehrin üstüne indirerek onu avcunun içine alacaktır. Gücünün orağı şehrin altındaki toprağı biçecek ve yüzyıllardır onu yaşatmış sulara şehri basma buyruğunu verecektir; korkudan bu buyruğa uyan sular deli bir hız ve korkunç bir gümbürtüyle her yandan fışkıracaktır(...)

Epifainos şöyle der: "(...) kimileri derler ki, Tanrı'ya aranmış büyük kilise şehirle birlikte sulara gömülmeyip görünmez bir güç sayesinde havada asılı kalacaktır". Ve âdil ona şöyle cevap verdi: "Sen ne diyorsun, oğlum? Bütün şehir sulara gömülmüşken kilise nasıl ayakta kalabilir? Zaten ona kimin ihtiyacı var ki? Tanrının insan eliyle yapılmış tapınaklarda yaşadığını mı sanırsın? (...)"

X.yüzyıl Bizans elyazmaları. Yerasimos S., Konstantiniye ve Ayasofya Efsaneleri,

Bir Hollywood yıldızı, Xenu adında bir galaksi prensi ve Nazilik suçlamaları...Tüm bunları aynı cümlede kullanabilmemizin nedeni bir bilim-kurgu romanı değil (aslında tam da öyle); son iki yıldır Batı'da "Scientology" diye yeni bir dinin, bir kilisenin ya da kimilerine göre bir sahtekarlığın ortaya çıkıp Hristiyanlığın güç alanını tehdit eder hali gelmesi. Daha önce de Hollywood yıldızları uzakdoğu dinlerine meylederek California kökenli mistik arayışları tartışmaya açmışlardı ama Çin'in zaten yıllardır ezdiği Tibet'le dayanışma için şimdi uyanıp Dalai Lama'yla fotoğraf çekirmek ve "made in China" ürünleri protestoya davet etmek dışında pek de yankı yaratmamışlardı. Oysa bir scientolog olduğu bilinen Tom Cruise başrolünde oynadığı için "Mission Impossible" adlı film Almanya'da yasaklandığında insan hakları, inanç ve vicdan hürriyeti konusundaki tartışmalar önümüzdeki yüzyılın tartışmalarının sanıldığı gibi sadece İslamiyetle sınırlı olmayacağını gösterdi. Tom Cruise'un avukatı Almanya'yı

"Nazilerin Yahudilere yaptığı gibi, scientologları önce marjinalize etmek, sonra da yok etmeye niyetlenmekle" suçladı ki Nazi suçlamasının Almanya'da yaratabileceği etki hepimizin malumu.

Bilim-kurgu yazarı L. Ron Hubbard -eğer biyografisi doğru söylüyorsa- yüzyılımızın belki de en ileri görüşlü adamı: 1948 yılında bir bilim-kurgu yazarları toplantısında eğer para kazanmak istiyorlarsa hikaye yazmak yerine "bir din başlatmaları"nın daha iyi olacağını söylemiş. Bundan iki yıl sonra yayınladığı Dianetics adlı kitabında da geçmiş yaşamlarımızda, ya da bu yaşamımızın önceki kısımlarında yaşadığımız acı olayların bizi yaraladığını öne süren teorisini başlatıyor. Hubbard bu yaralara "engram" adını veriyor ve dinin takipçilerinin IQ sunu yükseltmeye ve iç huzurlarını arttırmaya yönelik bir danışmanlık sistemiyle yok edilebileceklerini öne sürüyor. Bir tür pop-psikoloji ve mistisizm karışımı sizin anlayacağımız. Özel seminerler ve danışmanlık seansları için para ödüyorsunuz ama yeni bir üye kazandırmışsanız cemaate, bedava seanslara ve hatta üste para almaya hak kazanıyorsunuz. Scientologlar sokaklarda insanlara bedava kişilik testi yapma ya da "E-meter" adını verdikleri aletle "engram"larını, yani geçmiş yaralarını ölçme teklifiyle yaklaşıyorlar.

Bir "üstün varlık" inancını da barındıran öğretinin temellerini Hubbard'ın gizli elyazmaları oluşturuyor. Bu elyazmalarına ulaşmak için tabii ki binlerce dolar ödeniyor ama bundan başka derece olarak ta çok yükselmiş olmak gerekiyor. Yükselmek için gerekli seanslar da paralı olduğundan sorun yok, cennetin anahtarını satın alınız ama unutmayın bu bir öte dünya cenneti değil, hemen burada. Cennet, hemen şimdi! Bu slogan pek hoş, zaten günümüz dünyasının materyalist gerçeğinde elle tutulur olmayan bir cennet vaadi ancak çaresiz alt sınıfların kanabileceği bir yalan olarak tasarlanmıyor mu? Alın işte size üst sınıftaki batılılar için yeni bir vaat. Üstelik kiliselerine yılda 400 milyon dolar kazandıran bir

vaat. Öyle ya, İncil de bir kitapsa modası geçemez mi?

Herneyse, 1995 yılında Washington Post bu elyazmalarını ele geçirip yayınladığında anlaşıldı ki bundan 75 milyon yıl önce galaksi federasyonunun kötü kalpli lideri Xenu nüfus fazlası sorununu çözmek için insanların bir kısmını dondurarak Teegeek uzay gemisine koyup dünyaya göndermiş. Sonra dünyada bunları bir volkana bağlamış ve hidrojen bombalarıyla patlatmış. Bu ölü "vücut tetanları"nın ruhları bugünkü insanlığın kötü durumunun başlıca kaynağıymış. Aslında hikaye varoluşçu bir dünyaya fırlatılmışlık -aynı atılmışlık tabii ki ilk günah

düşüncesini merkez alan Hristiyanlıkta var - Adem ve Havva günahları yüzünden cennetten kovulup dünyaya atılırlar- imgesini sürdürmesi bakımından ilginç, üstelik insanı -kimi zaman varlıklı ve rahatı yerinde olanlarını bile- kemiren "bu dünya neden böyle berbat" düşüncesini de cevaplamadan geçmiyor: Tetanların ruhları bizi rahat bırakmıyor!

Gerçekten de 1954 yılında Los Angeles'te kurduğu ruhani felsefe, yani scientology (-logie soneki bilim dallarını tanımlamakta kullanıldığına, science da bilim demek olduğuna göre varın kelimeyi siz tercüme edin) taraftarları bunu,

geçmiş hayatlarımızda ve bu hayatımızda almış olduğumuz duygusal yaraları sarmamıza, iyileştirmemize yarayan bir din olarak görürken, karşıtları zehirleyici bir beyin yıkama kültüründen, bir para sızdırma, güç elde etme aracından başka bir şey olmadığını haykırıyorlar. Peki varolan dinler için bunları söyleyenler yok mu? Bir dinin din sıfatını taşımaya layık görülmesinin ölçüsü ne? Bir peygamber, bir kitap, takipçiler ve kurumlaşma...Bugüne kadar ortaya atılan tüm yeni dinler gibi scientoloji de bunlara sahip, üstelik giderek güçleniyor, güç sahibi insanları yanına çağırıyor ve daha da çok güç vadediyor. Yirminci yüzyılın sonuna yakışır bir din. Somutlaşmış iktidarın ve gücün dini. Söz kalabalığından uzak, doğrudan hedefine gidiyor, belki de bu yüzden bu denli rahatsız ediyor Batı'yı; güç hırsına kılıf aramıyor. Zaten bin yıl sonunda sevgi ve barış çağrıları ancak birkaç saf genci bağlamayı başarırken intikam çılgınlıkları ve güç vaatleri kitleleri peşinden sürüklüyor.

Geçtiğimiz yıllarda Güneş tarikatı üyelerinin topluca intiharı Batı Avrupa'yı derinden etkilemişti. Yeni dinler ve tarikatlerin, yalnızlık ve yabancılaşma içinde günlük hayatın rutininin kurbanı olmaktan çıkmaya, bir anlama sarılıp onun uğruna herşeylerini feda etmeye hazır insanları kolayca yanına çekivermesi ürkütüyor herkesi. Aşağı yukarı her büyük batı kentinde varolan, cumartesi günleri verdikleri bedava vejetaryen öğle yemekleriyle gençleri kendilerine çekmeye çalışan "hare krişnalar" bunların yanında masum bir oyalanma olarak görülmeye başladılar. Günlük hayatın merkezinden ve örgütlenmesinden kovulan inanç geri dönüp öç alıyor şimdi. Bireysel etik sorgulamaların ürpertici yalnızlığından uzaklaşıp vaatlerin sıcaklığına yaklaşıyor insanlar. Dünyanın çılgın bilgisiyle başa çıkamayıp bir başka dünyadan gelen mesajların şifresini çözdüklerine inandıkları insanların eteklerine sarılıyorlar her ülkede.

Papa II. Jean Paul'ün bundan birkaç yıl önce Afrika'ya

yaptığı geziden önce herkes merakla bekliyordu: acaba Papa prezervatif kullanımı konusunda ne diyecek? Öyle ya Katolik kilisesi doğum kontrolüne karşı ama öte yandan her yıl Afrika'da binlerce insan AIDS'den ölüyor. Papa binlerce katolik Afrikalının ölüm fermanını imzalarcasına bir kez daha prezervatif kullanımını kınadı. akıldışılık mı istiyorsunuz, işte size akıldışılık!

İnsan tacirleri her yıl, Hac mevsiminden önce, Batı Bengal'de Mürşidebad eyaletine gidip sakat çocukları topluyor (Burası Hindistan'ın en yoksul bölgelerinden biri). Çocuğun ailesinin eline 100-200 dolar tutuşturup "sevindiriyorlar". Hac'ca giden Müslüman bir aile ikna edilip çocuk onların pasaportuna yazılıyor. Arabistan'a varıldığında çocuklar ailelerin yanından alınıp Mekke ve Medine'de dilendiriliyor. İnananlar sadaka verip dua alsınlar diye! Hac mevsiminin sonunda çocuklar yol masraflarının iki katını kazanmış oluyorlar ve insan tacirleri çocukları geri almadan Hindistan'a dönüyor. Dehşet mi istiyorsunuz, işte size dehşet!

İnsanoğlunun dünyayı nasıl bir hale getirdiğine baktığımızda ne aklın ne inancın kalesi sağlam kalıyor. Delirmemek için ya bir yerlere tutunuyoruz ya da varoluşumuzun gündelik tıkırtılarından başka seslere kulaklarımızı tıkıyoruz. Nietzsche'nin alıntılanıldığını duyduğumda artık benim de yüzüme bıkkın bir gülümseme yayılıyor ama doğru söylemiyor mu? Öne, sola, sağa, arkaya sürekli düşmüyor muyuz?

↓

Şifreli Spiral

İşlevsel ve mekanikçi görüşte her organ yalnızca kısmi ve farklılaşmış bir protezdir hala: Şimdiden bir simülasyondur, ama 'alışılmış' bir simülasyondur. Sibernetik ve bilgi-işlemsel bakış açısıyla, bir beden'in 'embriyon halindeki' protezine dönüşen şey, farklılaşmamış en küçük eleman, bu beden'in her bir hücresidir. Tüm bedendeki gerçek modern proteze dönüşen şey, her hücrede yazılı genetik formüldür. Protez genel olarak çöküntüye uğramış bir organın yerini alan insan yapımı yapay bir organ ya da bir beden'in alet biçimindeki uzantısıysa, o zaman, bir beden'in tüm bilgisini içeren DNA molekülü, artık kendi de protezlerinin sonsuz serisinden başka bir şey olmadığından, protezin ta kendisi, bedenin kendi kendine sürmesine olanak tanıyacak olan şeydir.

Jean Baudrillard, *Kötülüğün Şeffaflığı*

Canlının en küçük kopyası olan kalıtsal materyal yaşamı boyunca kendini kopya ederek var olur ve canlıyı oluşturur. Gerçekte neyin kimi taklit ettiği de pek net değildir: Canlı mı olduğu yapının davranışlarını taklit eder, yoksa organizmanın davranışları mı kalıtsal materyali yönlendirir?

Kalıtsal materyal ya da yaygın adıyla DNA (deoksiribonükleik asit) organizmanın yapı ve fonksiyonunu oluşturan protein moleküllerinin, canlıyı oluşturmak üzere özgül bir şekilde konumlandığı bir zincir olarak tanımlanır. Bir insanda ortalama olarak 3.000.000.000 bazın (harfin) yanyana dizilmesinden oluşan DNA molekülü, hücrede, çekirdekte konumlanmıştır. Görevi canlının yapı (doku, organ ve canlılığı sürdürmeye ilişkin tüm sistemler) ve fonksiyonlarının (canlılık yapısını oluşturan sistemlerin çalışması için gerekli tüm basamaklar) oluşturulması ile ilgili bilgiyi kodlamak ve bunların gerektiği yerde, ihtiyaç miktarınca anlatımını sağlamak olan genetik materyalin boyu, yan yana dizildiğinde 180 cm.yi bulur. Aslında bu

büyük sistemin yalnızca %10'luk kısmı bizim yapısal ve fonksiyonel bütünlüğümüz için aktif olarak çalışır. Geri kalan %90'lık bölümün bir kısmı şimdilik fonksiyonu bilinmeyen anlamsız diziler, diğer kısımları ise genetik bilginin anlatımı sırasında görev yapan ve daha çok başlangıç ve bitiş işaretlerini veren dizilerdir.

İlk olarak 1860'larda Mendel kuralları ile organizmada döller boyunca süren bilgi aktarımının temelleri açıklanmaya çalışılmış, dolayısıyla genetik materyalin varlığı hipotetik olsa da ortaya çıkartılmıştı. Mendel'den yaklaşık bir yüzyıl sonra bu sefer kalıtsal materyalin varlığının bilimsel olarak kanıtlanması ile kalıtsal materyalin yapı ve fonksiyonları ile ilgili bugünkü bilgi ve uygulamaların temelleri atılmış oldu.

Günümüzde kalıtsal materyal ile bilgi gün geçtikçe fazlaşmakta ve hatta bu bilginin elde edilmesini takiben bunların pratikte uygulamalarına geçilmeleri ise kısa süreler içinde olmaktadır. Belki de buna en iyi örnek kalıtsal hastalıklar ile ilgili bilgilerimizdir. Kalıtsal hastalık bireyin genomunda (hücredeki kalıtsal materyalin tümü) belirli bir hastalığın oluşumuna sebep olabilecek gen dizi veya dizilerinin bulunması olarak tanımlanabilir. Bu hastalıklar genlerin anlatım hızlarından, hastalığın bulunduğu genin protein ürününün organizma için önemine değin çeşitli faktörler tarafından kontrol edilen bir süreç içerisinde bireyin fenotipinde ortaya çıkarak hastalık şemasını oluştururlar. Bugüne kadar kalıtsal materyal ile yapılan çalışmalar ışığında, tamamı XX.yy'ın son kısmında tanımlanmış 5000den fazla kalıtsal hastalık vardır ve bu rakam İnsan Genomu Projesi (HUGO) sonuçlarına paralel olarak her geçen sene gelisen hızlar ile artarak devam etmektedir. HUGO 1980'lerin ikinci yarısında başlayan ve insan genomuna ait tüm genlerin yeri, baz dizileri, bir genin farklı alt türlerine (allel) ait şifreleri sınıflandırarak bir insan genomu haritası oluşturmak amacını güden ve günümüzde devam eden projeler içerisinde en

kapsamlı olanıdır. Projenin büyüklüğü Atom Bombası yapımı ile ilgili olan Manhattan Projesi ve Aya ilk ayak basmak için gerçekleştirilen projeler ile karşılaştırılmaktadır. Bu projenin yararı insan genom haritası tamamlandıktan sonra kalıtsal materyale ait bozuklukların teşhisi için kaynak olmasından başka tedaviye yönelik olarak da yeni yaklaşımlar oluşturmasından ileri gelir. HUGO'nun başlangıcından bugüne kadar geçen zaman içerisinde insan genomunun yaklaşık yarısı tanımlandı, bu oluşan bilgilerin terapiye yönlendirilmesi amacıyla gen terapi yöntemleri geliştirildi (ve hâlâ geliştiriliyor), kalıtsal bilgiye ulaşmak için çeşitli teşhis yöntemleri geliştirilerek kullanılmaya başlandı (**preimplantasyon, amniyosentez** vb.), organizmada çeşitli protein eksiklikleri sonucu oluşan hastalıkların tedavisi için transgenik canlılar (kalıtsal materyalinde kendisine ait olmayan aktif-anlatım yapabilen-kalıtsal materyal içeren canlılar) yaratıldı. Ve hepsi sadece genetik bilgiye dair yeni bir bakış açısı olma umudu ile gerçekleştirildi.

Amacı ve yöntemi ne olursa olsun genetik bilgi ile ilgili tüm çalışmalar topluma biyoteknolojik ürünler olarak sunuluyor. Bir bakıma kalıtsal materyal ile ilgili gelişmelerin topluma yansımaları biyoteknoloji ve bunlar sonucunda elde edilen ürünler oluyor.

Biyoteknoloji kullanılan en eski bilimlerden birisi olarak karşımıza çıkıyor, tarih boyunca. Daha insanların kendi etrafındakilerden başka insanlar olmadığını düşündüğü zamanlarda, peynir, şarap ve yoğurt yaparken ekmek mayalarken kullanıyorlardı biyoteknolojiyi. Günümüze yakın bilimsel temelleri ise XVIII. yüzyılın son dönemlerinde atılmış olmakla beraber gerçek gelişimini XX. yüzyılın ikinci yarısında moleküler biyolojinin kurulması ve gelişmesi ile sağlamıştır. Günümüzde biyoteknoloji kavramı geçmişte olduğu gibi doğanın yönlendirmesi sonucunda değil insanın doğayı yönlendirmesi ve değiştirmesi sonucunda oluşan bir kavram olarak karşımıza çıkıyor. İlk uygulamalarından da

DNA

DNA'nın temel işlevi genotipte (organizmaya ait tüm protein kökenli yapıların şifrelerinin oluşturduğu yapı) kodlanmış olan yapısal ve işlevsel genlerin anlatımının gerçekleştirilmesidir. Bu işlemler ise ancak üç temel basamak (replikasyon, transkripsiyon ve translasyon) ve bunlarla birlikte yürüyen çeşitli ara basamaklardan oluşur. DNA iki zicirli bir yapı göstermesine rağmen bu zincirlerden sadece biri, oluşturulacak proteinin şifresini taşır. Diğerisi ise bu zincirin tamamlayıcısıdır. Hücre bölünmesi sırasında DNA'nın iki zinciri birbirinden ayrılarak, taşıdıkları baz dizilerine uygun olarak yeni tamamlayıcı zincirleri oluştururlar (replikasyon). Yeni oluşan iki DNA zinciri hücre bölünmesi sırasında oluşan iki yavru hücreye verilerek, her bir hücrede sadece bir tane anlatımı yapılacak DNA zinciri bulunması sağlanır.

Yazılma (transkripsiyon) ise DNA'daki bilginin çekirdekte sitoplazmaya aktarılması aşamasıdır. Bunun için DNA'nın tamamlayıcı zinciri temel alınarak bir yeni molekül oluşturulur. mRNA olarak adlandırılan bu zincirin oluşturulması sırasında DNA'nın ikili sarmal yapısı geçici olarak kaybolur. Bu süreç kalıtsal bilginin stabilitesinin bozulduğu tek süreçtir. Sitoplazmadaki ribozomlara mRNA halinde getirilen kalıtsal materyal burada protein yapısını oluşturacak olan polipeptid zincirler haline getirilerek (translasyon) uzaysal konfigürasyonunu, aktif formunu kazanır. Proteinin inaktif formu oluştuktan sonra, oluşan yapıyı aktifleştirmek için meydana gelen bu basamaklar translasyon sonrası modifikasyonlar adını alır.

AMNİYOSENTEZ, PREİMLANTASYON

Canlılığın doğumundan önce organizmaya ait kalıtsal materyalin özelliklerini, hastalık bulunup bulunmadığını, ileride oluşabilecek fiziksel ve mental bozukluklar ile ilgili bilgileri oluşturmak amacı ile kullanılan yöntemlerden en bilineni Amniyosentez, en yenisi ise Preimplantasyon yöntemleridir.

Amniyosentez, yavrunun anne karnındaki gelişimi sırasında içerisinde bulunduğu amniyon kesesini dolduran amniyon sıvısından radyografik yöntemlerin eşliğinde amniyon sıvısı alıp, bu sıvıda yavruya ait hücreleri izole ederek bu hücrelerden yavrunun kalıtsal materyaline ulaşma temeline dayanır. Bu yöntem benzer olarak anne ve yavru arasındaki plasenta uzantısı kordondan kan alarak veya amniyon kesesinin iç duvarından hücrelerin alınması ile de teşhis yapılabilmektedir.

Preimplantasyon ise döllenmiş yumurtanın embriyolojik özelliklerinden faydalanarak geliştirilmiş bir tanı yöntemidir. Yumurta sperm ile döllendikten sonra ikinin katları halinde (2,4,8,16,32,64) bölünmeye başlar ve bu bölünme sonucunda oluşan her yeni hücre blastomer adını alır. Döllenmiş yumurtanın dört blastomerli safhasında 4 hücreden birisinin alınıp bu hücreye ait kalıtsal materyalin çalışılması temeline dayanan preimplantasyon ancak laboratuvar şartlarında döllenmesi gerçekleştirilen yumurtalarda kullanılabilir. Ayrıca teknik ancak dört blastomerli safha için geçerli olup bu aşamadan sonra tekniğin uygulanması doğacak bireyin kusurlu olmasına neden olur.

GENİE

Gerçekte Genie'yi doğuran 1980'lerin başında Jon W. Gordon ve arkadaşlarının döllenmiş fare embriyosuna başka bir canlıya ait DNA'yı eklemeleri ile başlayan bir süreçtir. Bu ilk deneyden sonra Thompson E. Wagner ve arkadaşları bir tavşan genini (kanda oksijen taşımak ile görevli hemoglobin) döllenmiş fare embriyosuna naklederek türler arasında ilk kalıtım materyali değişimini kanıtladılar. Bu transgenik yavrulardan bazıları (Mendel Kalıtım Kurallarına uygun sayıda) bu hemoglobin genini taşıdıkları gibi aynı zamanda bunların sentezini de gerçekleştiriyorlardı. 1987'lere gelindiğinde ise Lothar Hennighausen ve A. John Clark transgenik hayvanlardan elde edilen ürünlerin eldesi için uygulanan en kolay (şimdilik) yöntem olan süt bezlerinde istenilen genlerin aktifleştirilmesi yoluyla süttten protein eldesini gerçekleştirdiler. Bu yöntem ilk olarak fareler üzerinde gerçekleştirildi. Farelerin süt bezlerinin aktifliğinin (diğer kullanabilecek hayvanlara göre) az oluşu (süttten kesilinceye kadar yaklaşık bir litre) ve bu miktardan elde edilecek olan protein miktarının yeterli olmayışı, bu yöntemin diğer türler üzerinde denenmesine yol açtı. Bu türlerden ilki ise koyun oldu. Döllenmiş koyun embriyosuna nakledilen Faktor IX geni bu amaç için kullanılan ilk gen oldu. Koyun iki yaşında geldiğinde Faktor IX süttünden izole edilebildi. Fakat bu miktarın çok düşük oranlarda olması ve terapi amaçlı ürünün elde edilmesi en az iki yıl kadar zaman aldığı için yöntem arayışları son bulmadı. Bu arayışların ilk basamağı olarak domuzlar kullanılmaya başlandı. Domuzların hamilelik sürelerinin kısa oluşu (dört ay), yavrularının erginliğe geçişinin diğer aday organizmalara göre daha kısa oluşu (bir sene), bir batımda doğan yavru sayısının fazlalığı (onbir-oniki) ve yılda üç yüz litreden fazla süt vermeleri bu canlıları biyoteknolojik çalışmaların içine çekti. Bu konuda ilk çalışmaları yapanlar, aynı zamanda Genie'nin yaratıcıları, W.H.Velander ve arkadaşları oldu. Ayrıca Genie'ye insan geni (İnsan Proteini C'yi kodlayan gen) aktarırken kullanılan yöntem de bir başka ilkti. Bu yöntemde insan genine ait dizilime, genin anlatımını yapması için gerekli olan, fareye ait bir promotör dizisi eklendi. Genie'nin açtığı yolda sonraki durak ise elde edilen bu insan proteininin veriminin artırılması olacak.

görülebileceği gibi insanlar daha önceleri çevre ve iklimin oluşturduğu şartların yönlendirmesi sonucunda kuzey ülkelerinde bira ve boza yapımı için, güney ülkelerinde ise daha çok şarap yapımı için, ama daima doğanın kendileri için oluşturduğu şartlar çerçevesinde kullanmışlar biyoteknolojiyi. Fakat şimdi laboratuvarlarda özel olarak oluşturulan koşullar çerçevesinde insanlar yönlendiriyorlar bilimi, biyoteknolojiyi ve onun sayesinde elde edilebilecek ürünleri. Biyoteknolojik yöntemlerin uygulandığı bilim dallarına göre gıda biyoteknolojisinden tıbbi biyoteknolojiye kadar çeşitli alt dalları var artık (ama tüm dallarının ortak amacı bilimdeki, özellikle moleküler biyoloji ve genetikteki ilerlemeleri toplumun paylaşımına ve çıkarına sunmak). Bu ilerlemelerden en önemlisi ve hala sırrı bir türlü tam çözilememiş olanı ise **transgenik hayvanların** biyoteknolojik yöntem olarak gıda biyoteknolojisinin tüm alt dallarına uygulanması.

Bu konuda özellikle transgenik (kalıtsal materyalinde kendisine ait olmayan DNA içeren canlı) organizmalar geleceği yönlendiriyorlar. İnsanlara ait genlerin diğer canlılara aktarılıp bunun sonucunda insan için gerekli olan terapi amaçlı proteinleri sentezletme fikri de tıp alanında uygulama alanı bulan bir düşünce olarak çok gerilere dayanmasa da bu konuda gerçekleştirilen gelişmeler biyoteknolojik ürünlerin birer terapi aracı olarak kullanabileceğini gösteriyor. Bu gerçeğe ait son örnek ise **Genie** adı verilen bir domuz. Döllenen domuz yumurtasına **İnsan Proteini C** adı verilen bir proteine ait gen dizisi eklenen ve bu genin süt bezlerinde aktifleştirilmesi sonucunda, sütünde bu proteini bulunduran **Genie**, terapi amaçlı protein eldesi için büyük kolaylıklar getirdi. Geleneksel yöntemler ile büyük miktarlarda insan kanından veya kültür sonucu çoğaltılmış çok miktardaki hücrenin biyoreaktörlerde gerçekleştirilen işlemleri sonucunda elde edilen proteinler Genie sayesinde hayvansal bir ürün (süt) olarak karşımıza çıkıyor. Bu tip bir

gelişmenin sağlayacağı imkanlar hemofiliden insuline bağımlı şeker hastalığına bir çok hastalığı yaşanabilir kılacaktır. Gerçi şu anda biyoreaktörler yardımıyla bu eksikliği duyulan proteinlerin eldesi gerçekleştirilse de bunların maliyetinin yüksek oluşu (bazı proteinlerin eldesi için bir yıllık yaklaşık 100.000 USD) hammaddenin insan kanı veya bu kanlardan kültür sonucu çoğaltılmış hücrelerin oluşunun enfeksiyon olasılığını arttırması, elde edilme sırasında gerçekleştirilen işlemlerin çok hassas oluşu, bir derecelik sıcaklığın düşüşünün bile ürünü etkilemesi, bu işlemlerin yaygınlaştırılmamasının sebepleri oldu. Buna karşın **transgenik canlılardan** elde edilen proteinlerin ise hammaddesinin ucuz ve bol miktarda hayvanlardan tarafından üretiliyor olması, üretimleri sırasında hayvan için yapılan rutin bakım ve beslenme şartlarından başka herhangi bir zorunluluk getirmemesi bu yöntemlerin günümüzde araştırma konusu olmasını sağladı.

Kalıtsal materyale ait bilgi ve onu kullanan bilimlerin bu kadar gelişmesi aslında sonsuz bir yolculuğun sadece ilk basamakları. Bundan sonra sırada çeşitli kalıtsal protein hastalıklarındaki protein eksiklikleri için çeşitli hayvan türlerinin tükrük bezlerine gen nakledip bunların ürünlerini tükrükten izole etme, insanlarda gen terapi yöntemlerinin geliştirilmesi ve rutine geçirilmesi, prenatal yöntemlerin hamilelikte kullanılarak daha sağlıklı nesiller yaratılması var.

Kalıtsal materyalden yararlanma veya tanışma şeklimiz ne olursa olsun, bir şeyden emin olmalıyız ki, o bizi terketmeden biz onu terkedeceğiz.

Sırtlan Yürüyüşü Sırtması

Bir gece yarısı sokakta yürüyorum; yine içime sıkıntı bastığı bir gece olmalı. Zor atmışım kendimi dışarı, vitrinlere baka baka dolanıyorum. Bir fotoğrafçı vitrini önüne geliyor. Fotoğraflar ilgimi çekmiyor ama niyeyse bir bakayım şunlara diyorum. Hepsi sıradan fotoğraflar işte, olağan üstü bir yanları yok. Vesikalıklar, fotoğrafçının kışkırtmasıyla kendisine artist havası vermiş çirkin genç kızların hangi özel gün münasebetiyle çekirmiş olabilecekleri anlaşılamayan fotoğrafları. İçlerinden bazısı belli ki salt fotoğrafçının mesleki inceliklerini sergilemek amacıyla büyütüp çerçevelettiği ve vitrinin en dikkat çekici köşesine astığı işler. Henüz şöhret olmamış sanatçıların posterlerini andırırlar.

Fotoğraflardan özellikle birisi dikkatimi çekiyor. Gelinlik ve damatlıkları içinde birbirine sokulmuş genç bir karı-koca. Nedenini bilmiyorum ama adam hiç güven verici gelmiyor gözüme. Yüzünde sırtlan yürüyüşüne benzer bir sırtma var. Bu adam, baktıkça gözüme daha çok batmaya, beni rahatsız etmeye başlıyor. Öyle ki ayrılmak istiyorum vitrinin önünden fakat ayrılamıyorum bir türlü. Her seferinde son bir kez daha bakmak istiyorum fotoğraftaki adama.

Şu sırtlan yürüyüşü gülüştü adam birkaç gün sonra yine karşıma çıktı. Ama bu sefer suret olarak değil gerçek olarak. Dükkanların kapanma saatiydi ve işlerinden çıkıp hızla evlerine gitmek için birbirleriyle yarışan insanların arasına karışmış evime gidiyordum ki onu gördüm. Bu kez o kendi dükkanının önünde durmuş, yeni düzenlediği vitrinini izliyordu. Bu rastlantının benim için bir işaret olup olamayacağını düşündüm. Beni farketmemişti doğal olarak ve bu adamın istencimin tamamen dışında hayatıma girmiş olduğunu farkettilim. Bilincinde olmadan edindiğim bir bilginin tedirginliği kapladı içimi. Az da olsa onu tanımış sayılırdım, karısını teşhis edebilirdim, düğün fotoğraflarını hangi fotoğrafçının çektiğini, adamın ne iş yaptığını, dükkanının nerede olduğunu biliyordum ve daha fazlasını öğrenmem birazcık çaba harcamama bakıyordu. Nasıl olup da hayatıma sinsice girmesine engel olamamıştım? Kuşkusuz o sırtlan yürüyüşü sırtmasıyla yapmıştı bunu.

Fotoğraflardan

özellikle birisi

dikkatimi çekiyor.

Gelinlik ve

damatlıkları içinde

birbirine sokulmuş

genç bir karı-koca.

Nedenini bilmiyorum

ama adam hiç güven

verici gelmiyor

gözüme. Yüzünde

sırtlan yürüyüşüne

benzer bir sırtma var.

Bu adam, baktıkça

gözüme daha çok

batmaya, beni rahatsız

etmeye başlıyor.

Ölü Konuk*

Ayet ayet inerken yıldızlar dalgalara... Esrarlı bir mırıltıdır, sularda ayışığı... Arınmaya çalışırken asırlık kayalar yosunlarından. İnatla tutunmaya çalışır dalgalar. O, haşmetine boyun bükülen kayalara.

Eriksen şekiller gökten vuran loş ışıktadır... Bir patika yolu seriliverir, kilim misalince kıydan ormanın en kuytularına. Bir yılan gibi sürüne sürüne ilerler ağaçların arasından, ormanın derinliklerindeki tepeleri tırmanır ve varır saklı kuyuya...

Uzakların tozunu bünyesinde barındıran rüzigar, eser dalların arasından, yaprakları uyandırmadan. Dokunarak haylazca kuyunun gevşemiş çıkışına. Saklanır, yandaki yarı yitik yarı canlı dalları yaprak yerine paçavralarla sarılı ağacın arkasına.

Eski kuyu uyanır. Şöyle bir esner ilk önce. Sanki genişler eğilir bükülür taştan örme dudakları. Rüzigar uzak diyarlardan önüne katıp getirdiği bitmiş bir günü daha sarkıtır, geçmişin kör kuyusuna. Sarkıtılan günler maya tutar masal oluverir kuyunun serin karanlığında.

Görevini tamamlamış olmanın rahatlığıyla rüzigar, savrulur ordan oraya. Bir yandan da uğuldanır sabırsızca.

"Ben sana uzak diyarların batan güneşlerini getirdim, tüm yaşananlarıyla. Sen de bana mayaladığın günlerden yoğrulma tadı katmerlenmiş bir masal anlat."

Şöyle bir eğilir bükülür, insanlık tarihinin bilgisi... Bir parça masal kopar karanlık bağırdan.

Ve söze başlar raviyanı ahbar, nakilani asar ve muhaddisanı rüzigar adıyla...

And olsun ki anlatacaklarım eskilerin yaşam öykülerindendir ve gelecekte yaşanacakların habercisidir. Umulur ki insanlar geçmişte yaşayanların öykülerini göz önünde tutup kendilerini ihsanetsinler Zaten yaşananlar yaşanacakların içinde çözölen bir şifreden başka nedir?

Evvel zaman içinde kalbur saman içinde... Mevsimler dönerken birbirine, bir semah ayını misalince... Eski memleketlerden birinde gelenekmiş, eğer bir kimseyi evine misafir çağırarak istersen, herşeyden önce konuk edilmek istenen kişiye bir somun eklemek göndermen

gerekirmiş. Bir adam da evine on kişi çağırılmaya karar vermiş. Gerekli hazırlıkları yapmadan önce oğlunu çağırıp eline on somun eklemek tutuşturmuş. Bu akşam dostlarını eve yemeğe davet etmek istediğini, vereceği adreslere somunları dağıtmasını istemiş. Çocuk on kişinin adını ve adresini ezberleyip evden ayrılmış. Bir ekmeği dağıtmaya başlamış... Dokuzuncu ekmeği de bıraktıktan sonra, elinde kalan son ekmeğin kime verilmesi gerektiğini hatırlayamadığını farketmiş. Eve dönemez azarlanmak var. Almış mı başını bir sıkıntı, ne yapacağını bilememek sarmış mı aklını. Ne yapmalı ki, diye söylenmiş kendi kendine...

En iyisi eve dönmek... Ya babam kızarsa? Ekmeği yesem!... O zaman da on değil dokuz ekmeği dağıtmış olurum kabahatim ikiye katlanır bir de üstüne üstlük. Eve döndüğümde yalan söylemek zorunda kalırım. Yalanın da boynuma günahı asılır. Böyle söylene söylene dolaşırken şehrin caddelerinde, çare arayan gözleri bir gömüte takılmış. Aklına gelen şeyi yapıp yapmamayı düşünürken.. Gömüte bir iki adım daha yaklaşmış. Ekmeği gömütün üzerine bırakmış, Sonra da dönüp şöyle seslenmiş:

Tanrının arzusu böyle, bu akşam evimizdeki şölene sende çağrılısın. Daha sonra da dingin bir şekilde evine dönüp babasına bütün ekmeği dağıttığını söylemiş...

Akşam bütün alacasıyla çökünce şehrin üstüne, babası yemekleri bir güzel hazırlatmış. Konuklarının gelmesini beklemeye başlamış. Konuklar birer ikişer gelmeye başlamışlar. Dokuz konuk gelmiş, onuncu konuk ortada yok. Ev sahibi bir yandan merak ederken davetlinin nerede kaldığını, bir yandan da misafirlerine onlar için hazırlattıklarını sunuyormuş. Sohbet ballanmış, merak dinmiş, ümit kesilmişken onuncu konuk şölene gelmiş. Geleni ne evin sahibi ne de konuklar tanıyormuş. Yine de yabancıya kimse birşey sormamış. Gece katmerlenmeye, uyku yavaş yavaş insanların koynuna girmeye başladığında, yemekler yenip şölen bittikten sonra, yabancı evine gitmek için izin istemiş.

Evin sahibi yabancı konuğunu kapıya kadar uğurlamış. Ve tam ayrılacakları sırada ona "İyi yolculuklar." demiş.

Yabancı bu dileğe şu yanıtı vermiş: "Tanrının arzusu, böyle yarın akşam sen de benim evime konuk olacaksın."

Ev sahibi şaşkın bir suskunlukla misafirinin yanına döndüğünde konuklar sormuşlar: "Tanıyor musun onu." "Hayır." demiş "Tanımıyorum ama yarın akşam beni kendi evine davet etti ve ben onun nerede oturduğunu bilmiyorum." Bunun üzerine konuklardan biri ona: "Ekmeği bize dağıtan oğlundu, muhakkak ki ekmeği ona verip buraya davet eden de o, öyleyse oğlunu çağır ve sor onu nerede gördüğünü ve ekmeği nerede verdiğini..." demiş. Hemen oğlunu çağırarak adam yabancıyı nerede gördüğünü sormuş. Çocuk ağlayarak dokuz ekmeği sahiplerine dağıttığını fakat bir türlü omuncu ekmeğin kime ait olduğunu hatırlayamadığını, azarlanmaktan korktuğu içinde ekmeği bir gömütün üzerine bıraktığını anlatmış... Bunun üzerine adam: "Tanrının arzusu böyle, yabancı beni evine davet etti ve *sen ağluyun yarın akşam beni o gömütle götüracaksınız*" demiş. Ertesi gün davet saati gelip çatığında oğlan babasına gömütü gösterdi. Adam mezara iyice yaklaştı ve gömütün üstüne eğilerek, sessizce ölünün adını çağırırdı... Şebir akşamın renklerine boyanırken, rüzigar tüm bu olanlara tek şahit tutulurken, uzaklarda bir yerlerde günler kör bir kuyuya sarkıtılırken, açıldı ardına kadar ölü evinin toprak kapısı... Mezar, ziyaretçiyi uzun zaman sulanmamış bir bitkinin suyu çekişi gibi içine aldı.

Yaşamı misafir eden ölümün içinde, davet edilen şöyle bir etrafına bakındı. Ölü o gelmeden her şeyi hazırlamıştı, hazırladığı yemekleri misafirine sundu. Oturup uzun uzun konuştular...

Yemek yendikten sonra adam evine gitmek için izin istedi... Ölü onu gömütün dışına kadar geçirdi. Adam dışarı çıktığında herşeyin değişmiş olduğunu gördü. Şaşkınlık ve telaş içinde evine gitti. Evi değişmişti, kapıyı çalmaya bir türlü cesaret edemiyordu. Kapının önünde oynayan çocuklardan birini yanına çağırıp sordu: "Babanın adı ne?" Çocuk yanıtladı: "Ajet" "Peki Ajet'in babasının adı neydi?" "Heten." "Ya Heten'in

babasının adı?" "Behram."

Ölünün konuğu çocuğa tekrar sordu: "Behram hakkında ne biliyorsun?" "Yaşlılar diyorlar ki, bundan yüzyıl kadar önce bir ölünün gömütüne konuk çağrılmış o günde beri dönmemiş." "Behram benim ve bir ölünün evinde konuk olarak sadece bir gece geçirdim."

İşte insanlar böylece bir gömütte geçen bir gecenin yaşayanların dünyasında geçen bir yüz yıla eşit olduğunu anlamışlar.. ve söylenen odur ki kolay kolay sırrını vermeyen bir bilmecedir tüm olan."

Görevini tamamlamış olmanın rahatlığıyla rüzigar, savrulur ordan oraya. Bir yandan da uğuldanır sabırsızca.

Eski kuyu uyanır. Şöyle bir esner ilk önce. Sanki genişler eğilir bükülür taştan örme dudakları. Rüzigar uzak diyarlardan önüne katıp getirdiği bitmiş bir günü daha sarkıtır, geçmişin kör kuyusuna. Sarkıtılır günler mayaya dutar masar' oluverir kuyunun serin karanlığında.

Uzakların tozunu bünyesinde barındıran rüzigar, eser dalların arasından, yaprakları uyandırmadan. Dökünarak haylazca kuyunun gevşemiş çıkırığına. Saklanır, yandaki yarı yitik yarı canlı dalları yaprak yerine paçavralarla sarılı ağacın arkasına. Eririken şekiller gökten vuran loş ışıkta... Bir patika yolu seriliverir, kilim misalince kıydan ormanın en kuytularına. Bir yılan gibi sürüne sürüne ilerler ağaçların arasından, ormanın derinliklerindeki tepeyi turmanır ve varır saklı kuyuya...

Ayet ayet inerken yıldızlar dalgalara... Esrarlı bir mırıltıdır, sularda ayışığı... Arınmaya çalışırken asırlık kayalar yosunlarından. İnatla tutunmaya çalışır dalgalar. O, haşmetine boyun bükülen kayalara.

↓

Not:

* Ölü Konuk eski bir Arnavut masalıdır. Yeniden söylenmiştir.

Estiğince

Bir kumaşı özene bezene dokurken birlikte, birden sivri, keskin bir yerlere taktırveriyoruz onu. Ve kumaş narin, kumaş ince... Fırlatıp atmak bize yakışmaz. Her seferinde baştan tutmalıyız yolumuzu. Umutla, inançla, dirençle, sevgiyle... İnsan insana beyindeki **soyut şemalarla** yaklaştığı sürece, kimse bir diğerrinin dil ve düşünme çevresine, evrenine giremez. Peki **insan insan'a** nasıl ulaşacak?... Bir nehrin yatağını bir gecede değiştirip, içindeki ahırlardan geçirebiliyor musunuz? **insansınız** o zaman...

Logos ve alogos yolcuları: **katharsis'e devam:**

Beni belirleyen etmenleri saptayabildiğim ölçüde onlardan kurtulup özgürleşeceğimi sanıyordum. Oysa hoş ve boş bir düşmüş bu. Madem ki **yasa** var -hem içimizde, hem dışımızda- madem ki bizi belirleyen **şeyler** kendi seçimimiz değil büyük oranda, **özgürlük**'ün ne anlamı kalır ki...

Trajik bir son mu bekliyor bizi, yoksa bir **happy end** mi? O **Deus Ex Machina** bir gün sahnemize inecek mi? Farkında mısınız bilmem... Bir yandan okuduklarınızı **içselleştirirken**, öte yandan kendi psikolojinizi **dışsallaştırıyorsunuz** felsefe yaparken...

Kendimize tutsak ölüp gidecek miyiz?

Eğer yeniden başlayabilseydik yaşama, kendinizi seçer miydiniz birkez daha?

Buz dağının altını görmüyorsun. Yalnızca küçücük bir bölümünü kavırıyorsun yaşadıklarının... Denetim sende değil. Belleğinde, genlerinde, fizyolojinde, çevrende, toplumda, çağda, düzende... Ve dilde: **yasaları** sen koymadın, sen belirlemedin kuralları. Senin belirleyebildiğin kendin, belirleyemediklerine oranla okyanusta bir damla...

Neyi, nerde, ne zaman, neden ve nasıl söylediğini bilmiyorsun: neyi niye istediğini, ne zaman, nerde, nasıl, niçin, öyle eylediğini bilmiyorsun: Bundan daha büyük karamızah olur mu hayatta... Sınırsız bir özgürlük arayışı ve kuraltanımazlık, yoğun bir isyan insanı boşluğa, hiçliğe götürebilir. Fazasıyla **özerk** bir yapılanmanız varsa, bunu dışerklilikle dengelemeniz gerekir.

Korkularımızın elinde oyuncağız her birimiz... Ayırımına bile varmadığımız ve çok da karmaşık olmayan içsel ihtiyaçlarımızın, iç buyruklarımızın, elinde tutsağız. Kendi kendimizin kuklasıyız. **İnsan:** Kukla olduğunu anlayabilecek denli akıllı bir kukladır. Her şey çok karmaşık... Ve her şeyi öylesine basite indirgiyoruz ki... Çıkmaz sokakları bilginin... Beni kendime çıkaramadıktan sonra, başka yollara açılma da yolum, bana ne... O benim yolum değilse eğer, bana ne Japonlar'ın otobanlarından...

Günlük, sıradan uğraşlarla belleksiz, istemsiz, zayıf, **kendi kendine mahkum, tutsak!**.. Geçip gidiyor zaman...

Biz ki tek bir mevsimin, tek bir iklimin, tek bir coğrafyanın insanları değiliz. Yazdan kışa, kıştan yazıya geçebilir, oviden dağa çıkıp, dağdan vadiye yuvarlanabiliriz. Kurtuluşumuz felsefede, sanatta... Tek umarımız **yaratmak** bizim. Bu insanlar bu eserleri nasıl yaratmışlar sizce? Derinliklerini örtbas ederek mi? Gizlenerek mi, kendi gözlerinden bileç... Bu insanlar herşeyden önce, **yaşamışlar!** Ne yaptılarsa, yürek güçleri ile yapmışlar...

Korku ve kaygularımız, duygulanımlarımız, bastırduklarımız yönlendiriyor hayatımızı... Bizi biz yapan şeylerin çoğu, bilinç dışımızda...Yine de **rasyonel** olduğumuza inandırıyoruz kendimizi. Görmezden geliyoruz yaşamdaki **irrasyonelliği**... Hem felsefi bir tavır **rasyonalizasyon**, hem de -ne tuhaf!- bir savunma mekanizması... Artık rasyonel çerçeveleri parçalama zamanı: Kukla olmaktan başka yolu var mı? Ömrünün kalan kısmını kukla olduğunun bilinciyle geçirecek bir kukla: **İşte ben!**

Gözleri doğuştan görmeyen birine renkleri anlatmak kadar zorludur, kendini bilmeyene **insan'ı** anlatmak. Denizin resmini bile görmemiş bir kimseye deniz ne ise, kendisiyle yüzleşmeyen, yüzleşemeyen için, **insan** da odur.

Herşey yarım yurum, herşey çarpık çurpuk, herşey yanılmalı... Hep nesnel, hep rasyonel. Hep ölçülü ve tutarlı olma çabaları boğuyor beni... Hiçbir zaman kendim olmadığımı, olamayacağımı biliyorum... Bilinç dışımın, o koskocaman irrasyonel dünyanın mantığını nerde alıp

Yabancı bu dileğe şu yanıtı vermiş: "Tanrının arzusu, böyle yarın akşam sen de benim evime konuk olacaksın."

Ev sahibi şaşkın bir suskunlukla misafirinin yanına döndüğünde konuklar sormuşlar: "Tanıyor musun onu." "Hayır." demiş "Tanımıyorum ama yarın akşam beni kendi evine davet etti ve ben onun nerede oturduğunu bilmiyorum." Bunun üzerine konuklardan biri ona: "Ekmeği bize dağıtan oğlundu, muhakkak ki ekmeği ona verip buraya davet eden de o, öyleyse oğlunu çağır ve sor onu nerede gördüğünü ve ekmeği nerede verdiğini..." demiş. Hemen oğlunu çağırarak adam yabancıyı nerede gördüğünü sormuş. Çocuk ağlayarak dokuz ekmeği sahiplerine dağıttığını fakat bir türlü oruncu ekmeğin kime ait olduğunu hatırlayamadığını, azarlanmaktan korktuğu içinde ekmeği bir gömütün üzerine bıraktığını anlatmış... Bunun üzerine adam: "Tanrının arzusu böyle, yabancı beni evine davet etti ve sen oğlum yarın akşam beni o gömüte götürüreceksin" demiş. Ertesi gün davet saati gelip çatığında oğlan babasına gömütü gösterdi. Adam mezara iyice yaklaştı ve gömütün üstüne eğilerek, sessizce ölünün adını çağırdı... Şehir akşamın renklerine boyanırken, rüzigar tüm bu olanlara tek şahit tutulurken, uzaklarda bir yerlerde günler kör bir kuyuya sarkıtılırken, açıldı ardına kadar ölü evinin toprak kapısı... Mezar, ziyaretçiyi uzun zaman sulanmamış bir bitkinin suyu çekişi gibi içine aldı.

Yaşamı misafir eden ölümün içinde, davet edilen şöyle bir etrafına bakındı. Ölü o gelmeden her şeyi hazırlamıştı, hazırladığı yemekleri misafirine sundu. Oturup uzun uzun konuştular...

Yemek yendikten sonra adam evine gitmek için izin istedi... Ölü onu gömütün dışına kadar geçirdi. Adam dışarı çıktığında herşeyin değişmiş olduğunu gördü. Şaşkınlık ve telaş içinde evine gitti. Evi değişmişti, kapıyı çalmaya bir türlü cesaret edemiyordu. Kapının önünde oynayan çocuklardan birini yanına çağırıp sordu: "Babanın adı ne?" Çocuk yanıtladı: "Ajet" "Peki Ajet'in babasının adı neydi?" "Heten." "Ya Heten'in

babasının adı?" "Behram."

Ölünün konuğu çocuğa tekrar sordu: "Behram hakkında ne biliyorsun?" "Yaşlılar diyorlar ki, bundan yüzyıl kadar önce bir ölünün gömütüne konuk çağrılmış o günde beri dönmemiş." "Behram benim ve bir ölünün evinde konuk olarak sadece bir gece geçirdim."

İşte insanlar böylece bir gömütte geçen bir gecenin yaşayanların dünyasında geçen bir yüz yıla eşit olduğunu anlamışlar.. ve söylenen odur ki kolay kolay sırrını vermeyen bir bilmedir tüm olan."

Görevini tamamlamış olmanın rahatlığıyla rüzigar, savrulur ordan oraya. Bir yandan da uğuldanır sabırsızca.

Eski kuyu uyanır. Şöyle bir esner ilk önce. Sanki genişler eğilir bükülür taştan örme dudakları. Rüzigar uzak diyarlardan önüne katıp getirdiği bitmiş bir günü daha sarkıtır, geçmişin kör kuyusuna. Sarkıtılan günler maya tutar masal oluverir kuyunun serin karanlığında.

Uzakların tozunu bünyesinde barındıran rüzigar, eser dalların arasından, yaprakları uyandırmadan. Dokunarak haylazca kuyunun gevşemiş çıkığına. Saklanır, yandaki yarı yitik yarı canlı dalları yaprak yerine paçavralarla sarılı ağacın arkasına.

Eriken şekiller gökten vuran loş ışıktadır... Bir patika yolu seriliverir, kilim misalince kıydan ormanın en kuytularına. Bir yılan gibi sürüne sürüne ilerler ağaçların arasından, ormanın derinliklerindeki tepeyi turmanır ve varır saklı kuyuya...

Ayet ayet inerken yıldızlar dalgalara... Eserarlı bir mırıldır, sularda ayışığı... Arınmaya çalışırken asırlık kayalar yosunlarından. İnatla tutunmaya çalışır dalgalar. O, haşmetine boyun bükülen kayalara.

↓

Not:

* Ölü Konuk eski bir Arnavut masalıdır. Yeniden söylenmiştir.

nerde bıraktığımı, nereye sürüklediğini ve nerede işe yaramazlaştırdığını bilemiyorum.

Düş ve gerçek, yanılısma ve düş, gerçek ve yanılısma iç içe...

Bir dalgıç, kıyısından denize baktığı zaman diğerlerinden ne denli farklı bir görme gücüne sahipse, siz de o kadar farklı bir yaklaşım sergileyin insanlara karşı... Lambanın düğmesine dokunduğunuzda, oraya gelen elektrik akımının nasıl ışığa dönüştüğünü, o akımın nasıl üretildiğini, ta baraj sularındaki serüvenine dek geri götürerek düşünemiyorsanız, kendinizi ve insanları yargulamaktan kaçınmazsınız. Oysa bu süreci göz önüne aldığınızda, her türlü moral değer yargılarının yüzeyde kaldığını şiddetle ayırmsayacaksınız.

-İnsanları seviyor musun?

-Evet, seviyorum.

-Ben sevmiyorum. Çünkü onları tanımıyorum.

-İnsanları seviyor musun?

-Az seviyorum...

-Ben seviyorum. Kendimi ve onarı tanımama karşın...

Ortak bir dil kurma umudu, inancı ve istencini bizde doğurabilen kişidir, **dost**. Yaşamı anlamsızlaştırmak da, anlamlı hale getirmek de insanın kendi elinde... İnsan, yaşam anlayışını kendi yaratır; anlamını kendisi üretir:

Ah zavallı kukla ah! Kukla olduğunu anlıyor ama kabul edemiyorsan, kim ne yapabilir ki... Yine de UMUT bitmiyor; kukla olmaktan kurtulma umudu... Yoksa nasıl çekilirdi yaşam?

Belli **çevrimler** içinde akıyor zaman... Çevrimler!...

Soru/n: Geçmişin şimdiye, şu ana olumsuz müdahalesi engellenebilir mi? Geçmişin ilmeği her an boynumuzda! Çıkarılıp atılabilir mi?..

Ah bu kıpırtısızlık!..

Beni fazlasıyla heyecanlandırdı mı bir kitap, bırakırım okumayı... **Dayanamam!** Şu sıralar okuyamıyorsam, tutkumun beni alt üst edip sürüklemesinden değil bu... Yüreğimin kabarıp, duyarlılığımın artmasından. Siz kalbi sönükler!.. Anlamıyorsunuz.

Sözcükler!... Hem düşmanımız, hem dayanağımız.. Sözcükler.. Onlara mahkumuz. Yanılısamalara,

yanılıglara, göreceliğe mahkumuz.. Çarpıtmalara, yalanlara, zaafılara; alışkanlıklara, kalıplara, putlara...

Mahkumuz! Onlarsız, belki daha insanca yaşanabilirdi yeryüzünde. Ama sözcükleri terkettiğimiz noktada, çılgınlıkla başbaşaız... **İletişim kurun!**

Ah bu **geç kalmışlık duygusunun** ezinci...

Soru: İki **İNSAN** -eğer felsefeci iseler- aralarına giren putları devirebilirler mi? **Yanıt:** Güldürmeyin!... Bunun için uzman birer psikanalist olmaları gerekir önce...

Konuştığımız herşeyde bir bulanıklık, bir belirsizlik, biraz yalan yanılısma, biraz içtenlik, biraz da sahtelik var. Sözcüklere dökülebilenlerin inanılmazlığına inanmak da güç ama... Asıl gerçek, söylemediklerimizde ve belki hiçbir zaman da söyleyemeyeceklerimizde. Asıl gerçek, **zamanında** dile dökülmeyende... Neden hep gecikiyoruz birbirimize?

Dile getirdiklerimin hiçbirinin doğruluğuna inanmıyorum! (Saydam, dürüst ve nesnel insanın paradoksu.....)

Bırakın gülsünler!.. Biz önce kendimize gülmemeyi öğrenelim! **Kendimize katlanarak yaşamasını öğrenelim;** çünkü tek kurtuluşumuz bu...

Bütün mesele kendimizle kurduğumuz ilişkide!.. Günlük uyarımlar çerçevesinde yaşıyoruz. Darlığımız, sığlığımız, yoksulluğumuz bundan... Ancak, ağırlıklarımızı kaldırabilmemizi de yine buna borçluyuz.

Hava boşluğunda yetişemez, gelişemez insan. Daha çok uyarıcı lazım, daha çok uyarıcı...

Saçmalamaktan korkmanın yolu. öncelikle kendini ve başkalarını yargılamayı öğrenmekten geçiyor.

Ve göz görmek istediğini görür ancak. Kulak işitmek istediğini işitir...

İkiye ayırabiliriz iletişen insanları: Beden dilindeki ve sözlerdeki metin altı anlamları sezgisel olarak yakalayıp, ona göre konuşmalarına yön verdiğinin ayırımında olanlar ve olmayanlar... Siz hangi

kategoridensiniz?

Sözlerinin metin altı anlamlarına kafa yormayan, konuştuğu kimselerin böyle bir sezinleyiş ve refleksiyon içinde olduklarını, olabileceklerini aklına bile getirmeyen, kendi bilinçaltının derinliklerinden habersiz, yalnız kat konuştuğunu sanan bir insanla kurduğunuz iletişim ve ilişki, ne kadar derin, ne kadar verimli olabilir ki!..

Bu dünyada yıkım varsa, savaş varsa, işkence varsa... Tecavüz varsa, faşizm varsa, düşmanlık duyguları varsa, **aşk, tutku** adına ne dersenez deyin ("Benim akluma bir ad gelmiyor!") **evet aşk da olmak zorunda...!**

Sevdiklerin seni harcadığında, niçin böyle bir trajediye yazgılı olduğunuzu anlayabiliyorsan eğer, ne kadar ağır gelse de katlanabilirsin. **Anlamak** bir yerde, katlanabilmektir.

Susuyorsunuz, susabiliyorsunuz: Gücünüz burdan geliyor. Susmuyorum, susamıyorum: Gücüm burdan geliyor. İç özgürlüğün yolu nerden geçiyor?

Dolu dolu yaşamak nedir ki, kalbiniz boşsa...

Ah şu gözlerimin kör noktasına takılı kalan dünya...

Haydi durmayın! **Diri diri** gömün kendinizi.

Bahar gelmiş bu arada! Dallar yeşermiş.. Nice fırtınalara direnen tohum birdenbire açivermiş. Kuruyup gidenler kimin umrunda...

Soysuz ve kirletilmiş bir dünya sizi bekliyor. Soyluluğunuzu ve saflılığınızı sınamak için...

Hiç bir şeyi kavrayamıyorum. Herşey çok uzağında olup bitiyor sanki. Belki de çok yakınımda? Aynasız, kendime, yüzüme bakamıyorum. Artık aynaları kırma zamanı.

Geçsin bakalım zaman, bu yeraltı köyünde... Bu inde her geçen an, biraz daha ölümüm geçiyor, geçecek. Her keresinde geri döneceğim mezarıma; yaşam her kezinde beni içime fırlatıp atacak... İçimdeki o kör kuyuya... O denli yaklaşmışım ki kendime... O denli kırmışım ki yabancılaşmanın gücünü... Tam uzattım ellerimi; tam dedim ki: **İşte ben** : Kalakaldım:Ömrümün kalan kısmını, kukla olduğunun bilinciyle geçirecek bir kuklaydım. En çok tanıdığımı sandığım anda, yabancı olmuşum bu dardar, karanlık hapishanenin... Ele geçirmek üzereydim ki tam, kaçıp gitti, kanadı kırık bir kuş gibi kalakaldım...

Diğerleriyle yollarımız ayrı olsa da, yaşantılarımız bizi hep o yabancılığın çıkmazında birleştirmiyor mu? Ben o çıkmaza, kendime açılan nice yollardan sonra ulaştım, eğer bu bir ayrıcalıksa. Artık ters yollara dalma zamanı... Kendimden ötelere kaçma zamanı artık... O zaman belki - kimbilir- belki o zaman bulacağım kendimi.

Ah bu **kaçmış fırsatların** üzöncü...

Kendini kimseye bırakmadıysan şimdiye değin, kaçmış fırsatları geçmişin, geleceğe de taşınacak. O ketler insanlarla aranda, hep uçurum yaratacak.

Çağ bilgi çağı. **Anlamli** ile **anlamsız**, **önemli** ile **önemsiz**, **değerli** ile **değersiz** birbirinden ayıramayanların çağı. Bunların dış güçler belirliyor, bizim yerimize...

Çokları kendileri olduklarını iddia ederler. Bense işte kırıyorum kozamı. Çıplağım! *Ve biliyorum ki asla, çıplak olamaz insan.* Kozamın kırıkları mı batıyor yüreğime? Hamlığım mı? Meğer hala bende de varmış, aşağılık ve üstünlük duyguları...

Demek açılıp çiçeklenmeye başladınız? Ne duruyorsunuz öyleyse? Yapılması gerekenleri yapmak gerek: **Boğazlayın!**

Yeni bir dil gerek bize...

Sadece sen varsın... Ve senden öncesi, senden sonrası yok. Şu an var yalnızca... Şu anda, burada sadece sen varsın ve bir tek sen yoksun.

Yaşamı daha anlamlı daha yoğun, daha verimli, daha zengin kılabilmek için, şimdiden hazırlanın ölüme.

Şatafatlı renklere bürümeden kendimi, paylaşmak istiyorum seninle, içimdeki gökkuşağını.

Susmanın gerekli olduğu yerde, susmayı becerebilseydik ve bir becerebilseydik eğer birbirimizle konuşmayı, bunca kan akarmıydı? Ah bu iletişim kazaları!

Biliyorum, hedeflerimin pek çoğuna erişmeden öleceğim... Bilmiyorum, hissediyorum bunu... Tanımak istediğim insanlar, görmek istediğim ülkeler, dinlemek istediğim müzikler, okumak istediğim eserler, tırmanmak istediğim dağlar, yüzmek istediğim denizler, dokunmak istediğim tanrılar...

Yeniden koşma zamanı... Kendimden ötelere kaçma zamanı yeniden. Bu denli kuşatılmışlığım mı? Nereye!

Benim daymonum ayrı. Benim tahtam başka ağaçtan. Her kukla, bilmeli kuklalığını. Madem ki değiştiremiyorum daymonumu yazgımı... Benden **ne, nasıl** sirayet etsin ki sana ! Bunu bir kez bile olsun getirmemeliydim aklıma... Keşke bunu O'na sorabilsem. En güzeli, ben sormadan O'nun söylemesi olurdu. Sormalı mı, susmalı mı?... Keşke bunu O'na sorabilsem. Tutan ne peki? Ya birden ölüverirsek birimiz... Gecikmemeli!

Artık pek birşey konuşmaz olduk birbirimizle. Öylesine sabitleştik ki birbirimiz için... Aşkların yitmesi bundan... İnsan her an farklı açılardan bakabilmeli sevdiğine. Bu yüzden git! Git ve gönlünce yaşa -ki birgün, daha zengin bir bakış açısıyla dönebilesin bana... Unutma, birer deryayız hepimiz.

Eğer yeniden başlayabilseydim yaşama, başka biri olmayı isterdim.

Kendi kuyumuzu kendimiz kazıyoruz, korkularımızla!

Onlar kazanacak sizi! Savaşmak istemiyorsunuz. Ta baştan boyun eğmişsiniz, içinizdeki buyruklara...

İşte çekiyorum antenlerimi bilinçaltınızdan. Rahat bırakıyorum sizi ey insanlar. Buyrun boğazlayın kendinizi!...**Yapamıyorum!**

Yıllar önce bir **dost** şöyle demişti bana: "Ölmüş eşeğe tekme atıyorsun." Yıllar sonra hala mı? Evet hala! Nedir bu içimdeki güdü? Neden kabullenemiyorum, duyguların ölümünü? Benim aşklarım ölümsüz çünkü ! Keşke hepimiz sıcak tutabilseydiniz yüreğinizi...

Derinden duyumsananlar söze döküldüğünde niçin yavan, kuru ve yetersiz kalıyorlar? Susmalı mı, söylemeli mi? Seçim sizin. Ama unutmayın ki, boğuyor karanlık... Ve geçit yok **İnsana** sustuğunuz zaman. Şimdiye değin kimseyi söküp atmadınızsa hayatınızdan ve bitirmedinizse hiçbir ilişkinizi, bu, kimsenin sizin için o denli önemli olmamasından...

Onları zorluyorum. Dayatıyorum düşüncelerimi. Ve korktuğum şeyleri işitiyorum onlardan. **Raslantı** mı **bu**? Geçmiş yaraların oluklarından yürüyoruz kör topal.

Konsere, baleye, operaya, tiyatroya, sinemaya, bir resim, bir heykel sergisine... Bütün bunlara sosyalliğimizi arttırmak için değil, yüreğimizi açarak gidebiliyorsak eğer, kim

bizden daha iyi bilebilir, sevişmeyi..

Onlar kaybetmiyorlar çevrendekileri... Çünkü susuyorlar. Yerine ulaştırılması gerekenleri ulaştırmıyorlar; açmıyorlar kendilerini. Ben kaybediyorum... Kaybedeceğimi bile bile... Son tahlilde kaybetmek ne; kazanmak ne? Onlar kişiliklerini yitiriyorlar susarak... Ben kendimi kazanıyorum.

İşte bağlı ile bağımlıyı birbirinden ayıran ölçüt: Biri, onurunu zedelemeyen uzaklaşabilir, ona 'hayır' dediği zaman.. Diğeri ise, gözü kapalı sürüklenir.

Bir gün bakarsın ki; başlıca 'kusur'un olmuş, başlangıçta seni O na çeken şey? !.

Sevgi sevdiğinizin odasına kirli ayaklarınızla dalmamayı öğretir öncelikle. Kendi sorumluluğunuzu taşımayı, gerektiğinde uzaklaşabilmeyi öğretilir... Seven insan, üzerlerine yıkılma tehlikesiyle karşı karşıya bırakmaz hiçkimseyi... Sevgiyi bağımlılıkla karıştıranlar, kendi ağırlıklarını tek başlarına kaldıramayan kimselerdir.

Bizim işimiz sadece akılla, sadece bilgiyle değil; insanın iç dünyasıyla... Öyleyse yüreğimizden dökülmeli sözcüklerimiz. Bizim işimiz 'iş' değil; 'görev' değil, 'ödev' değil, 'yükümlülük' değil, 'kariyer' değil, 'hırs' değil... Biz felsefenin seyyah neferleriyiz.

'Güzel' ve 'anamlı' yapıtlar veren insanlar vardır; yaşamlarına baktığımızda kupkurudurlar. 'Güzel' ve 'anamlı' **yaşamış** insanlar vardır bir de... Onlar, yaşamlarıyla birer yapıttırlar.

İçinizdeki boşluğu doldurabildiniz mi bugüne değin? Doldurabilecek misiniz, görmekten korktuğunuz o uçurumu? Bilgi, akıl ve nesnellik yeterli olabilseydi buna, herkes kendini atmazdı aşkın mayın tarlasına!...

Durmayın çığlık atın! Hepten sağır duvarlar arasında kalsanız bile... Bakarsınız birgün bir duyan çıkar! Ama siz yorulmak istemiyorsunuz. İyi, susun öyleyse. Şöyle iyice bir dinlenin, ölmeden önce...

Dünyaya bakarken en geniş açığa yerleşmek istediniz hep. Yerleştiniz de! Ve artık, sesiniz ulaşmıyor yüreklerimize. Kule tepesindeki hapisliğinizle, mutlu musunuz?

Siz kanadı kırıklar! Yürüyün bakalım...Ve başımızı hiç kaldırmayın yerden. Alevden kanatlarıyla uçanların rüzgarı, gözlerinizi yakar.

Mahşerin Otuzbeş Dakikası

- _ Daha önce okumamış mıydın?
 _ Kerelerce okudum ama, her okuyuşumda
 değişiyor sonu.
 _ Güldürme beni.
 _ Adam ölecek. Bu kesin. Son değişse bile adam
 ölüyor. Hep ölüyor adam.
 _ Olabilir. Öykülerde ölüm çöktür. Hadi çıkalım.
**Faruk Ulay, "Sonsuzluğun Kıvılcımı, Gerçekte
 Her Yerde", Kopuk Bağlantılar**

"Bana kalırsa filim biraz karışık," dedi genç adam. "Bazı yerini anlamadım." "Canım," dedi kız, "Sonunda çocuk ölüyor işte." "Aptal," dedi delikanlı, "O kadarını biz de anladık."

Oğuz Atay, Tehlikeli Oyunlar

Yeryüzünü gökyüzüne bağlayan, ancak kutsanmışları gökyüzünün meleklerine ulaştıran o ilahi merdivenle bir ilişkisi olduğunu düşündüğün hastanenin gri merdivenlerinden kendini kaybetmiş gibi çıkıyorsun. Aklında hep aynı masal: Yillardır iyileşmeyen bir hastalığa sahip üç genç kızın tedavi olma ümidiyle, bir boynuzu yerde bir boynuzu gökte bir koşun yeryüzünden, tedavinin tüm sırlarına hakim Güneş'in Anası'nın yaşadığı gökyüzüne kurduğu yoldan yukarıya çıkışları... Acaba yorulmuşlar mıdır diye düşünüyorsun. Masalarda gereksiz ayrıntılara girilmemesini nasıl açıklayacağını düşünüyorsun sonra da. Gerekli mesajın hızla alıcısına ulaşması için oldukça simgesel bir üslupla anlatıldıklarına karar veriyorsun. Eve döndüğünde bunun üzerine düşüneceksin belki de. Çalışma odasını özlüyorsun. Yillardır biriktirmiş olduğun kitapların gölgesinde kendini çok önemli görevi olan bir araştırmacı gibi hissediyorsun. Üzüntüyle şu merdivenleri tırmanmaya çalışan hasta insanlardan biri olarak kendin ile o odanın içindeki sınırsızlığın aydınlattığı o meleksi insan arasında korkunç bir uçurum olduğunu anlıyorsun. Kendini silmek istiyorsun romanının bu bölümünden.

Sanki bir tanıdıkla karşılanacakmışın gibi tedirginsin. Orada kimseyle karşılaşmak istemiyorsun. Senin sen olduğunu bilen hiç kimseye tahammülün olmayacak. Bunu biliyorsun. Ben demek bile gelmiyor içinden. Hastanenin daha kapısından içeri adımını atarken, kimbilir nerede okuduğun bir metnin sayfalarından alelacele aşırıverdiğin bir üslupla ikinci tekil şahısla düşünüyorsun. Okuduklarını da hatırlamak istemiyorsun, çünkü onlar da sana seni hatırlatıyor. Kendini tüm boyutlarıyla tartışmayı kaldıramayacak kadar kırılığansın ama hiç belli etmiyorsun. Dikkatli, olayların akışına hakim ve kontrolü elden bırakmayan bir edayla basamakları teker teker çıkıyorsun. Her yerde insanlar var.

Ve çıkman gereken kattasın. Terden, gömleğin atletinle birlikte sırtına yapışmış. Doktor hemen muayene etmesin istiyorsun. Bedenini iyice temizlemiş ve tertemiz giysiler geçirmiştin üzerine. Toprağa karışmaya hazırlanan bir ölü gibiydin aynanın karşısında. Beyaz gömleğin düğmelerini iliklerken çoktan bir kefene sarmıştın artık güvenini kaybetmiş hastalıklı bedenini. Evde kimsenin olmaması işini kolaylaştırmıştı. Zaten yanında kimse olsun da istememiştin buraya gelirken. Ve şimdi nefes nefese, ter içindesin. Ne yapacağını kestiremiyorsun. Bir türlü kırışmaktan koruyamadığın ütülü gömleğinin içinde henüz yakalanmış bir av hayvanı gibi soluyorsun. Yalnızsın. Mahşer günündeki kadar yalnızsın.

Sekreter biraz beklemeni söylüyor. Daha sonra çayını içiyor. Seni pek de umursamıyor. Ve bunu gizleme gereği duymaksızın kibarca seni unutuyor. Sen bir hemşire bekliyordun. Ama hastaneler de, doktorlar da, hastalıklar da değişiyor; sen bu değişimi yine bir yerlerinden kaçırdığını anlayıp bozuluyorsun. Sanki hızla yaşlanıyorsun. Berbat tüm çağrışımlarıyla yaşlanmak kelimesi büyüme kelimesi ile yer değiştiriyor zihninde. Zaten hastalığın çılgılık çılgıca müjdelediği tüm felaketler günlerdir gündeminin baş köşesini işgal ediyor. Paniğe kapılır gibi oluyorsun.

Sekreterin söylediğini uysal bir biçimde yapmak üzere diğer hastaların yanına dönüyorsun. Ben de onlardan biri miyim diye soruyorsun kendi kendine. Sanki o insanlar dünyaya, senin dünyana, hastanekapısında-bekleme işini yapmak için gelmişler sanıyordun. Eskiden... Onlara katılmadan önce.

Aklın öylesine dolu ki, herhangi bir şeye odaklanıp, yoğunlaşamıyorsun. Saatine bakıyorsun. 12:55. Henüz randevuna beş dakika var. Erken gelmişsin. Gururlanıyorsun. Her yere erken gittiğin için kutluyorsun kendini. Güzel bir özelliğim diye mütebessim, kendini hatırlıyorsun. Bu noktada, durduk yere zihninde, düşüncelerinin arasında iki atom bombası patlıyor. İlk, kendini hatırlıyorsun ve ben demekten kaçınarak o çalışma odasında bırakıp, esirgediğini zannettiğin kendini hastanede buluveriyorsun. İkincisi ise daha şiddetli bir düşünce. Asılsız ve desteksiz bir paranoya. Fakat kötü düşüncenin bastırıldığı yerden fıskırması bu işte. O düşünceyle hesaplaşmazsan bir yere varamayacağını anlıyorsun: aceleciliğin sana ait en önemli özellik olduğu düşüncesinden, aile bireylerinde çok daha geç belirme eğilimi göstermesine karşın sende genlerinin aceleciliği yüzünden erken başladığı düşüncesi doğuyor, güçleniyor ve tüm benliğini ölüm korkusunun katran karasına boyayarak serpiliyor. Bu düşünceyle başetmek için bir yol arıyorsun ve hızla babanın da sana benzediğini, senin gibi aceleci olduğunu hatırlayıp rahatlıyorsun. Gözünün önünden babanın çeşitli zamanlarda aceleciliğini övdüğü sahneler birer birer geçerken sen sevdiğin bir filmi yeniden izler gibi mutlulukla gevşiyorsun. Gerçi bu rahatlık çok da uzun sürmüyor. İçindeki hain ses, o şeytanın avukatı, kendini toparlamış karşı saldırıya geçiyor. Er veya geç sonun kaçınılmaz olduğunu hatırlatıyor. Genlere böyle yazılmış bir kere deyip gülümsüyor. Genlerini düşünüyorsun. Daha doğrusu her birinin çekirdeğinde aynı hastalığı taşıyan genlere sahip tüm hücreleriyle düşünüyorsun. Kendi çekirdeklerinde ne yazdığını düşünen hücreler. Gözünün önüne kitaplarda görmüş olduğun DNA

sarmalı geliyor. Sana tam olarak kavrayamadığın bir çok şeyi çağrıştıran bu sarmalın hayatın temeli olduğuna bilmiş bilmiş inandığın çocukluk günlerin düşüyor zihin perdene. Bu bilgiye sahip olmaktan müthiş bir zevk alırdın gizlice. Şeklini ezbere çizdiğin her hücreyle varlığın bilgisine bir kez daha somut bir şekilde sahip olduğunu hissederdin. Oysa şimdi o sarmalların her birinde, istisnasız her birinde, aynı hatalı şifrenin yazılı olduğu milyarlarca hücrenin toplamı olduğunu biliyorsun. Hangi organını kesip atarsan at geri kalan her yerinde varolan bir bilgi bu. A-T A-T G-S A-T G-S A-T G-S G-S... Acaba nerede oluşmuştu bu hata? Hatalı parçayı bulup onarmanın bir yolu var mıydı? Olmadığını çok iyi bilmene rağmen içindeki sesi, Şeytan'ın Avukatı'nın alaycı sesini bastırmak için var gücünle bağırarak tekrarlıyorsun: Bir yolu bulunacak! Belki de şu anda dünyanın başka bir yerinde çözümü bulundu bile! Belki ilk sıçanlar, ilk maymunlar, ilk kobaylar iyileşip kafeslerinde huzur içinde yemleniyorlardı bile!

Yoruluyorsun. İkinci tekil şahısta düşünmekten yoruluyorsun ama ben demenin yolaçacağı duygusal tepkimeleri de kaldıramayacağımı çok iyi biliyorsun. Acaba bir kaç benlik daha yaratabilir misin? Bunun hesaplarını yapıyorsun. Ama bu durum ne yazık ki hikaye yazmaya benzemiyor. Bir kaç kelime ile yaratılan hayatların tümünün, aslında kendi kopyaların olduğunu anlıyorsun. Bunu neden daha önce fark etmediğine şaşırıyorsun. Bir anda, bir meleği andıran, bir ermişi, bir azizi andıran masum imgesinin yerini, kendi kendine -üzeri toplumsal onay gören bir estetik ile örtülmüş- terapi yapan ve bu yaptığını da yazmak ya da yaratmak zanneden bir hasta imgesi alıyor. Üstelik bu düşünceyi doğrulayacak bir sürü kanıt, Şeytan'ın Avukatı tarafından zihin mahkemesine sunuluyor. "İşte" diyor Avukat, "burada rakamlarda da açıkça görülüyor, sanık normal insanlar gibi bir

yaşam süremediği için bu yolu seçmiştir. Normal insanlar yani çoğunluk, yapması gerekenleri hızla kavrayıp bunları gerçekleştirirken sanık kendini bilgisayarın başına zincirleyip bu sorumluluklardan kaçıyor ve yüzyüze halledemediği ne varsa hikayelerinde bunlarla uğraşiyor. Üstelik bu yaptığının bir korkaklık değil de saygıdeğer bir çaba olduğunu düşünüyor. Oysa yazdıklarına bir göz atmak yeterli... " Avukat birbiri ardına hikayelerinden örnekler veriyor. Hangi olayın hayatında nasıl bir soruna tekabül ettiğini anlatıyor usta bir dedektif havasıyla. Mahkeme salonunu hızla terk etmek için bir çıkış düşüncesi arıyorsun. Dinleyicilerin yüzlerinden medet umuyorsun.

İnsanlara bakıyorsun. Seninle ilgili gözüküyorlar. Herkes kendini, kendi hücrelerini, kendi organlarını, dokularını düşünüyor. Gözler bile sanki içerilerde bir yerlere çevrilmiş olduğu için kimse gözgöze gelemiyor. Bu durum acılı bir bilgelik veriyor yüzlere. Ama insanlar bunu farkedemeyecek kadar dalgın, kendisi ile meşgul. Onları teker teker incelemek istemiyorsun. Hiç bir zaman da insanları gözlemekten hoşlanmamışsındır zaten. Onlara uzaktan bakıp tahminlerde bulunmakta ahlakdışı bir şeyler olduğunu savunmuşsundur içinden. Doktorların kapısında bekleyen düşünceli üzgün insanlar işte diyorsun. Benim gibi.

Ben sözcüğü heyecanlandırıyor seni. Telaşlanıyorsun. Sonra yine insanların yüzlerine bakıyorsun. Oturduğun yerde rahatsız kıılmaları farkettiler mi diye bir işaret arıyorsun. Oysa herkes kendisiyle meşgul.

12:59. Saniyeleri sayıyorsun ve işte süre doluyor, yarışmacılar yazdıkları cevapları kaldırıp gösteriyorlar. Kimsede bir hareket olmuyor. Kendi kendine espri yapma yeteneğini engelleyen bir manyetik alana kapılmış gibisin. Buradan bir dışarı çıksan... Sekretere gidip randevunun 13:00'de olduğunu hatırlatmak istiyorsun. Beklediğini, orada öylece beklediğini hatırlatmak istiyorsun; kendini

hatırlatmak istiyorsun. Sekreterin sabırla seni savuşturacağını hesaplayıp beklemeye devam ediyorsun. O sırada ortayaşlı bir hasta giriyor koridora. Fazla umutlanmadan çevrede oturacak bir yer bakınıp her yerin dolu olduğunu görünce sekretere doğru yöneliyor. Sen otobüste olduğu gibi olmasın diye hiç ilgisi yokmuş, sadece canın sıkılmış, biraz turlamak istemişin gibi, tüy gibi hafif, ayağa kalkıp ters bir yöne doğru yürüyorsun. Bir yandan da kulaklarını sekreterin olduğu yöne kilitliyorsun. Asansörlerin olduğu yere kadar yürüyorsun. Asansörün kapısı önünde genç doktorların lafladıklarını görüyorsun. Tuhafına gidiyor. Burası, onların işyeri diye geçiriyorsun içinden. Sabahtan beri tuhaf, gizemli anlamlar yüklediğin bu yerin onların hergün gelip işlerini yapıp, kahve molası verip oradan buradan lafladıkları, sıkıldıkları, paydos edip kapısından çıkıp gittikleri bir işyeri olduğunu düşünüyorsun. "Saat ikide seminer var" lafını duyar duymaz saatine göz atıyorsun. 13:06. Hızla sekreter mahalline dönüyorsun. Sekreterin önündeki formları doldurduğunu, arada sırada bazı hastaların isimlerini bağırdığını duyuyorsun. Kendini hatırlatmak için rahatça görebileceği bir yerde dikilmeye başlıyorsun. Sekreter birazdan anlamına gelecek bir jest yapınca utanıyorsun. Sanki orada bu iletişim için dikilmemişin gibi daha-o-kadar-çok-beklemedim-ki anlamında bir jestle karşılık veriyorsun.

Bu aptalca davranışların mahkemede aleyhine delil olarak kullanılıyor. Şeytan'ın Avukatı süslü cümlelerle bu şahit olduğumuz kısa olayın aslında senin tüm hayat tarzının bir özeti olduğunu iddia ediyor ve sözü tabii ki şu anda düşünmek bile istemediğin hazin ve sarsak aşk hikayene getiriyor. "Sayın hakim, sanık bundan yıllar önce yine bu şekilde davranmış ve herşeyini yitirmekle kalmamış o insanı da mutsuz etmiştir. Korkuları yüzünden orada öylece beklemiş ve olacak olan herşeyi ama herşeyi ta başından beri bilip de parmağını kımlatmamıştır. Lali'nin..." Onun adını ağzına alma

diye haykırarak Avukatı susturuyorsun. Zihninin içinde kurduğun bu mahkemede herkes bir anda sana bakıyor. Yaşlı ve bilge yüzünle hakim olarak, kurnaz ve sinik tarzınla savcı ya da Şeytan'ın Avukatı olarak, ve çeşitli zamanlardaki hallerinle seyirciler olarak susuyorsunuz. Sanık olarak söyleyeceklerine sıradan bir mahkemede olandan çok daha fazla dikkat gösteriliyor. Ne de olsa her şey senin için...

Oysa sen ne diyeceğini bilemiyorsun. Avukatın söylediklerinin doğru olduğunu biliyorsun. Az bile söylemiş olduğunu düşünüyorsun. Evet beklemiştin. Orada öylece durup beklemiştin. Taştan bir duvar gibi kımlıtsız beklemiştin. Yanına gelinmesi, sana dayanılması, gölgenin sığınması için delice bir istekle yamp tutuşurken yine de kımlıdayamayan bir duvar olarak öylece beklemiştin. Acı, taştan katılığına yıkılmak yerine güçlendirmişti hep. Ama ya geceleri... Karanlık ve soğuk bir yalnızlıkla sarılmış bir şekilde, zavallı taştan bir duvar olarak elinden geldiğince büzülmüştün kendine. Büzüldükçe çatlamış kopmuştu parçaların. Kendinden bir şeyler yitirdiğin çirkinleşmiştin: Kanatlarını açıp cennete giden yolu günahkarlara kapalı tutan bir cehennem yaratığı gibi ürktüücü bir hareketsizlikle duran çirkin bir duvar...

Saatin 13:13'ü gösterirken iyice bekletildiğine kanaat getiriyorsun. Onüç onüç diyorsun. Yirmi altı. İki altı. Ve sekiz. Bu rakamları bir işaret olarak değerlendirmek istiyorsun. Fellini gibi olsam keşke diye geçiriyorsun içinden. Hayatın sunduğu işaretleri birer mesaj, birer şifre olarak algılayabilmek ve ona göre davranmak istiyorsun. Onüç, onüç diye tekrarlıyorsun. Onüç yaşında başından geçmiş iki olayın yirmialtı yaşında olmuş olan bir olayla bağı olduğunu düşünüyorsun. İki ile altının toplamından elde ettiğin sekiz ise dikey bir sonsuzluk işareti olarak gözlerinin önünde beliriveriyor. Demek ki sonsuzluğa, kaderine, yirmialtı yaşında hatta ya iki Haziran'da ya da altı Şubat'ta çok yaklaşmıştın. Eve gider gitmez günlüklerini ve bilgisayar dosyalarını taramaya karar veriyorsun. Bu kadar kolay olacağını

daha önce hissetmediğin için kendini suçluyorsun.

13:14. Bir dakikanın içinde olup bitenleri, daha doğrusu düşündüklerini, hayretle gözden geçiriyorsun. Düşüncenin hızını merak ediyorsun. Hayal etmenin, gözünün önüne getirmenin hızını merak ediyorsun. Hepsi aynı hızda mı oluyor, herkes aynı hızda mı düşünüyor, bu hız nasıl ölçülür diye bir sürü soru üşüşüyor zihnine. Her bir soru, bal yapmak için acele eden arılar gibi vızıldayıp dururken, sen boşuna ceplerinde bir küçük defter ve kalem aranıyorsun. Onüç, onüç ve düşüncenin hızı meselelerini not edemeyeceğini ve tamamıyla unutacağını düşünüyorsun. Diğer işaretleri, hayatın önüne sunduğu şifreleri çözmeye fırsat bulamadan unuttuğunu ya da, belki de unuttuğun için hiç bir zaman çözemediğini anlıyorsun.

Şifreler. Gözünün önüne bisikletin geliyor. Şifreli bir kilit ile onu kendi zihninin bir parçası yaptığın bisikletin. Doğum tarihinin rakamlarından oluşmuş dört haneli şifreyi kurarken bunun insanların zekalarına bir meydan okuma olduğunu düşünürdün. Hatta öylesine güvenirdin ki kendi rakamlarına, şifreyi birisi çözebilmeyi başarsa, artık bisiklete sahip olma hakkını yitireceğini zanneder, ürperirdin. Şifreli kilidin zarıflığı, kaba kuvvetten uzak, sadece zekayla veya ilhamla ya da sadece tesadüf eseri açılacak bir kapı oluşu çekiyordu seni. Yaşadığın yaz tatillerinin mistik dokusunun bir ilmeğini bu şekilde oluşturmuş olduğunu, çok sonraları, otuz yaşında hasta bir adam olarak anlayacağını tabii ki o zamanlar tahayyül edemezdin. O zamanlar...

Her biri masalsi bir perspektife ait yaz aylarının adasında, hayatta sahip olabileceğin en önemli şey zannettiğin bisikletin ve sen. Onunla tümleşip, tek bir beden gibi adanın hafif toprağının üzerinden kayarak geçen bir çocukluk. Pedalları hızla çevirerek rüzgara doğru, adanın bitimsiz ruhuyla öpüşerek aktığın anlar gelip buluyor seni. Adanın kalbine geldiğini düşündüğün yere geliyorsun. Aslında küçük bir ağaçlıktan ibaret olan o büyük ve mükemmel vahanın

içine girdiğinde bisikletinden inip toprağa uzandığın anlar... Mavi gökyüzünü ağaç dallarının arasından gördüğün o ilahi anlarda kimbilir kimin hayalini canlandırıyorsun belleğinde. Lali... Vazgeçilmez olan, kader olan, ilahi olan, tüm kötülüklerin ve iyiliklerin fışkırdığı kaynağın kendisi olan... Onu düşünüyorsun. Sonra Tanrı'yı... Yaratıcı'nın büyüklüğünü. Bir süre sonra acı bir şekilde kaybedeceğin tüm mistik duyarlılığınla, farkında olmaksızın ibadet ediyorsun. Kelimelerin dışında, insanların ve onların yarattığı dünyanın dışında garip bir hal yaşıyorsun. Soyunuyorsun. Güneş bedeninin her yerine değsin, seni sarmalasin istiyorsun. Yarı-çocuk-yarı-adam bedenini şaşkınlıkla inceliyorsun. Hafif, gevşek ve nemli toprağın üzerinde ağır ağır yuvarlanıyorsun. Toprağın karnından çıkmış bir oğul gibisin.

Sekreter, bir başka hastanın ismini duyurduğunda güzel bir rüyadan uyanarak, koridorun hırpalayıcı geometrisi içinde büzülüyorsun. Rüyadan geriye kalan çıplak bedeninin birazdan bir başkası tarafından inceleneceğini biliyorsun. Doktora yapacağın açıklamaları düşünüyorsun. Lafı uzatmadan bildiğin her şeyi ayrıntılarıyla anlatmayı istiyorsun.

13:17. Yirmi geçte sekreter ile konuşmaya karar veriyorsun. Terslenmekten, huysuz bir insan zannedilmekten çekiniyorsun. Türlü çekincelerle uğraşmaktansa beklemeyi tercih ediyorsun. Kaderine razı olmaya karar veriyorsun. O anda Şeytan'ın Avukatı'nın alaycı ve yaralayıcı sesiyle cınlıyor mahkeme: "Sayın hakim, bir kum zerresinde nasıl çölün bütün hikmetleri ve özellikleri gizliyse, önemsenmeden yapılmış bir hareketin, hayatı kolaylaştırmak amacıyla düşünülmeyen atılmış bir adımın içinde de tüm hayatın kendisi vardır. Yaşanan her parça bütünün özelliklerini, çekirdeğinde taşır. Herhangi bir davranışın, düşüncenin ya da niyetin içerdiklerini dikkatli bir göz ve hünerli bir zekayla ayırıştırabilirsek, hayatın anlamı denilen sır görünür hale gelir. Gördükleriniz sayın hakim sanığın hayat

macerasının küçük bir modelidir aslında. Kaderine razı olmayı seçen sanık bu tavrını her kritik olayda göstermiştir. Adını anmamıza duygusal ve dizginlenemez bir tepki gösterdiği için kim olduğunu ima etmekle yetindiğimiz hanımefendi giderken, sanık, onun bir daha dönmeceğini, dönse bile döndüğünde başka birine dönüşmüş olacağını çok iyi biliyordu. Yolculuğa çıkan kişinin yolculuk sonunda vardığı yerin aslında kişinin başka bir hali olduğunu çok iyi biliyordu. Yola çıkan kişinin ardından gidilmesi gerektiğini, arzunun şiddetini bekleyerek uyuşturmak yerine onu canlı kılacak her tür maceraya göğüs gerilmesi gerektiğini çok iyi biliyordu. Kendini evcilleştirmek yerine yabancı arzularını kamçılama gerektiğini çok iyi biliyordu... Fakat o ne yaptı? Bir ev kedisinin sahte, bencil ve tembel hayatını seçti. Sıcak bir köşede tüylerini yalayıp parlatan ve yapmacık kaprisleri ile çevresindekileri eğlendiren, beş para etmez bir ev kedisi..." Cevap veremiyorsun. Hakimin duruşmayı belirsiz bir tarihe ertelemesini istiyorsun için için. İçinden şartların öyle gerektirdiğini düşünüyorsun. Fakat içinden fısıldadığın her sözcük mahkemenin duvarlarında yankılanmıştı bile. Savcı kılıklı Şeytan'ın Avukatı için bulunmaz bir fırsat doğmuştu sanki: "Tam da bunu kastediyorum sayın hakim. Şartlara uyum sağlamak demek, o şartları oluşturan parçalardan birine dönüşmek demektir. Kendisine kurmuş olduğu hayatın organik bir parçasına dönüşmüş ve hayatın onun önüne sunduğu tüm simgesel mesajları anlamazlıktan gelmiştir. Bu zavallı durumdan kurtarılabilmesi için tüm hayatının ameliyat masasına yatırılıp, uzun ve acılı bir operasyonla bazı parçaların kesilip atılmasını, sanığın kendine korkularından örmüş olduğu kabuğun kırılmasını talep ediyorum. Tek çözümün ciddi bir ameliyat olduğunda ısrar ediyorum!"

Ameliyat mı? Ya doktor da aynı şeyi söylerse diye telaşlanıyorsun. Her şeyi itiraf etmeye, herşeyden vazgeçmeye, herşeyi yapmaya hazır hale geliyorsun.

Alelacele saatine göz atıyorsun. 13:19. Zamanın akışının iyice ağırlaştığına, orada unutulmuş olduğuna inanıyorsun. Sayısal saatinin saniyelerine gözünü dikiyorsun: 32 33 34 35 36 37 38... Hiç bir şeyden etkilenmezmiş gibi aynı hızda geçen zamana bakıyorsun. Geçmiş ve geleceğin bileğinde kesiştiğini hissediyorsun. "Ne içindeyim zamanın / ne de büsbütün dışında..." Ahmet Hamdi'nin mezar taşında yazılı olan mısraları okuyan delikanlı gözlerinin ardında neler olduğunu hatırlamaya çalışıyorsun. İçerdiği tüm gizli anlamlarıyla bir mezar taşının üzerine kazınmış bu kelimeler ile hayatında ilişkiler kurmaya çalışıyorsun. Bir rüzgar esiyor eski zamanlarından. Seni tekrar delikanlılığının başlangıcına, Şeytan'ın Avukatı'nın ima ettiği doğru zamanlara götürüyor:

Bütün gücünle onu düşünürdün. Görüntüsü belleğinin en ayrıntılı bilgisiydi. Her kıvrımı, yüzündeki her iz senin kılavuzundu. Onu çözmeye çalıştıkça kendini ona sunduğunu bilirdin. O da bilirdi tüm bunları. Senin anladığın ne varsa o da anlardı. Öylesine iyi anlardı ki, kendinle ilgili takıldığın yerleri, öğretmenine hayran bir öğrenci gibi ona sorardın. Onun sabırla, şefkatle sana seni anlatmasını dinlerdin bir masal dinler gibi. Yaşadığının büyüklüğü ürkütürdü seni. Aşka müsamaha ile gülümserdin. Yaşadıklarının yanında aşk kötü bir taklit gibi dururdu çünkü. Sonra?

Sonra Şeytan'ın Avukatı'nın, sayın hakimin ve şahitlerin de çok iyi bildiği gibi tüm sırrını yitirdin. Nasıl yitirdiğini düşünemeyecek kadar yorgunsun şimdi. Sadece biliyorsun. Kolayca açılan bir kasa gibi şifrenin çözüldüğünü, sırrın sır olmaktan çıkıp sıradan bir gerçekliğe dönüştüğünü biliyorsun artık. Çocukluk filmlerinde, bir doktor ciddiyeti ve sabrıyla kasanın kalbini dinleyerek şifreyi çözen hırsızlar gibi çözmüşlerdi seni. Önce kalbinin üzerine koyup güzel başlarını, merakla, heyecanla dinlemişlerdi içinden yükselen ilahi ezginin notalarındaki şifreleri. Sonra arzuyla, şehvetle, hırsla çevirmişlerdi kolu. Sonra

tüm sırları dökülmüş bir ayna gibi gözden düşmüştün. Sonra içi boşaltılmış bir kasa gibi soygun yerinde terkedilmiştin. Üstelik ta başından beri olacakları bilmene rağmen, birazdan yanına gideceğin doktorun soğuk steteskobu kalbinin üzerinde gezinirken hissedeceğin çıplaklıktan daha yoğun bir utançla orada öylece durup çözülmeyi beklemiştin hep. Bir kez daha, bir kez daha... Çözenlerden olmaktansa, çözülenlerden olmayı tercih edişin belki bir korkaklıktı ama korkaklığın sana yakıştığını düşünüyordun. Öylece durup düşünmenin, hayaller içinde kaybolmanın, Lali'yi yeniden yeniden zihninde tasarlayarak, onun imgesinden mükemmel bir heykel yaratmanın, onun gerçekliğini çözmekten daha güzel olduğunu düşünüyordun.

"O halde neden suçlanıyorum ki bu mahkemede! Bir türlü ben diyemediğim için mi? O yüzden mi hayatın bir köşesinde unutuldum? O yüzden mi bekliyorum burada, bu noktada, bir duvar gibi kımıldamadan! O yüzden mi tüm hücrelerimle, içlerinde hatalı genlerle dolu tüm hücrelerimle hesabını vermeyi istiyorum hayatımın!"

Bir süre, derin bir sessizlik oldu. Daha sonra sekreterin adını söylediğini duydu. Bileğinde kesişen geçmiş ve gelecek 13:30'u gösteriyordu. Birazdan doktor hastalığın önemsiz genetik bir miras olduğunu söyleyip onu rahatlatıcak. Ve bir üçüncü şahıs umursamazlığı ile kapısından çıkacak hastanenin.

Düş'ünce / Eskiz

Ritüel gece yapısı baslat ve gün doğana dek sürer. Bes müstahzınok-
 tosi seçilerek ve her biri pishan, pikhe, taneleri, Te isadetlerdir. Her
 birinin içinde, qıymalı isadetler botundutan kağıt ya da ahşap tablet
 biçiminde bitimsal yağıt yetektirirlik, bunlar sıradan insanlar
 için anlamlıdır. Bu isadetler gecede yağıtla olapah adlandı-
 mlıklar ve evrenin yapısalısın da kumduğından oftaya çıkan ok-
 netipik karekterleri temsil ederler. İfade ettikleri, hoşluk
 enerjileridir, tüm vapoları oluşturmak amacıyla kaostan çıkan
 ilk katalizasyonun temel süpürgeçlerdir. "Anlaktı Üç Enerji" (Tao
 olarak bilinen gücün üçüncü katası) ansığın katılasır ve en üst-
 te yağıt bir ilah varoluş noktası yaparlar. Tüm Prensip (Yin ve Yang)
 ilahlar Ulu Mutlak'ın (Hoştuluca) seluluhi olarak ayrılır. Sall ses ke-
 ning isitilmesini istik, qıldıqlar qelmide değıtler ve ansığın üç yetkilic-
 nesipileri fışıklık ve Selin Akması Notasyonu oluşturlar. Bir ses ener-
 jileri Mor Akış'ın içinde, dahetler, bitimsine gecede ve cennet-
 lerde, sükeltili, iki bulutlar gibi, Büyük Başlık'ın netheğinde ka-
 tılaşarak cöketirler. Kuvata göre, qıym, bahar ama ne sis ne bepus
 ya da toğ veya buhar olmayan bu oluşum, selin nota ile yan-
 kılabilir, Bes Elemaların qıldımlayen imceliteleri teyahitleri olan
 Üç Enerjinde özünü ifade ederler bilerece netheleli kate selitler
 oluşturlar. Katsal kadim vortikular, Gecede Başlık'ta beklenen Tao'nun
 verdiği ilhamı müstahzın olmalarını gösteren için kopyaladılar onu.
 Bu yağıtlar kumuk ve sarmal selitler fışıklık kumuket gibi tuhaf
 seğılerdir. Bağlıları onlara "Gecede Yağıtlar" dedi, diğertleri ise şöyle
 isimlendirdi onları; "Benzeneyen". İşte bu yağıtlar Taoist netheleli
 temelini oluşturdular; tüm netheleli bu yağıtlardan fışıklırlar.

'Martılar Alçaktan Uçacak'

Televizyonun tek kanaldan siyah beyaz yayın yaptığı dönemler nedendir bilinmez II. Dünya Savaşı filmlerinin bombardımanı doluydu. Çocukluğumun ilk film kategorileri kovboy (artık asla dayanamıyorum), aşk (inanılmaz teatral) ve savaş filmleriydi. II. Dünya Savaşı filmlerinden ise aklımda kalan, Nazilerin iğrenç, savaş denen şeyin kötü, askerliğin ise zor olduğuydu. Ne yalan söyleyeyim II. Dünya Savaşı sırasında dünyanın herhangi bir yerinde yaşamadığım için çocuk kafamda bayağı mutlu olurdum zira seyrettiğim yüzlerce filmden anladığım bu lanet savaşın Pasifikteki ücra bir adadan, Avrupa'nın küçük bir kasabasına kadar her yere sızdığıydı. O gerçek bir dünya savaşıydı. Bu arada onca savaş filmi içinde elbette savaş teknikleriyle ilgili de binlerce bilgiye sahip oldum. Bunlar arasında küçük kafamın bir türlü çözme başaramadığı şifreli mesajları düz yazı gibi okumayı başaran istihbaratçılardı. Yanyana inanılmaz derecede anlamsız duran bir takım kelimeler, sayılar veya saçma cümlelerden net mesajlar çıkartıyordu bu zeki insanlar. Mesela "martılar alçaktan uçacak" gibi bir cümleyi okuyan şifreci 'hava saldırısı bu gece gerçekleştirilecek' gibi gayet isabetli bir mesaj çıkartabiliyordu. Verilebilecek onbinlerce mesaj türü olduğu için her kalıba bir mesaj mantiken imkansız görünüyordu, her kelimeye karşılık gelen başka bir kelime olasılığı ise insan beyninin hafıza sınırlarını zorlayabilirdi. Peki ya rakamlara ne demeli! Rakamlarda saklı mesajlar en az remil kadar tuhafdı. Derken daha değişik filmlerle birlikte, daha değişik şifreler öğrenmeye başladım. Kuşkusuz benim için en ilginçleri özellikle eski Mısır uygarlığı ile ilgili hafif arkeolojik olan filmlerde (ki en mükemmel örneği 'Kutsal Hazine Avcıları'ydı) rastlanan türden şifrelerdi. Arkeologlar da bir çeşit şifre çözücülerdir ve genelde tesadüf ve şansın da yardımıyla -mesela tapınağın içinde yürürken ayağa takılan bir çubuk kaçış anında iki taş arasına sıkışır ve bir anda yerler titrer, duvarlar yarılr, tozlar kalkar ve ne anlama

geldiğini bilemediğimiz bir güç gösterisi sonucu tapınağın binlerce yıllık sırrını elinde tutan şifre çözülür.

Savaş filmlerinden macera filmlerine, mistik öykülerden uyduruk yarışma programlarına kadar her türden örneklerini gördüğüm ve genelde çözemediğim için de ilgi alanıma giren şifre oyununun en mükemmel örneğine 'Puslu Kıtalar Atlası'nda rastladım. Yeraltındaki varlığını yerüstünde inanılmaz oyunlarla sürdüren istihbarat örgütünün lideri olabilmek için "bir dairenin çapına oranını ifade eden sayıyı 666 haneye kadar hesaplayabilmelidir" zira ancak bu yeteneğe sahip bir insan şifreli mesajları okuyabilir. Ben anlayabilmekte dahi zorlanırken bazı insanların bu üstün zeka oyunlarını bulabilmeleri insan beyniyle gurur duymamı sağlasa da aslında şifre çözememe saplantımın bu hayranlığımı perçinlediğini biliyorum. Aslında $2X2 = 4$ de bir şifre, tıpkı DNA zincirleri, kromozomların XX veya XY olarak yanyana gelmeleri atomun parçalanabilmesi gibi.

Doğada saklı binlerce şifreyi çözme yolunda iri adımlar atmış insanoğlu için yeni şifreler üretmek de çok zor değil. Bu arada şifre çözmekte insanlardan daha ileride olan yaratıklar da varmış. Mesela insanoğlu (teknolojinin yardımı olmaksızın) halen bebek cinsiyeti belirlemekteki şifreyi çözebilmiş değil. Oysa timsahlar bunu çözmüşler. Vücut ısısına göre cinsiyet belirleyen timsahlar yavrunun cinsiyetine hükmedebiliyorlar.

İnsan beyninin işleyişine en yakın görünen ise kuşkusuz bilgisayarlar ki kendileri oldukça usta şifre çözücüler, üstelik varoluşları da şifreye dayanıyor. Çağdaş bir ekol olan bilişsel psikoloji, bilgisayarın ilerlemesiyle doğru orantılı olarak yıldızı parlayan bilimlerden. İşi insan beynini bilgisayar gibi kodlayarak çözmek. Bilişsel psikolojiye göre aslında herşey beynimizde başlıyor ve bitiyor: duygu, ruh, davranış, beceri vb beynimizdeki kodlardan başka şeyler değil aslında. Sadece şifrelerde gizli bilgi var. Ve müthiş şifreci beynin şifresini çözebilmek için binlerce bilimadamı

ve bilgisayar elele vermiş çabaları. Ben yine de onlar kadar emin değilim. Sıkı bir pozitivist ama naçar bir romantik olarak hala insanı bilgisayardan ayıran birşeyler olduğuna inanıyorum.

Hayatta çözülmesi en zor şifrenin ise insanın ta kendisi olduğuna içtenlikle inanıyorum. Ustaca hazırlanmış, kurnazlık dehası bir şifreyi bile doğru mantık yürüterek ve akılcı davranarak çözebilirsiniz. Ama gelin görün ki insan beyninin şifresini çözmek hiç de kolay değil. Ne de olsa iki artı ikinin dört ettiğini düşünmeyi bulan bir yapı var karşınızda. Önceleri bilgisayarların insan beynindeñ yola çıkılarak geliştirilebileceğine inanırken, şimdilerde kendi içinde gelişmeye devam eden bilgisayar teknolojisine bağlı olarak insan beyninin anlaşılabilirliğine inanmaya başlamam, çok azı keşfedilmiş insan beynine duyduğum saygıdan ileri geliyor olsa gerek. Ben bu satırları yazarken biryerlerde mucizevi bir yonga (chip) daha bulunuyor ve şifreye bir adım daha yaklaşıyor (veya bir şifre daha çözülüyor). İnsan beyni hiç durmuyor, hep üretiyor.

Beynimizin dışı vurumu davranışlarımız ise bilgisayarlardan daha fazla bilgi alanıma girdiğinden, uzun süre insan davranışları ve kişilik denen şeyle ilgili atıp tutmalarım da oldu. Kendimi küçük bir Freud olarak görüp, kişilik ve insan tahlilleri yapmaya kalkışmanın yanı sıra inanılmaz başarılı bir 'insan sarrafı' olduğumu zannetme komikliğini bile yaptım.

Ama insanlar beni hep şaşırttılar. Şimdi zamanımı kendi şifremi çözmeye adadım desem yalan olur zira çocukken anlayamadığım mesajlar gibi insanları da (kendim dahil) çözemiyordum. İşin aslı Freud dahil kimsenin de çözebildiğine inanmıyorum. Doğanın en büyük şifresi insan beyni kodluyor, kodlanıyor, çözülüyor ama sırrını asla ele vermiyor. En azından şimdilik.

↓

Defteri üstü saydam kağıtla kaplı bir kutunun içine yerleştiren Büyük Efendi mumun alevinde tutuşturduğu çırayı kutunun bir deliğine sokar sokmaz saydam kağıt aydınlanıverdi. Kağıt üzerindeki harfler yine karmakarışıkta. Bünyamin'e bu harflere dikkat etmesini söyledikten sonra kutunun kenarlarındaki 666 adet düğmeyle teker teker oynamaya başladı. Düğmeler döndükçe, kağıt üzerine yansıyan harfler esrarengiz bir şekilde yerlerinden oynuyorlardı. Ebrehe, _ "Defterin her bir sayfasında 666 harf var" diyordu, "Düğmeler aynı sayıdaki aynayı harekete geçirerek harflerin kağıt üzerinde doğru yere yansımaları sağlıyor. Fakat bunu başarabilmen için her bir düğmenin hangi rakama getirilmesi gerektiğini bilmen gerekir. Bununla birlikte sözkonusu rakamlar gizli de değil. Aklına güvenen herkes bu 666 rakamı bulabilir, elbette eğer bir dairenin çapına oranını ifade eden sayıyı 666 haneye kadar hesaplayabilirse. Eğer bunu başarabilirse hem bütün bilgilerin sahibi, hem de buranın Büyük Efendi'si olur. Fakat bu iş bazılarına çok zor geliyor. Zülfiyar hala sayıyı hesaplama peşinde. Ne var ki daha çok işi var. Çünkü henüz ilk altı rakamı bile bulabilmiş değil."

İhsan Oktay Anar, Puslu Kıtalar Atlası

Sağa Sekiz, Sağa Dört, Sola Onüç

Çok meraklıydı Hina, küçükken herşeyi soran, büyüyünce duramayan cinsten. Geniş dik çenesi, büyük kahverengi gözleri, çiçek desenli pileli eteğinin üzerine olur olmaz geçirmekten bıkip usanmadığı sarı bir hırkası vardı. Gözleri görmeyen viski müptelası annesiyle malikaneden bozma bir pansiyonun giriş katında yaşıyordu.

Başkalarının mektuplarını açıp okumaktan hoşlanıyordu. Postacıyı tanıyordu, hangi gün ne zaman geldiğini biliyordu, pencereden arabasının sesini duyduktan ne kadar sonra hole çıkıp posta kutularını kurcalamaya başlaması uygun olur anlamıştı. Kapaklarla kutuların arasındaki cömert aralığa sokup çıkardığı kızartma maşasını tutan elleri titriyor, terliyor; hücresinin kapısını dışarısının cehennemine kapatıncaya kadar kalbi duracakmış gibi oluyor, nefesi kesiliyordu. Daktilo adresliler, faturalar, indirim ilanları, reklamlar geri itekleniyor, dolmakalemler elyazmalı şişman mektupların yarısından çoğu onaltı yaşından kalma çalışma masasının kilitli çekmecesinde sonlanıyordu.

Bir şişe Sangria eşliğinde yirmibir gündür biriktirdiği seçme çalıntı postayı tüketerek kutladığı doğumgecesinin ertesi üçüncü kat kiracısı Oliver'le tesadüfen tanışmaya karar verdi. Oliver imzalı acele posta servisi dışında mektup kabul etmiyor, o yüzden Hina kışın toprak renkli devetüyü paltıyla dolaşmaktan hoşlanan bu yabancı hakkında başkalarından duyduklarının dışında birşey bilmiyordu. Yuvarlak çerçeveli gözlüklerinin arkasından gözlerini tam seçemiyor, sarı siyah saçlarına anlam veremiyor, yere bakan yürüyüşünü beğenmiyor, geliş gidiş saatlerinin düzensizliğine sinirleniyor, gece uykusunda duyduğu ayakseslerini gizemli üçüncü kat kiracısının rahatsız edici varlığına bağlıyordu.

Çalmayı kesti. Okumayı kesti. Annesini pazar günleri mahalle parkına götürmeyi bıraktı, akşam kahvesini kasten üstüne itti, geçen hafta eve aldığı sokak kedilerini kapı dışarı etti.

Çekingen beyaz elleri korkuluklarına dayanmış, pahalı görünümlü siyah pantolondan sarkan siyah parlak makosenlere saklı ayakları basamaklarına tırmanmaya hazırlanmış yakaladı. Beylik bir laf etti. Tanıştılar. Hina konuştuklarından birşey anlamadı. Aldırmadı. O akşamı evdeki kitaplıktan rastgele seçtiği bir kitaptan yüksek sesle İkinci Dünya Savaşı'nın Avrupa ülkeleri üzerindeki etkilerini okuyarak geçirdi.

Ertesi beş gün sarhoş annesinin sarhoş itirazlarına kulak asmadan eski evin ahşap merdivenlerini gereğinden çok gıcırdatarak Oliver'e pasta börek taşıdı. Altıncı gün elinde beyaz kremalı çilek pastası tabağıyla nerdeyse eşikteki mutfağa kabul edilip kocaman siyah gözler, kalın bitişik kaslar, yakası düğmeli uçuk mavi gömlek, ağır traş losyonu kokusu tarafından yemeğe çağrılınca yaşlı kızların çoğu gibi kendisiyle ilgilenildiğini anladı. Karşılık olarak tekrarlamayı asla kesmediği, bazılarına cevap da beklemediği sorularının hepsinin sonlarına kocasına seslenir bir tonda genç adamın adını ekledi. O Oliverler'in her bir tanesi elimi tut Oliver, kucakla beni Oliver, öp beni Oliver demektir.

Hina genç, beyaz ve zarif elleri bile beğenmemişti oysa. Yalnızca merak ediyordu. Zaten kocaman malikeneyi yutuvarecekmiş kadar iri bir karafatma gibi, her bir pansiyoneri öfkeli korkunç çılgınlığıyla tutmalarına zorladığı kara kaplı günlüklerini tüküldükleri odalarının pencerelerinden uzatmaya zorlamasa, bu günlüklerin herbirine akıldışı uzunluktaki antenleriyle dokunup kelime kelime sindirdiği özel hayatları ufalıp tekrar sokulduğu kendi hücresinde yüksek sesle geriye kumasa yaşayamayacaktı. Beyaz saçlı ağır aksak postacı yarım saat gecikse bağırıp çağırılmaya, birşeyden şüphelendiğinden şüphelense ya da engel olmaya kalksa hep kurduğu üzere annesinin çeyizinden kalma hindi keser makası kaptığı gibi zavallı adamın çökük çizgili desenli ensesine saplamaya hazırdu.

Yemekten önce göğüslerini yağladı, beyaz tüysüz eller

tarafınca dokunulduklarında küçük ama sıcak ve canlı bulunacak konuşurucu etkili afyon mayınlarına dönüşeceklerini hayal etti.

Fazla konuşmadı Oliver, doğuştan sessizdi. Hina'nin en fazla nefret ettiği cinsten kısa kesik cevaplarla geçiştiriyordu. En fazla biyoloji öğretmeni olduğunu, annesinin küçük yaşta öldüğünü, babasını da geçen sene kaybedince doğup büyüdüğü şehri terkedip buraya yerleştiğini, pansiyonu pek sevmese de kiranın ucuzluğundan hoşnut olduğunu koparttı ki, o kadarını zaten duymuştu. Her zaman içinde bulunmaktan rahatsız olduğu nemli kokulu sinema salonlarında, daha beter sıkıcı lunapark dönme dolaplarında, deniz manzaralı çay bahçelerinde, en kötüsü tavanda sallanan ışıkların altında özenle diktiği çiçek desenli kıyafetleriyle her defasında dalga geçilirken dansettiği ev partilerinde de daha fazlasını öğrenemedi.

Pahalı polyester ipek kumaşa sarılı ceketten fıskıran kollar kalın beline dolandı, solgun sarışın suratın ortasında uygunsuz açmış kısa kesik Alman dudaklar dolgun vantuzlarına yapıştı, boynunda dolaştı. Kırmızı beyaz parlak boyalı plastikten helezon pipetlerine karşılıklı Koka Kola tırmandırdıkları bir akşam Hina'nın tahammülü ağızından boşandı, etrafı yapış yapış karamel bastı. Mavi masalarını öylece bırakarak kalktılar ve nerdeyse vaz geçti:

Evcil hayvanlar dükkanından satın aldığı üç beyaz fareyi annesinin yıkanmaktan aşınmış ucuz bluzundan içeri saldı. Biriktirdiği mektuplara kullanmasını bilmediği eski bir daktilodan büsbütün igrenç cevaplar yazdı. Sokaktan topladığı yeşil gözlü, kapkara tüylü yavru köpeği salondaki şöminede cayır cayır yaktı.

Bir akşam kapı çalındı. İçeri girildi. Salona kilitle kör annesinin oturmaya zorlanmaktan sırtında açılan yaralara, kirli turnaklarına, salak sırtmasına, beyaz gözbebeklerine, odayı kaplayan mide bulandırıcı terli viski kokusuna iltifat edildi. Cümlelerin başlangıcında ortasında ve sonunda adı sevgili anar bir tonda tekrarlandı. Uçları yenmekten küçük tombul sosislere

dönmüş altı parmaklı elinden tutuldu, ona pansiyonun diğer bütün hücrelerine uygun gördüğü karanlığı yutacak şiddette ışık saçıyormuş gibi gelen öğretmenin odasına çıkartıldı.

Oliver'in daha önce hiç ayak bastırmadığı dört duvar ve iki kişinin üstüne zor çıkacağı izlenimini verecek kadar dar görünömlü, lekeli beyaz çarşafı kaplı somyasından ibaret yatak odasına sürüklendi. Hina işte orda ilk bakışta fark edemediği döner kilitle orta boy bir kasa gördü ve aradığını bulduğunu anladı.

İtirazsız yatağa yollandı. Az sonra üstüne çöken ağırlığın Oliver'in kendiyile aynı boyda bedeni yerine karanlık köşedeki kasanın ve içinde kitli olduğuna emin olduğu türlü mektubun, dosyanın, belgenin, faturanın, çocukluktan bir dakika öncesine kadar gizli fotoğrafların rastgele bastırılmasından geldiğini düşledi. Gözlerini yumdu. İlk defa sevişirken aşağıda annesinin gözü yaşlı yakarışlarını duydu.

...

Uyandıığında yalnızdı. Çıplak yataktan çıplak kalktı ve yerde yatan elbiselerine basa basa doğruca kasaya gidip kilidi rastgele çevirmeye başladı.

Arkasında Oliver'in manasız sesini duydu:

- Sağa sekiz, sağa dört, sola onüç.

Dönüp baktı. Oliver kapıda hareketsiz, ifadesiz öylece duruyordu. Birşey söylemeden geri döndü ve tüyleri diken diken şifreyi denedi.

Demir kasanın ağır kapısı uysal bir gacırtıyla ardına kadar aciliverdi.

Hina'nin karşısındaki tek gözde yuvarlak gözlükler, sarı siyah bir peruk, kalın kaşlar, kanlı gözler, Alman dudaklardan ibaret bir maske, zayıf beyaz bir çift kesik el, içlerine siyah naylon çorap sıkıştırılmış parlak makosen ayakkabılar, uçuk mavi yakası düğmeli gömlek ve daha bir sürü şey devetüyü toprak renkli paltonun üzerine özenle dizilmişti.

Geri döndü ve bıraktığı yerde hala hareketsiz ama bu sefer sacsız, gözsüz, ağızsız, burunsuz, üzerinde insansı hiçbir çıkıntı bulunmayan mankenlere benzer ve her nasılsa hala Oliver'i ima eden bir yaratık gördü.

İnsan renkli yumuşak plastik biçimden aynı ses çıktı ama emin olamadı:

- Boşunaydı dedi;
- Benim 'özel' birşeyim hiç olmadı, diye ekledi.
- 'Birşeyim' hiç olmadı, diye de bitirdi.

Oda genişledi, aydınlandı ve bütün kiracılarla doldu taştı. Etrafı ortasında yaratık olmak üzere onu merkez alan bir yarım daireyle çevrildi. Hepsi ellerinde rengarek desenli böcek öldürücü teneke sprey kutuları taşıyorlardı. En yakınındaki ikinci kat kiracısı, en çok aşk mektubu katledilen genç kız, mavi beyaz resimli tanıdık marka bir kutu sinek öldürücüye yüzüyle aynı seviyede sahip olarak yaklaştı ve duraksamadan suratına boşalttı. Sonra bütün kiracılar birer ikişer yaklaştılar ve şekilsiz maskelerinin arkasından birbirine karışıp büyüyen zehirli gaz bulutlarıyla

'Hina'nın çıplak bedenini sırlıslıkla yıkadılar.

Aksırdı, tıksırdı, hapşurdu, kanadı; etini kaybetti; bedeninin altında esas iskeleti belirginleştirdi; öksürdü, hamur kağıtlar, sarı samanlar, simsiyah karınca basılı reçeteler kustu, kustu: küçüldü, ufaldı, acılar içinde antenleri birbirine dolaşan karafatma halini aldı.

Kör annesi kalabalığı yararak kendine gösterilen yöne doğru kaçmaya çalışan böceği ezdi.

Karafatmanın onsekiz bacaklı virütik gövdesinden arta kalanlar Oliver'in taşındığından beri bir kez bile temizlemediği odasının parke döşemesi arasında eriyip gitti.

Bu kadar eski malikeneden bozma bir pansiyonda başka türlü zaten düşünülemezdi.

↓

sanal sularda buluşalım

Bir Öğle Üzeri

Öğle yemeği saati. Üç kişi bir lokantada yemeğimizi bitirdik. Kahvelerimizi içerken hesabı ödedik. Arkadaşlarımdan biri kredi kartının geçenlerde neden olduğu bir sorundan bahsediyor. Lokanta oldukça kalabalık, bir kaç kişi masa bekliyor. Üstümde bir ağırlık var, arkadaşımın anlattıklarını yarım kulakla dinliyorum. Gözüm o sırada kapıdan giren kadına takılıyor. Etrafı hızla süzdükten sonra, kapıya en yakın ve tek boş iskemlesi olan masa bizimki olduğundan olacak, yanımıza yaklaşıyor ve oturuyor. Biz bir kaç saniye süren soru dolu bir sessizlikle ona bakıyoruz. Kadın merakımızı gidermekte gecikmiyor, "Bir sigara istiyorum, bir sigara verir misiniz?" Kadına boş boş bakıyorum. Şişman, giysileri oldukça pis, saçları keçeleşmiş, cildi soğuktan kurumuş. Etrafa yaydığı içki kokusu durumu biraz olsun açıklıyor. İçimden bir ses kadının sadece o ana mahsus olarak sarhoş olmadığını, zaten alkolik olduğunu söylüyor. Ne garip, yaşını tahmin etmek zor. Otuzlu yaşlarında da olabilir, ellilerinde de. Aslında ellisine daha yakın duruyor. Gazetede diyet konusunda okuduğum bir yazıyı hatırlıyorum birden, fazla kilolar insani olduğundan yaşlı göstermiş.

Kadın ilgisizliğimize içerliyor, isteğini bu kez yüksek sesle tekrar ediyor. Kadının omuzunun üstünden tezgahın arkasında duran ve lokantanın yetkili kişisine benzeyen adamın bize doğru baktığını görüyorum. Yüzünde sıkıntılı ve kızgın bir ifade var. Kadın hala bizden olumlu veya olumsuz bir cevap alamadığından olacak, "Sadece bir sigara istiyorum, tecavüze uğradım iki gün önce, yardım lazım bana" diyor. Arkadaşlarımla bakışıyoruz, etraflarına bakıyorlar, canları sıkın. Biri sonunda bir sigara vermeyi akıl ediyor. Kadın sigarayı alıyor, çabucak yakıyor, derin bir nefes alıyor, sanki hayatta bu nefesten daha çok ihtiyacı olan bir şey yokmuş gibi. Ardından sigarayı çabucak söndürüyor, "İçki istiyorum" diyor bu defa, "Tecavüze uğradım". Bana doğru yaslıyor bedenini, başı omuzuma geçiriyor, ağlamasının sessiz sarsıntısını fark ediyorum. Bedeninin ağırlığı kadının varlığını kesinleştiriyor. Yavaşça uzaklaşıyorum kendimden, karşılığında bir içki ısmarlamaya karar veriyorum.

Lokantanın yetkilisi sonunda yanımıza yaklaşıyor. Kadından kurtulamamanın verdiği sıkıntıdan bizi kurtarmaya hevesli bir hali var. Sonuçta burası onun yeri, böyle nahoş bir sorun onun sorumluluğunda çözümlenmeli. Elimle işaret ederek adamı durduruyorum. Arkadaşlarımdan biri saatine bakarak ayaklanıyor. Geç kaldığını söyleyerek toparlanıyor. Arkasından bakarken onu hiç böyle hızlı hareket ederken görmediğimi düşünüyorum. Yoksa bana mı öyle geldi?

Diğer arkadaşına birer kahve daha içecek vaktimiz olduğunu söylüyorum. Omuzlarını belli belirsiz silkerek "Olur" diyor.

O sırada kadının gerçekten tecavüze uğrayıp uğramadığı geçiyor aklımdan. Doğruyu söylemiyor olabilir. Bu tipler para için yüzlerce değişik hikaye anlatabilir. Bir defasında, her gün kullandığım otobüs durağının yakınında bir kadın beni durdurup, hastanedeki annesini ziyaret etmek için otobüs bileti alacak parası olmadığına beni inandırmıştı. Daha doğrusu tam olarak inanmamışım da biraz boş bulunup cebimdeki bozuklukları vermişim. Sonra aynı kadını aynı yerde aynı hikayeyi başkasına anlatırken gördüm. Üstelik o aralar para sıkıntısı çekiyordum. Bunun anlattıkları doğru mu? İçkiden sonra ne isteyecek? Para mı? Kadın sanki düşüncelerimi okuyor. "Bana inanmıyorsunuz, tecavüze uğradım. Kapıyı çaldı, açıldığında zorla içeri girdi. Beni bayılttı. Ayıldığımda her taraf kan içindeydi ve yanımda boş bir vazelin kavanozu vardı". "Senin evine mi geldi?" diye soruyorum. Madem oturuyoruz, ilgi göstereyim. Arkadaşım da mezardan gelen bir sesle "Korkunç bir olay. İnsanın başına gelebilecek en kötü şey" gibilerinden birşeyler geveliyor. Bir yandan da yan gözle sokağı seyrediyor. O sırada dışarda olmaya can attığını düşünüyorum.

Ortalığa yayılan sıkıntıdan kurtulmak için garsonu çağdırmaya karar veriyorum. Göz göze gelebildiğimde elimle işaret ediyorum. Yanımıza gelmeye tereddüt ettiğini fark ediyorum. Asağı sınıftan biriyle oturuyor olmamıza bozulmuştur. Bir süre burada yemek yemeyelim, belli ki aynı saygıyı görmeyeceğiz. Garson sallana sallana geliyor. İki kahve ve bir de içki istediğimizi söylüyorum. Sonra kadına ne içmek istediğini soruyorum. Garson kadının cevabını beklemeden ona servis yapamayacağını söylüyor. "Üzür dilerim ama fazlasıyla içmiş bile". Sanki kadının sağlığıyla çok ilgili. Yan gözle patronuna bakıyor oysa, bu kararlı hareketiyle puan toplayacağından emin. Kadın o sırada telefonla konuşan patronu görüp ayaga fırlıyor. "Polis. Polisi mi arıyor yoksa?" Hızla kapıya doğru ilerliyor. Bir kaç saniye sonra caddenin kalabalığında kendi sefaletine doğru gözden yitiyor. Garson, arkadaşım ve ben sessizce bakıyoruz arkasından bir süre, rahatsızmış. Belli ki bir kaç sigara, bir içki, insani bir temas, biraz ilgi arıyordu, hiç bir çekici yanı olmayan bir alkolik için bulması zor şeyler.

Lokantadan çıktık, vitrinlere bakıyoruz konuşmadan. İndirimli satışların son günleri, geçenlerde beğendiğim ayakkabıyı alsam mı? Tabii uygun numarası kaldıysa. Ayağım 41 numara olsaydı keşke, onlar her zaman bulunuyor, 41 numara giyen az kişi var. "Sence anlattıkları doğru muydu?" diye sordu arkadaşım. "Bilmem, herhalde değildi." diye cevap verdim. "Bu tipler çoğaldı, eskiden hiç görülmezdi etrafta." dedi. "Evet, hakikaten öyle".

Bir süre daha sessizce dolaştık.

Monatların Pencereleeri Yoktur

17.yüzyıl filozofu Gottfried Wilhelm Leibniz (1646-1716), Kant'ın felsefenin dışında bırakmaya çalıştığı anlamda metafizik yapan son büyük filozoftur. Aristotelesçi Skolastik gelenek içinde yetmiş bir doğa bilimcisi, matematikçi ve filozof kimliğiyle, döneminin bilimsel ve felsefi sorunlarına çözüm bulmaya çalışır. Başta Descartes felsefesinde tam olarak açıklanamayan hareketin kaynağı meselesi olmak üzere zaman, mekan, hareket ve nüfuz edilemezlik* gibi tartışmalı kavramları açıklamak için Aristoteles ve Platon'a döner; gözden düşmüş, unutulmuş bazı felsefi kavramları gündeme getirir. Cevher olmak için parçalanamaz bir birliğe sahip olmak ve hareket ilkesini kendi içinde taşımak zorunluluğunu hatırlar.

Leibniz görünen dünyadaki herşeyin bileşik olduğunu düşünür. Bileşik şeyler parçalanabilir, bütünlükleri bozulabilir; dolayısıyla birliğe sahip olamaz; bu nedenle de cevher olamazlar. Bileşik şeyler olduğuna göre basit, bölünmez cevherler de olmalıdır. Bunları, hem birliği vurgulamak hem de fiziksel atomlardan (bölünmez) ayırmak için monat olarak adlandırır. Fiziksel (cisimsel ya da maddi) olan her şey sonsuz bölünebilir. Monatlar, fiziksel olanı oluşturan bölünmez parçalar (atom) değil, görünen dünyanın zeminini oluşturan cevherlerdir. Monat, basit olmasına rağmen zenginlik içerir. Monatın içindeki zenginliği diğer monatların ideaları oluşturur. Leibniz'in monatlarını Platon'un formlarıyla benzer bir şekilde düşünebilir; monatın içinde taşıdığı ideaları da bir tür temsil, iz ya da tab olarak anlayabiliriz. Tanrı her monatı yaratırken diğer monatların idealarını içinde taşıyacak şekilde yaratmıştır. Bu nedenle, her monat tüm evreni (ve Tanrı'yı) kendince yansıtır.

Monatlar birbirlerini etkilemez. Birbirleriyle ilişkili olmaları, birbirlerine bağımlı olmaları anlamına geleceğinden, cevher olamazlar. Ünlü ifadeyle, monatın penceresi yoktur; içine bir şey almaz, dışına

bir şey vermez. Buna ihtiyacı da yoktur. Her şeyle, içinde taşıdığı idealar sayesinde içsel olarak ilişkilidir.

Yukarıda, Leibniz'e göre monatın hareket ilkesini kendi içinde taşıdığından sözettik. Burada hareket sadece fiziksel hareket değil, insanın bir şey yapabilme, karar verip uygulayabilme gibi etkinlikleri de kapsayacak biçimde anlaşılır. Hareket ilkesi, monatın içinde bulunan ideaları algılaması, idrak etmesi ve açıklamasına dayanır. Evrendeki tüm etkinliğin kaynağı monatların bu ilkeye sahip olmalarıdır. Sözkonusu ilke aynı zamanda, monatların birbirlerinden farklılığının da temelini oluşturur. Monat kendi içindekileri ne kadar açığa çıkarabiliyorsa, içinde taşıdıklarının şifresini ne kadar iyi çözebiliyorsa, evreni o kadar iyi yansıtır, o kadar yetkindir. Bir monatın evreni yansıtmaması o monata özgüdür. Monatlar, evreni ne düzeyde ve ne kadar yansıttıklarıyla, ya da, aynı anlamda olmak üzere, içlerinde taşıdıkları ideaları ne kadar açıkladıklarıyla belirlenip, ayırdedilebilirler. Leibniz felsefesinde çok önemli bir yer tutan yeterli sebep ilkesi gereği, herhangi iki monatın evreni yansıtmama etkinliği aynı olamaz; başka bir ifadeyle iki monat aynı, özdeş olamaz. Yeterli sebep ilkesi, en genel şekliyle, Tanrı'nın her özelliği aynı (evreni aynı düzeyde ve aynı derecede yansıtan) iki farklı monat yaratması için yeterli hiç bir sebep olmaması demektir.

İnsan ruhu da bir monatdır; yaratılmış monatların en üstünü, Tanrı'ya en yakın olanıdır. İnsanı, diğer monatlardan farklı kılan, kendi içinde bulunan ideaları açıklama, okuma, yansıtmama ya da şifre çözmeye fiilinin bilincinde olmasıdır. Algı, yargı, karar ve davranışlarının, en temelde de kendinin bilincindedir. İnsanın iyiliği-kötülüğü, sevabı-günahı hep bu bilinç yoluyla temellendirilir.

İnsanın anlama, kavrama, bilme ya da şifre çözmeye yetisi sonsuz değildir. Bununla kastedilen, bir monat olarak insanın içinde taşıdığı ideaların sonsuz ilişkisel

zenginliğini kavramaya gücü yetmeyeceğidir. Tanrı'nın kavrama gücü ve iradesi sonsuzdur; tüm mümkün dünyaları kavrar. Bu dünyanın seçilip yaratılmış olmasının nedeni de, Tanrı'nın tüm mümkün dünyaların bilgisine bir arada sahip olarak, bir bütün olarak en iyi dünyanın bu dünya olduğunu görmesidir. Bir *monat* olarak insanın kavrama yetisi sonsuz olsaydı, tüm ideaları sonsuz ilişkisel zenginliği içinde, kendi içinden, bir arada ve bir anda ya da zamana ve mekana bağlı olmadan kavrayabilirdi.

Tanrı'nın kavrama gücü sonsuz olmakla birlikte bazı ilkelere tabidir. İki kere iki Tanrı katında da dördtür; Tanrı bunu değiştiremez. İki kere ikinin dört olmaması çelişmezlik ilkesiyle çelişir. Bu tür yargılar ve doğrular zorunlu doğrulardır; insan ve Tanrı için geçerlidir. Ancak Tanrı, mümkün ve fiili dünyalarda olup biten zorunlu veya olumsal herşeyin bilgisine sahiptir. Bu dünyaları birbirinden ayıran zorunlu olmayan şeylerdir. Tanrı bu dünyada olan biten herşeyin bilgisine önceden sahiptir. Dünyada olup biten, *monat*ların içlerinde taşıdıkları idealerin açıklanmasından ibarettir. Zorunlu olmayan ancak Tanrı tarafından bilinen ve *ideada* yazılı olanların, bu dünya bir kez seçilip yaratıldıktan sonra, olmaması ya da başka türlü olması mümkün değildir. Buradaki imkansızlık çelişmezlik ilkesine dayanan bir imkansızlık değil, Tanrı'nın herşeyi önceden bilerek yaratmasından kaynaklanan bir imkansızlıktır. Başka bir dünya, fiili dünya olarak seçilseydi, çelişmezlik ilkesi gereği zorunlu olmayan, Tanrı'nın önbilgisi nedeniyle kesin olan şeyler başka türlü olabilirdi.

Mümkün dünyaları bir yana bırakıp fiili dünyaya, bizim dünyamıza bakarsak, burada olan biten her şey zorunlu olmasa da kesindir. Bir insanın hayatının nasıl geçeceği, neler yaşayacağı hepsi önceden belirlenmiştir. Olan biten her şeyin başka türlü değil de böyle olmasının sebebi mümkün dünyaların en iyisi olan bu dünyanın ahengine katkıda bulunmak; daha doğru bir ifadeyle, Tanrı tarafından önceden

sağlanan ahengin bir parçası olmaktır.

Böyle bir resimde iradenin yeri nedir? Tanrı'nın iradesi sonsuzdur. Tanrı'nın bu dünyayı seçmesinin nedeni zorunluluk değil, sonsuz iyiliğidir. Tanrı, tanrılığın gereğini yapar; en iyi dünyayı seçer. Dünya bir kez yaratıldıktan sonra, Tanrı'nın tek tek olaylara müdahale etmesi, olayların akışını değiştirmesi imkansızlaşır. Bu her-şeye-gücü-yeten Tanrı imajıyla çelişir, ancak Leibniz açısından her-şeyi-bilen imajı daha önemlidir. Ayrıca, Tanrı'nın filleri zaman ve mekan içinde olmadığından, zaman ve mekan içinde tezahür edenin seyrini değiştirmesi de mümkün değildir. Tanrı'nın iradesi en iyinin seçilip yaratılmasına yöneliktir. Böyle bakıldığında, Tanrı'ya herhangi bir şeyi değiştirmesini için dua etmenin Leibniz felsefesinde hiç bir teorik zemini yoktur.

Zaman ve mekan Leibniz'e göre gerçek şeyler olmadıkları gibi, gerçek şeylerin özellikleri de değildir. İnsanın içinde taşıdığı idealerin birbirleriyle ilişkili olarak algılanmasından doğan gerçek olmayan ama insanı görünen dünyanın parçası olduğu ölçüde bağlayan şeylerdir. Zaman ve mekan içinde ortaya çıkanlar sözkonusu olduğunda, zaman ve mekan *monat*ın içinde taşıdıklarının açığa çıkmasına ilişkin şeyler oldukları için insanın iradesiyle değiştirebileceği bir şey yoktur. Leibniz insanın özgür iradesine yer açmak için çok uğraşır. Çeşitli kavramsal incelikler yaratarak bu meseleyi çözümlenmeye çalışır. Burada temel dayanağı, bir *monat* olarak insanın hareket ilkesini kendi içinde taşıması oluşturur. Özgür olmak hiç bir şey tarafından belirlenmemiş olmak değil, daha sonra Kant'ın öne süreceği gibi, kendi içinden belirlenmiş olmaktır. İnsanın mutluluğu, ahengin bir parçası olarak yerini ve böylelikle de kendini bilerek zaman ve mekanın ötesindeki iyiliğe yönelmesinde yatar. Dünyadaki kötülükler

Tanrı'dan değil, insanın görünürdeki bu kötülüklerin ötesine geçip, bir bütün olarak iyiyi görememesinden kaynaklanır.

Görünen dünyanın parçası olarak insan zaman ve mekanla sınırlıdır. İnsan yaşanmışı değiştiremez, ama geleceğini az çok değiştirebileceğini düşünür. Gelecek şimdi olduğunda ancak ve ancak bir şeyi ya da onun tersini yaşabilir. Tek bir anda bir tek davranışı gerçekleştirebilir. Sonra geriye dönüp, ben bunu böyle yapmayabilirdim diye düşünebilir, pişmanlık duyabilir. Ancak geri dönüp hatasını düzeltmez, yaşanmışı yaşanmamış yapamaz. Bunun nedeni de, zamanın monadın içinde bulunanların idrak edilmesine bağlı olmasıdır. Bu etkinliğin ötesinde ne zaman vardır ne de mekan.

İnsanın zaman ve mekana bağımlı tüm etkinliği içindeki şifrelerin çözülmesi, açığa çıkarılması olunca, insanı yaptıklarından sorumlu tutmak, hak, suç, ceza ve mükafat gibi kavramların teorik zeminini açıklayabilmek imkansızlaşıyor. Bu kavramlar ancak insanın şöyle ya da böyle özgür olabilmesiyle temellendirilebilecek şeyler. İnsanın özgür olan yönü de zamana ve mekana bağlı olmayan, zaman ve mekanda açılmayan, ortaya çıkmayan, ancak buna zemin olan yönü. Leibniz bunu sağlayabilmek için insana bir tanrısallık atfediyor. Tanrı nasıl herşeyi zamana ve mekana bağlı olmadan bilebiliyorsa, insan da entelektüel görüş denilen yetisiyle şeyleri kendi içlerinde olduğu gibi bilme olanağına sahip. Bu bilgiye ulaşmanın yolu da iyiliğe yönelmekten geçiyor.

Leibniz'in felsefesini bu haliyle anlamak ve sindirmek çok güç. Ama 'modern insan' kavramının oluşmasında çok etkili olan Kant ve Hegel'de de durum pek farklı değil. Kant'ın eleştirel felsefesinde insan bilgisi açısından zaman ve mekanda ortaya çıkabilecek olanla sınırlı. Fiilleri açısından ise, zaman ve mekana bağlı olmayan yönüyle özgür olabiliyor. Ancak, Kant'a göre insan hiç bir şeyi kendindeki haliyle bilemiyor. Kant'ın insanı bilebileceği alan

itibarıyla Leibniz'inden daha sınırlı. Ayrıca teorik ve pratik aklın faaliyet alanları neredeyse tamamen (Kant sürekli aklın iki kullanımının birliğinden sözetse de) ayrı. Kant'ın insanı Leibniz'inkinden biraz daha şizofren. Hegel'in felsefesi de bir tek monadın (Geist) kendini açıklaması olarak görülebilir. Soyut Bir'in kendini açığa çıkartma sürecinde değişik evrelerden geçerek somutluk ya da fiiliyat kazanmasından ibaret.

İnsanın kendini, doğayı ve bilme etkinliğinin mekanizmasını açıklama çabası bir şifre çözme etkinliği olarak anlaşılabilir. Burada filozofları ayıran temel şey, insandaki şifre çözücülerin neler olduğu, neye uygulanabileceği ve buna bağlı olarak da neyi ne kadar çözebileceğine farklı imkanlar tanınmasıdır.

↓

Not:

*Nüfuz edilmezlik ya da girilmezlik: Herhangi iki ayrı nesnenin zaman ve mekan içinde hiç bir zaman birbirleriyle tam olarak örtüşmemesi.

Gelecekte uğrayacağımız İnanlar:

dip
kestif

M.K.C.

**Out, out brief candle
Life is but a walking shadow, a poor player
That struts and frets his hour upon the stage
And then is heard no more; it's a tale
Told by an idiot, full of sound and fury
Signifying nothing*.**

Macbeth/ W. Shakespeare

Su şıırdadı, anladık ki bir tosbağa yurduna dönmüştür. Bir yerdeydik; bir nehrin kıyısındaıydık: Yarpuz kokuları, ürkek kurbağa sesleri ve Tigris'e dair tüm söylenceler bunu hatırlattı bize. Ak saçlı, ak sakallı bir adam gecenin sihrini ve karanlığın ürküntüsünü koyulaştıran bir sesle kendini hikaye ediyordu:

Ben Mervan, M.K.C.'nin ondördüncü başkanıyım. İsmimi vermekle isimsiz bir ozan gibi görölmekten kurtulduğumu sanmıyorum; çünkü belki de görüntüm haklıdır: Şiir sadece kağıt üzerine yazılmaz.

Yaşımı ve ulusumu sorma, unutalı çok zaman oldu. Kılığım yurduma, ak saçım, sakalım yaşıma ilişkin değildir. Tüm gördüklerin tıpkı şu katırın sırtındakiler gibi ayrı iklimlerden, ayrı zamanlardan artakalma. Sakalımın saygın beyazlığı ve derbederliği ile katırın sırtındaki kitaplar arasında bir ilişki kurduğum hayranlıkdolu ifadeden belli. Yanlış: Sakalımın aklığında feylesofluk değil, derin bir acı ve korkunç bir çaba gizli.

Anlamıyorsun elbette. Yüzlerce cilt kitap ve tavırlarındaki görüp geçirmişlik çok daha olumlu şeyler çağırıştırıyor olmalı. Madde dünyasının kirine bulaşmış şerefli ve bilinçli bir geçmiş, ancak bir kütüphanenin loş koridorlarında ya da çölün ortasındaki bir manastırda duyumsanabilecek türden bir arınmışlık, yaşamı şiirin inceliği ve duyarlılığı ile kavrayan yüksek bir ruh, iyinin ve kötünün sınırlarını bilen bir yürek...

Bilgi ve erdem bir zamanlar benim için bile ulaşılmaz değerler değildi aslına bakarsan. Bilgili ve erdemli bile sayılabıldım, şimdiyse erdemsiz bir bilgiyle fokurduyor yaşı yüreğim. Sebep; her insanın karşılaşılabileceği türden bir yaşam sürçmesi. Anlamadığını söylemene gerek yok. Hikayenin tamamını anlatsam bile anlayacağından kuşkuluyum ama anlatacağım. Anlatmak

ve mutsuz olmak istiyorum çünkü.

Geceydi; ince, korku sesler vardı dört bir yanımda. Üstüne Mervan'ın ipe sapa gelmez sözleri eklenince iyicene tedirgin oldum. Mervan ayağa kalkıp bir kaç adım yürüdüktan sora oturdu ve uzun uzun düşünüp tane tane ama asla sakın olmayan bir sesle devan etti:

Yerin ve zamanın önemi yok. Onbeş yaşına kadar geçen sürenin de. Çocukluğuma dair tek hatırlayabildiğim ayrıntı, kaplumbağa ve kirpiden nefret ettiğim. Bilmem kaç yaşında, adı bile olmayan bir hastalığın pençesine düşünce, büyücü ya da tabip, esrarengiz bir adam, bu hastalığı etse etse kaplumbağa kanı ve kirpi etinin iyi edeceğini söylemiş, bu yüzden de iki yıl boyunca, gınaşırı olarak, kızartılmış bir kirpi yemek ve ezilmiş bir kaplumbağadan ne kadar kan çıkarsa o kadar kan içmek zorunda kalmışım. İyileşmeme o kahrolası adam bile şaşırmıştı.

Neyse, onbeş yaşındayken şöhreti yaşımı aşmış yarı deli bir bilgin bilmediğim nedenlerle yanına aldı beni; mantık, felsefe ve astrolojinin gizemli çamuruna bulaştırmaya çalıştı. Başarılı olmuş olmalı ki, bir kaç yıl sonra kendimi iyiden iyiyeye feylosof gibi hissetmeye başladım. Çok şey öğrendim, öğrendikçe, heveslendim: İyi ve kötü, doğru ve yanlış, gerçek ve yanılsama, logos ve eros... Okuduğum kitaplar tüm bu sırların anahtarını, akılsız bir köylü olmamanın yolunu bahşetti bana. O yaşında bana muhteşem görünen özentili şiirler, yaratılışın sırlarını çözmeye çalışan bir risale ve ruhun insanın beyninde mi, kalbinde mi, yoksa bazı kafir feylesofların iddia ettiği gibi apışarasında mı ikamet ettiğine dair bir makale yazdım. (Hangisinde karar kıldığımı hatırlayamayacak kadar yaşıyım şimdi.) Gelecek artık sakalımın sana çağırıştırdığı şeyler gibiydi: Doğru, bilgi ile aydınlanmış ve erdemli. Yani kitapların, şiirin, şarabın ve tanrısal olanın sözünü geçireceği bir gelecek olmaması için hiç bir neden yoktu.

Belki, hocamla bir gül bahçesinde şiir sanatının sıradan bir çiçeği nasıl kendi imge evrenin kutsal gülü haline getirdiğini tartışırken görüverdiğim, gül yanaklı, gül dudaklı kadın da bu övgüye değer gelecek tasarımına

*Sön, cılız kandil, sön! Hayat dediğin ne ki: / Yürüyen bir gölge, bir zavallı kukla bu sahnede: / Bir saat boy gösterip, boyun kırıp gidecek! / bir daha da duyulmayacak artık sesi. / Bir aptalın anlattığı bir masal bu: / Kuru gübültüler, deli saçmalarıyla dolu. (Çeviri: Sabahattin Eyüboğlu)

aykırı değildi. Hocamın anlattıkları beni fazlasıyla etkilediğinden ya da kadın gerçekten şiir konusu edilerek kutsallaşmış bir gül kadar güzel ve zarif olduğundan, her niyeyse, çarpıldım sanki. Hocamın yanındayken hiç etkilenmemiş gibi davrandım; çünkü o etkilenmemişe benziyordu. Ama, gül bahçesinden ayrılır ayrılmaz biraz rahatsız olduğumu bahane edip ayrıldım ondan. Geri dönüp kırılğan hareketlerle gül deren kadını buldum. O gün akşama kadar ve ondan sonraki dokuz gün geceleri şiirini yazmaya uğraştığım yüce bir duyguyla onu izledim. Onuncu gün, önünde diz çöküp kızara bozara aşkı anlatım: Uyuyamadığım geceleri, gözlerinin kavuran ışıltısını, çenesindeki gayya çukurunu, dudaklarının tutuşan kırmızısını... Ona ilişkin ne varsa hepsini önceden yazdığım beyitler halinde ezberimden dile getirdim. O gün değil ama tam bir yıl sonra güller bir kez daha açmışken aşkıma karşılık verdi.

Düğünümüz bir binbirgece masalının mutlu sonu gibiydi. Ama bizim masalımızın anlatıcısının henüz yorulmadığı çok geçmeden ortaya çıkacaktır: Sen yoktun hikayemizde. Kitapları terkedip, şiire ve felsefeye ihtiyacı olmayan aşkın hüznü hazzına kapıldığının bilmem kaçınıcılığında, artık çok seyrek görüştüğüm hocamla kırıncı bir tartışmaya tutuştuk. Hocam her şeyi ve kendisini bir kenara atıp anlamsız bir aşkla vakit harcamakla suçladı beni. Aşkın bir yanılısama olduğunu, en büyük aşkın bile "aşk" sözcüğü kadar sadakatli olamayacağını söyledi. Sinirlendim; öfkeyle, sevdiğim kadının sevgisini ve sadakatini hatta saçının tek bir telini tüm felsefe tarihine değişmeyeceğini söyledim. Müthiş sinirlendi ve öfkeden kıpkırmızı kesilerek, söylentilere bakılırsa komşumuz marangozun bu konuda söyleyebilecekleri olduğunu haykırdı ve çekip gitti.

Sonraki iki hafta, alçalmamaya çalışmak gibi onurlu sayılabilecek bir çabayla geçti. Fakat bir insan için onur nedir ki? Herhangi bir insanca duygunun kolayca eritebileceği bir kireç dağı.

Ancak bir aşkın diğeri üzerinde yürütebileceği ayrıntılı ama kesinlikle anlamsız uslamlama bana yetmedi. Hem bana yüklediği acıyı ödetmek, hem de daha fazla bilgi almak

için, bana öğrettiklerini hocama karşı kullandım. Yapabilecek durumda olsaydı takdir edeceğini bildiğim bir ustalıkla ona Mecriti'nin 'Gayetü'l-Hakim Fi's- Sihri'de sözünü ettiği metodu uyguladım: Bayıldıktan sonra çıplak soyup susam yağıyla dolu dev bir küpün içine soktum, kırk gün sadece incir ve ceviz yedirerek beklettim orada, kırk günün sonunda etleri eriyip susam yağına karıştırdığımda ve yalnızca kemikleri, damarları ve sinirleri kaldığında çıkardım, beni kahreden ihanetin öyküsünü ve her ustanın çırağına aktarmaktan kaçındığı o son sırları anlattırdım.

Karıma gelince, bir Nisan sabahı uyurken kulağının arkasına çaktığım bir karışık tahta çivi sekiz saat can çekiştirdikten sonra öldürdü onu. Sekiz saat içinde bir an bile ayrılmadım yanından. Ağzına dolan kanla yavaş yavaş boğulurken saatler boyunca, gül bahçesinde ilk gördüğüm günkü kadar sevgi ve şevkatle baktım ona. Ama ölünce bir an bile beklemeden çıktım evden.

Geceydi. Gecenin suskunluğuna çok uzaklardaki iki ölü beden de katıldı. Korktum, ürperdim. Mervan uzun uzun sustu, konuştuğumda sesimin titremesine şaşırmadım.

Bir öyküyü bitirmek için ölümden daha kesin sebep yoktur sanırdım. Ama öykü bitmedi. Karımı öldürdükten sonra, sayısını şaşırtdığım yıllar boyunca herhangi bir pişmanlığın ağına düşmemeye çalıştım. Uzunca bir süre başardım da bunu. Ama pişmanlık beni olması gereken en son yerde, derbeder yaşamımın acılarını eritmeye, ya da doğrusu bu ya, ıslak ve karanlık bir dehlizde yok olmaya çalıştığım terli ve bıkkın bir aşk yatağında yakaladı. Sıradan bir hüznü, yersiz bir huzursuzluk sandım ilkin. Adını koyduğumdaysa çok geçti: Pişmanlığa kapılmamak için verdiğim uğraşın yerini pişmanlığımı unutma çabası almıştı.

Zordur unutmak. Unutmuş olmak her an yeni öyküler, yeni yanılısamalar, fantaziler uydurmaktır; eskilerinin yerine koymak için. Buysa çetin bir iş.

Benim çözümlüm en kolayına kaçmak oldu: Geçmişe sığındım. Kitaplara, bilgiye ve şiire bulaştığım yıllarda bunların verdiği tanımsız sarhoşluktan yeryüzünde başka şeyler de olduğunun farkına bile varmazdım. Öyleyse, unutmaya ve görmezden gelmeye en çok ihtiyacım olduğu dönemde de onlar yardıma koşacaklardı.

Yeniden eski günlere döndüm. Artık eskisinden çok kitap okuyor, daha çok şiir yazıyor, daha çok şarap içiyordum. Ama ne yaptysam kendimi o eski aldanmışlığın kollarına atamadım. Eksik olan, eskiden farklı olan birşey vardı ki, bu şey duygularımı ve vicdanımı uyanık tutmaya, en unuttum sandığım anda beni iğnelemeye bayılıyordu. Çok geçmedi keşfettim: Okuduğum tüm kitaplar barıştan, sevgiden, iyiden ve insan yaşamının ah ne kadar da değerli olduğundan sözediyorlar ve sırf bu yüzden vicdanımın kanamasını ve pişmanlığımı durmaksızın körüklüyorlardı. Haklılığımı kabullenen tek bir kitap hatta tek bir satır bile yoktu. Ya da ben okuduğum kitapları daima iyiye yoran bir ahmaktım.

Farkına varınca dayanılmaz bir şey oldu bu. Buhranıma bir çözüm ararken yüzlerce kitap okuduysam da okuduğum her kitap acımı arttırmaktan başka işe yaramadı. Umutsuzca, unutmak için bulduğum çözümden vazgeçmeyi düşünürken, bir şey, küçük bir cümle, umuda benzer duygular yeşertti içimde. Bir sahafta bulduğum sayfaları lime lime olmuş İngilizce bir kitaptaki 'Öldürmenin kötülüğü ve ahlak dışılığı' üzerine bir makalede 'Güzel Sanatların Bir Dahı Olan Cinayet Üzerine' diye bir kitaptan sözediliyor ve kitabın yazarı olan Thomas De Quincey ağır şekilde yeriliyordu. Kitabın adı beni umutlandırdı, ruhumu örseleyen yüzlerce kitaptan sonra bu kitap kurtuluşum olabilirmiş gibi geldi. Gençken kitaplara olan inancım sonsuzdu ama o zamanlar bile tek bir kitabın insanın yaşamını değiştirebileceğine inanmazdım. Makaleyi okuduktan tam beş yıl sonra -ki bu beş yılın tek bir günü bile o kitabı aramadan geçmedi- Quincey'in kitabını bulunca yürekten inandım buna. Tam bir başeserdi 'Güzel Sanatların Bir Dahı Olan Cinayet üzerine'. Quincey kitabın

her satırında cinayetten, bir beste yapmaktan ya da şiir yazmaktan sözedercesine övgü ve rahatlıkla sözediyor; zekice planlanmış cinayetlerin adı cinayetlerle mukayese edilemeyeceğini iddia ediyordu.

Bir yıl içinde kitabı tam on bir kez okuduktan sonra arka kapağın iyice yıpranmış deri yüzeyinde yaldız sönmüş harflerle, 'Society of Intellectual Murderers' damgasını görünceye değin tek başına kitabın içindekiler bile benim için yeterliydi. Ama bir kere bu damgayı görünce kafamdaki soruların cevabına çok yaklaştığımı anladım. Naçizane tercümem (Münevver Kaatiller Cemiyeti) bende, bunun kitabı bastıran derneğin ya da teşkilatın adı olduğu gibi bir izlenim bıraktığından araştırmalarımı bu yönde sürdürdüm.

On sekiz yıl boyunca dünyanın dört bir yanındaki kütüphanelerden, batakanelerden ve gizli tarikatlerin gizli merkezlerinden sordum; gittiğim her yerde cins bir av köpeği gibi iz sürdüm. En sonunda öğrenmem gerektiği kadarını öğrendim: Münevver Katiller Cemiyeti (M.K.C) ile De Quincey arasında oldukça basit bir ilişki vardı. Quincey cemiyetin onuncu başkanıymış. Kitabı da cemiyetin baş eserlerinden biri.

Cemiyet, Quincey'den tam 302 yıl önce adları cemiyet tarihine altın harflerle yazılan iki filozof tarafından kurulmuş. Efsaneye göre onbeşyaşındaki kız öğrencilerine beraberce tecavüz eden bu iki büyük adam, olaydan sonra kızı küçük parçalara ayırıp köpeklerle yedirmişler. Yirmi yıl kadar sonra onlar da benim gibi kitapların rahatsız edici taraflarını farketmişler. Uzun süre kafa patlattıktan sonra Münevver Katiller Cemiyeti'ni kurmaya karar vermişler. İşledikleri cinayetin haklılığına yürekten inanan iki kafadarın kurduğu cemiyet, insanlık tarihine yön veren, erdemden ve iyiden yana olan büyük düşün adamlarının eserlerini daha basımdan ele geçirip öldürmeyi haklı çıkaran bir mantığa kavuşturduktan -genellikle de yazarı öldürdükten sonra- yaymayı amaç edinmiş.

Başlangıçta çılgınca, hatta aptalca görünen bu düşünce yirmi yıl gibi kısa bir sürede öylesine yaygınlaşmış ki dünyanın bir çok yerinde cemiyete bağlı alt-teşkilatlar

oluşmuş. Onyıllarca süren teşkilatlanma çabaları sonucunda M.K.C.'nin tüm dünyaya yayılmış kolları ilk kitapları ele geçirmeye ve gerekli düzeltmelerin yapılması için genel merkeze göndermeye başlamışlar.

Cemiyet kısa sürede öylesine ustalaşmış ki, Britanyalı bir filozofun üç ciltlik eseri daha yayınlanmadan çalınıp gerekli düzeltmeler yapıldıktan sonra bir dalgınlık sonucu filozof öldürülmeden çoğaltılıp dağıtıldığında filozofun kendisi bile farkına varamamış durumun. Hoş, kendi adına iyi de olmuş. Bu sayede sağ kalmış.

İlk yıllarda sorunlar çıkmamış değil. Değiştirilecek kitapların insanlığın kaderi üzerinde etkili olacak kitaplar olması gereği, bu seçimi yapacak insanların iyi yetişmiş olmalarını gerektiriyormuş, doğal olarak. Cemiyet, bunu göz önüne alarak "Zoxen Kurulu"nu oluşturmuş. Zoxen Kurulu, dünyanın dört bir yanından özenle seçilmiş dörtyüz elli seçkin insandan oluşan bir kurulmuş, hala da önceki başkanın dahiyane fikri ile değiştiyse de cemiyetin tarihine ve geleneklerine olan saygımız asla değişmedi.

Cemiyet büyüyüp geliştikçe bazı prensiplerini yumuşatmış. Eserinde değişiklik yapılan feylesofun öldürülmesi yerine bazı özel usullerle susturulmasının daha iyi olacağı kanısına varan yeni nesiller hazırladıkları taslağı Zoxen Kurulu'na Kurulu'na onaylatarak kanunlaştırmışlar. Dediğinde direnen veya eseri değiştirildi diye ortalığı velveleye veren yazarlar için eski prensibin uygulanması gerektiği de kanuna eklenmiş.

Ben cemiyetin varlığını öğrendiğimde başkanı posbıyık bir Almandı. Gösterdiği yararlıklar övüle övüle bitirilemeyen bu adam özellikle yazarların üsluplarını mükemmel biçimde taklid etmesiyle ünlüydü. Bir çağdaşının her nasılsa basılmış bir eserini hiç usanmadan tek tek toplayıp üslubunu taklid ederek tekrar yazması ve yayınlaması cemiyet içindeki kıdemliler tarafından yeni gelenlere bir efsane gibi anlatılıp durur. Öyleki, ondan sonra ki başkan bu feylesofun fazlaca etkilenmiş bir başka feylesofun eserini değiştirmeye gerek bile duymamıştı.

Cemiyet üye sayısını sayılamayacak denli arttırınca ülke

ülke feylesof avına çıkmaya da pek gerek kalmamış. Üyeler arasından büyük eserler veren feylesoflar, yazarlar ve şairler çıkmaya başlamış. Örneğin, daha önce andığımız Quincey'in kitapları bu türden cemiyet içi bir kitap.

Benim Münnevver Katiller Cemiyeti ile olan bağuma gelince; cemiyetin onördüncü başkanı olduğumu söylemişim daha önce. Cemiyete nasıl girdiğimin ne yararlıklar gösterdiğimin ya da gerçekte kim olduğumun hiç önemi yok. Önemli olan şu anda son görevimi yapıyor olmam... Katırın sırtındaki kitaplar cemiyetin yüzyıllardır değiştirip çoğalttığı kitapların asılları. Son görevim bu kitapları gözden irak bir yerde yakmak ve cemiyete yeni bir üye kazandırdıktan sonra ölmek. Başkanlık edemeyecek kadar yaşlandım artık. Benden önceki başkan, başkanlık seçimini Zoxen Kurulu'nun yapması geleneğini sona erdirdi. Ona göre bu yöntem eşitsizlik doğuruyordu. Cinayetten zevk almak, yahut öldürme yeteneğinde olmak için kurulun seçtiği kişiler gibi yaşlı ve münnevver olmaya gerek yoktu; birazcık mürekkep yalamış herkes hatta en sıradan insanlar bile cani olmak istidadını doğal olarak taşırdı. Böylece rassal seçin yöntemi uygulamaya başlandı. Ben rassal olarak seçilmiş bir başkanım. Sen de öyle olacaksın. Ölümümle cemiyet bir şey yitirmeyecek, aksine daha genç daha devingen bir beyne kavuşacak... Sana!

Hala geceydi. Kafam karıştı. Önce suskundu herşey, sonra su şıprıdadı, anladık ki bir toşbağa yurduna dönmüştür. Mervan kalktı, kitapları katırın sırtından indirip yakmak için hazırlamaya başladı. Kitaplara doğru eğildiğinde ağlamak, haykırmak, toprağı ısırma istedim. Hiç birini yapamadım. Bıçağımı çekip Mervan'ın böğrüne sapladım. Öylece düştü. Düşerken güldü gibi: Hırılıyla gülme arası bir ses... Sonra yine sessizlik. Kaçıp gitmek uzaklaşmak istedim. Ama ölü bir adam, yüzlerce kitap ve ölünün son sözleri sabaha kadar oraya çiviledi beni. Sabaha kadar düşünür gibi yaptım ama düşünemedim. Yine de güneş tepemdeyken bir karara varabildim. Kitapları yaktım, cesedi nehre attım ve uzaklaştım oradan.

Artık gündüzdü.

İ'nin O'ya Yakınlaşması

Ah şu kızlarını gözleri gibi koruyan babalar yok mu? Değilse ne bu mektup yazılır, ne de ben O ile yanyana gelebilirdim. Zavallı delikanlı kızın babasının eline geçer diye korkmuş, harfleri altüst edip böyle bir mektup döşenmişti. Çaresizlikleri beni çok mutlu etmişti. Birilerinin mutluluğu başka birilerinin mutsuzluğuna bağlı değil midir zaten?

İşin felsefesi bir yana, bu aşk metubu yazılana kadar O ile hiç yan yana gelmemiştim. Sadece okuma yazmayı yeni öğrenen çocukların defterlerinde yanyana gelirdik. Bir gece filan sürerdi bu birlikteliğimiz. Ertesi gün ya öğretmen kırmızı bir kalemle birimizin üzerini çizer ya da gidip gelmekten aşınmış kokulu bir ninja birimizden birini yok ederdi. Tabii böylesi çok feci. Yanlış yerde olmayı tercih ederim, silinip yok edilmek yerine...

Okur-yazarlar ise, çoğu kez ikiyanaayrıkollu Y ya da uzunayak L'yi aramıza sokarlardı. İyot, tentürdiyot gibi kimyevi ya da polis, pilot, kilot gibi kostüme ortamları da, takdir edersiniz ki anmaya bile değmez.

Artık yanyanayız. Üstelik zavallı oğlanın elyazısıyla sarmaş dolaşız. O'nun gerçekte kim olduğu ise umurumda değil. Hem ben de, ben değilim. Hınzır oğlan beni de tek basamaklımerdiven H'ye çevirdi... "Yalan bir aşk, yanlış bir maşuk!" mu, dediniz? Siz kendi sevdiklerinize bakın, ne kadar gerçekler? Elinizin ya da sizin altınızda -- ya da üstünüzde-- olmaları, onları ne kadar doğru kılıyor? Hem benim derdim yan-ya-na-ge-le-me-mek, işte o kadar!

Şimdi O ile yanyanayım. Mektubun tam altı yerinde "OH", iki yerinde de "HO" olmuşuz... Paragraflardan biri benimle başlıyor, biri de onunla bitiyor. Mektup enikonu yarım sayfa.

Ah zavallı oğlan! Ne alemi vardı pembe kağıt kullanmanın? Kızın babası olan X'in mektuba kılınması hep bu yüzden oldu. Sinirimden söylemiyorum ama, bu mendebur herif bizden değil. Onunla bırakın yanyana gelmeyi, aynı sözcükte, aynı cümlede bile bulunmamıştım. Gerçi son zamanlarda taxiden inmeyen, faksız edemeyen, relax adamlar sayesinde X Bey'in aramızda arz-ı endam etmesini de gözardı edemem.

Mektubu eline geçiren X adeta çıkartmak istercesine mektubu kızın gözüne doğru sallayarak, "Bu utanç vesikasını aslında sana yedirmek lazım, SESKU!" demedi mi, içim eridi. Son sözcüğü söylemeye dilim varmıyor, bir adam üstelik kendi kızına! Yok yok! İyisi mi, mektuptaki harflerle ifade edeyim. Hem bu işler hep bu pembe mektupla başlamadı mı?

O ile saadetim sadece altı gün sürdü. Ne bir kırmızı kalem dolaştı üzerimizde, ne de bir silgi... Sadece X Efendi kendi kafasına göre bizi hecelere ayırdı. Bir de liste yaptı. Mektupta ceman 26 harf olduğumuz için çok sinirlendi. Öncelikle aramızda olmayan üç arkadaşımızı saptamaya çalıştı. Niyeyse ilk önce J'yi elledi, Ç ve Ü'den de şüphelendi. Sonra başladı ter dökmeye. Hangimiz sesli, hangimiz sessiz? İlk etapta 17 tanemizi "sesli" diye nitelendirdi; sonra, kendi de güldü kendisine.

~~O ile saadetim~~

~~sadece altı gün~~

~~sürdü. Ne bir~~

~~kırmızı kalem~~

~~dolaştı üzerimizde,~~

~~ne de bir silgi...~~

~~Sadece X Efendi~~

~~kendi kafasına göre~~

~~bizi hecelere ayırdı.~~

~~Bir de liste yaptı.~~

~~Mektupta ceman 26~~

~~harf olduğumuz için~~

~~çok sinirlendi.~~

~~Öncelikle aramızda~~

~~olmayan üç~~

~~arkadaşımızı~~

~~saptamaya çalıştı.~~

~~Niyeyse ilk önce~~

~~J'yi elledi, Ç ve~~

~~Ü'den de~~

~~şüphelendi.~~

"Sesliler:" diye attığı başlığın üzerini çizip, "Sesli Olması Kuvvetle Muhtemel Olanlar:" diye değiştirdi. Sessizleri de listeledi tabii ki...

X Bey kendince geliştirdiği acayip işaretleri habire altımıza üstümüze çiziktirip duruyor, yazıyor, siliyordu. Altı gün boyunca yerlerimizi değiştirip durdu. Ömrüm boyunca hep bir arada olduğum ne kadar harf varsa getirip getirip dibime soktu. Hiç haz almadığım şişgöbek D, çipil göz Ö, ayrıkağız U, kırıkarak F, kalkıköl Y... Hangi birini sayayım? Hele birimizi yamru yumru bir yuvarlağın içine hapsettikten sonra bir okla götürüp de en olmadık yere sokmuyor muydu, cinim tepeme çıkıyordu. Daha da beteri, her seferinde O'dan ayrılmaktı. Her ayrılışında içimden birşeyler kopuyor, kıvrılmaktan S olasım geliyordu.

Zavallı oğlana ne kadar kızsam az. Ne alemi vardı ki, dilbilgisi kurallarına bu kadar uymanın? Özneyle başlayıp, tümleçle tümleyip, yüklemle yüklemenin! Noktalama işaretlerini yerli yerinde kullanmasan, sınıfta mı kalacaktın? De'leri da'ları bileşik yazsan ölür müydün? Ve, ki, ile olmasa anlatamaz mıydın sevgini? Bizi ele veren bağlaçlar oldu, sonrası çorap söküğü gibi geldi. Hem adam, üzerine basmak istediği sözcüklerde harfleri göstere göstere tekrar etmez mi, "Seni seviyorum" yerine, "Seniii seviyoruuum" demez mi? Bu işlerde sözcük tekrarına da düşmemek lazım. Ya da düştün mü adamakıllı düşecektin ki, X Bey feleğini şaşırırsın...

X Bey'in kendini adadığı bu iş sırasında birkaç kez zavallı kızı da gördüm. Bütün derdi babasının elinden bizi kurtarmaktı. Hatta çok yorulan babasına kendini affettirmek için elleriyle demleyip getirdiği çayı uzatırken, elleri titriyormuş gibi fincanı salladı bir keresinde. Aklı sıra üzerimize döküp işi kökten çözecekti. Ama nafile. Beceremedi.

Altıncı günün sonunda beklenen an geldi. Çözölmüştük. Bay X dişlerinin arasında sıkışan yavaşak bir gülümsemeyle üzerimize doğru eğildi:

"Zavallı harfler! Alıştığınız yerde olmamak ne demektir, herhalde anlamışsınızdır. Haydi bakalım, yaylanın yerlerinize. Marş marş!"

Tekrar altüst olduk. O uzaklaşıp gitti yanımdan. Artık çok çok uzaktı benden. S'ler, Y'ler, L'ler, R'ler cirit atıyordu aramızda. X Bey'in sayesinde O artık kendisi olmuştu.

Zavallı oğlanın akıbetini tahmin edersiniz. Onun yerinde olsam, yeni bir şifre yaratırım. Böylesi epeyce eğlenceli olur. Hem aşk dediğin heyecan ister. X Efendi uğraşsın dursun. Hem bakarsın, O ile beni yine yanyana getirebilir; belli mi olur?

Sağımız solumuz çizilmiş, çözülmüş de olsak, tek tesellim zavallı oğlanın müsveddelerinde hâlâ O ile birlikte olmam...

Aslında zavallı oğlan şifre yaratmak yerine, düşündüğünü söylese, kendisine en büyük iyiliği yapmış olurdu. Evet evet bağırmalıydı, hem de avazı çıktığı kadar: "Seniii Seviyoruuuuummmmm!!!" Yeri göğü inletmeli, "I" ile "O" rastlantıyla yan yana gelmemeliydi...

**Bizi ele veren
bağlaçlar oldu,
sonrası çorap
söküğü gibi geldi.
Hem adam, üzerine
basmak istediği
sözcüklerde harfleri
göstere göstere
tekrar etmez mi;
"Seni seviyorum"
yerine, "Seniii
seviyoruuum"
demez mi? Bu
işlerde sözcük
tekrarına da
düşmemek lazım. Ya
da düştün mü
adamakıllı
düşsücektin ki, X Bey
feleğini şaşırırsın...**

11

Rivayete göre, Eski Gaip'in en bilinmeyen, en karanlık köşelerinden birinde, yüz yıllar önce kurulmuş Siyah Pençe diye bir teşkilatın Kırmızı namıyla bilinen esrareniz şefi yaşarmış... Kimsenin yüzünü dahi görmediği Kırmızı, Eski Gaip'teki ininde şehirdeki bütün suç alemine ve suçlulara hükmeder, kendi bilgisi ve onayı dışında tek bir suçun işlenmesine dahi izin vermezmiş... Siyah Pençe'nin Eski Gaip sokaklarında kulaktan kulağa dolaşan, batakhanelerin bir ucundan öteki ucuna kısa sürede ulaşan emirlerine ve kurallarına karşı gelen biri, asla cezasız kalmaz, teşkilat tarafından er ya da geç mutlaka cezalandırılmış...

Detektif Ruhi, sabahın beşinde arabanın arka koltuğunda Eski Gaip'in karanlık, izbe sokaklarını seyrederken düşünüyordu bunları. Siyah Pençe'nin adını yıllar önce, yine Eski Gaip'in sokaklarında dolaşırken duymuştu. Gaip'teki birçok insanın gülümseyerek dinlediği bir kent efsanesiydi Siyah Pençe ve ona dair uydurulan hikayeler... Hatta ünlü bir bilimadamının tezlerine bile konu olmuştu bu gizli teşkilat. Bilimadamına göre, Siyah Pençe Eski Gaip'in kollektif bilinç dışında modernleşmeye karşı oluşmuş bir tepkiden başka bir şey değildi. Haksız da sayılmazdı... Yüz yıl kadar önce üç eski kıtanın az gelişmiş ülkeleri biraraya gelmiş ve üç kıtanın da kesiştiği yerde özerk bir şehir devleti kurmaya karar vermişlerdi... Amaçları ekonomik açıdan bir tür serbest bölge yaratmak, binlerce yıldır dinmeyen huzursuzlukların, hatta savaşların kaynaştığı bu bölgede, ticaretin her tür politik baskıdan uzak bir biçimde devam etmesini sağlamaktı. Bunun için de üç-dört yıl gibi kısa bir sürede, kara ve deniz yollarının kesiştiği Gaip isimli küçük bir kasabanın hemen yanında, gökyüzüne doğru uzanan gökdelenler inşa etmiş; suçluların buraya adım dahi atmaması, suçun hiçbir türünün kentte barınmaması için de teknoloji harikası bir güvenlik sistemi kurmuşlardı. Sıfırdan inşa edilen Yeni Gaip, teknolojinin ve şehirciliğin ulaşabildiği en son noktayı simgeleyen bir Yeryüzü harikasıydı... Bilimadamı, yüzyıllardır üç-beş binlik nüfusuyla kendi halinde

yaşayan küçük bir kasabanın insanları için Gaip'in hazmedilemez bir gerçeklik olduğuna inanıyordu. Onları en çok büyüleyen de, şehrin her tür organize suçtan arınmışlığıydı. Gaip'te kişiler arasında olup biten cinayet, kavga, şiddet, tecavüz gibi suçlar dışında kanundışı bir iş yapmak neredeyse imkansızdı... Bütün şehirde neler olup bittiğini gören, kimin nerede ne zaman nereye girdiğini, nereden çıktığını, ne satın aldığını, kaç para kazandığını bilen; herşeyi takip eden ve kaydeden bir Ana Bilgisayar vardı. Anahtar, para, çek, kredi ve kimlik kartı yoktu. Herkes tek bir manyetik kart kullanıyor ve binalara giriş-çıkış, her tür para alışverişi bu kartla yapılıyordu.

Bilimadamı haksız sayılmazdı, yüzyıllardır banka kartının dahi ne olduğunu bilmeyen Gaipliler, başuçarlarında yükselen ve hayatın tek bir kartla yürüdüğü Yeni Gaip'e sembolik de olsa karşı çıkabilmek için efsanevi bir teşkilat uyduruyordu: Siyah Pençe... "Bu teşkilat efsanesi" diye yazmıştı bilimadamı, "onların gözünde tanrıya benzer bir işlevi üstlenen Ana Bilgisayar'ın dünyevi iktidarına karşı koyabilmenin tek ruhani yoludur. "

"Efsane" diye mırıldandı dedektif Ruhi, şoför bir şey mi söyledi diye dikiz aynasından şöyle gözucuyla bir baktı. Detektif aldırmadı. Eski Gaip'i asla sevmemişti. Manyetik kartların devre dışı olduğu tek bölgeydi ve daha çok turistler rağbet ederdi. Esrar serbestti, fuhuşa ise aldırın yoktu. Eski Gaip kendi haline bırakılmış görüntüsü veren ama aslında polislin geleneksel güvenlik yöntemleriyle çok iyi kontrol ettiği bir bölgeydi. Yine bir rivayete göre, kent kurulurken şehircilik uzmanlarının ısrarıyla manyetik kart burada geçersiz kalmıştı. Onlara göre, insanların Ana Bilgisayar tarafından gözlenmedikleri bir yere ihtiyaçları vardı ve bu küçücük kasabayı geleneksel güvenlik yöntemleriyle çok güvenli bir yer haline getirmek de hiç zor değildi. Evet, bu, hiç zor olmamıştı... Bütün sokaklar, esrarın serbestçe içildiği, fahişelerin diledikleri gibi pazarlık yaptığı egzotik gece kulüpleriyle doluydu ve hem esrar hem de fuhuş el altından polislin kontrolü altındaydı... Gaip'i ziyaret

ettikten sonra kendi ülkelerinde izlenimlerini yazan gazeteciler büyük bir sırrı ifşa edermiş gibi yazarlardı bunu: "Eski Gaip'te herşeyin altında polis olduğu söyleniyor." Gaip'te kayıtdışı ekonominin hiçbir türüsünün olamayacağını çok iyi bilenler ise bu apaçık sırı gülüp geçerlerdi. Herşeyin, hatta seksin bile kuruşu kuruşuna vergisi veriliyordu bu kentte... İşte bu yüzden sevmiyordu bu sokakları. Doğal bir dekorda yapay bir egzotizm pazarlanıyordu, hem de bizzat siyasi iktidarın eliyle...

Turistlerin heyecanlı ve gergin yüzlerle uğultulu bir kalabalık oluşturdukları Rayiha barın önünde arabadan inerken durup, oradaki kalabalığa "Bu cinayeti de biz sizin için işlettik, sırf siz egzotik bir Eski Gaip gecesi yaşayasınız" diye demek istedi. Ama sadece gülümsedi, Rayiha barın kapısındaki görevlilere manyetik kartını verdi. Eski Gaip devriyelerinin tümü ceplerinde küçük bir seyyar bilgisayar taşır, kimlik kontrollerini bununla yaparlardı. Bilgi onaylanır onaylanmaz içeri girdi. Hemen ortada döşemenin üstünde kanlar içinde yatan cesete doğru ilerledi. Bir müddet ayakta, bir müddet de yere diz çökerek ceseti inceledi. Yanına gelen sivil giyimli polisi fark etmedi bile. Genç sivil, kibar bir ifadeyle bu cinayetin Eski Gaip Özel Güvenlik Birimi'ni ilgilendirdiğini söyledi. Ayrıca çok merak ettiği bir şeyi sormayı da ihmal etmedi: Cinayeti nasıl ve nereden haber almıştı? Ruhi, soğuk bir ifadeyle bunu kendisini getiren arabanın şoförüne sormasını önerdi ona ve kayıtsız bir ifadeyle bardaki resmi giyimli devriyenin yanına gitti. Görgü tanıklarını işaret ederek, "Bunlar ne diyor?" dedi... Devriye bütün Gaip polis teşkilatının tanıdığı bu ünlü Cinayet Masası detektifiyle konuşma şansına erişmenin heyecanıyla bildiklerini açıkladı: Biri hariç tümü olayı tam olarak göremediklerini iddia ediyorlardı. Detektif hiç vakit kaybetmeden olayın tek görgü tanığının yalnız başına oturduğu masaya gitti ve bir sigara yaktı. Esmer, uzun boylu, güler yüzlü genç bir adamdı. Bir müddet baktılar... "Eee anlat bakalım" dedi detektif. "Çok basit" diye başladı tanık, "Sıradan bir tartışma, neden çıktığı bile belli değil.

Kısa boylu olanı şu yerde yatanın kafasını döşemeye çarpa çarpa öldürdü. Kavga ettiler bile denemez. Barda konuşurlarken birden kısa boylu adam, şu zavallının kafasını eliyle tuttuğu gibi döşemeye vurmaya başladı. Hem kendisi hem de kurban kanlar içinde kalıncaya kadar da vurdu. Sonra da hiçbir şey söylemeden çekip gitti."

Sivil giyimli genç polis bir kez daha geldi. Detektife yine kibar bir ifadeyle bu işe karışmaması gerektiğini, ayrıca görgü tanığının sorguya çekmesinin kurallara aykırı olduğunu da hatırlattı. Ruhi, "Sorguya çekmiyorum" dedi, "bu beyle sohbet ediyordum sadece, öyle değil mi?" Karşısındaki tanık dostça bir gülümsemeyle hemen onayladı. Sivil, çaresiz bir ifadeyle bara doğru yürüdü. Ruhi, göz göze gelmekten hiç korkmayan tanığa, bakışlarında bir şeyler ararcasına baktı. "Ne iş yaparsın?" dedi. "Aşağı yukarı hiçbir şey" diye cevapladı genç adam. Ruhi ellerini hafifçe iki yana açarak, "Peki burada ne arıyorsun?" diye sordu. Görgü tanığı yine gülümseyerek cevapladı: "Bir iş için." Hemen ardından da elini uzatıp adını söyledi: "Cemal"...

Detektif Ruhi, ertesi sabah Gaip Polis Merkezi'ndeki ofisine çok erken geldi ve vakit geçirmeden bilgisayarının başına oturup çalışmaya başladı... Sabah dokuz buçuğa doğru işe gelen yardımcısı Ali, onu bu halde görünce huzursuz oldu... Çünkü detektif Ruhi önemli bir iş olmadıkça merkeze 11'den önce asla gelmez ve bilgisayarının başına da kolay kolay oturmazdı. Oysa şimdi büyük bir dikkatle, Ali'nin görebildiği kadarıyla Ortak Bilgi Ağı'nın dosyaları arasında dolaşüyor ve notlar alıyordu... Bu da çok tuhaftı. Çünkü o, özellikle Ortak Bilgi Ağı'nda bulunup çıkarılacak bilgiler için asla ekran karşısına kendisi geçmez, bütün bu işleri Ali'ye yüklerdi...

Yardımcısının şaşkın bakışlarına aldırmayan Ruhi, bir süre daha hiç kimseyle konuşmadan, bilgisayarın başından kalkmadan çalıştı ve hiç kimseye bir açıklama yapmadan ofisi terk etti... Sadece Ali'den

tuhaf bir istekte bulunmuş, sabaha karşı kendisine gelip evinden alan devriye arabasını kimin gönderdiğini bulmasını istemişti.

Ruhi merkezden çıkar çıkmaz köşedeki kafede ayaküstü bir şeyler atıştırdıktan sonra özel arabasını Eski Gaip'e doğru sürdü... Kente ismini veren nehirin her iki tarafında bulunan dört beş mahalleden ibaret, dar sokakların birbirleriyle asimetrik olarak kesiştiği bir bölgeydi Eski Gaip. Detektif Ruhi arabasıyla saatlerce mahalleler arasında dolaştı ve Gaip nehrinin üstündeki köprülerden en az ikişer defa geçti. Bir yeri değil birçok yeri arıyordu adeta... Bazen arabasından iniyor, etrafına bakıyor, kimliğini gösterip barlara, gece kulüplerine girip çıkıyor ve elindeki küçük deftere bazı notlar alıyordu. Günbatımına kadar bu işi sürdürdükten sonra bölgenin her yanında yüzlercesi bulunan seyyar lokantalardan birinin küçük masasına ilişti ve notlarını incelemeye başladı... Pılav, kurufasulye, turşu ve taze beyaz ekmekten oluşan yemeğini yerken masanın üstüne düşen bir gölge düşüncelerini böldü. O sabah Rayiha'da karşılaştığı tanıktan başkası değildi bu gölge. Ona oturmasını söyledi. Cemal oturur oturmaz sohbet hevesli bir ifadeyle, "Geziyorsunuz herhalde" dedi... Ruhi, onu başıyla onayladı. "Geziyorum ama buraları bilen birinin rehberliğine ihtiyacım var galiba." Cemal hemen atıldı. "Seve seve talibim bu işe ama bu saatler ölüdür. Burada hayat gece birden sonra başlar. O zaman gelseniz."

"Peki, gece birde dün geceki şu barda, Rayiha'da buluşalım."

"Özel bir isteğiniz var mı? Yani gezip görmek istediğiniz bir yer..."

İlgisizce başını salladı detektif ve yemeğine devam etti..

"Dansözlerden hoşlanır mısınız?" diye konuşmaya başladı Cemal ve ona Eski Gaip'in dansözlerini anlatmaya başladı... Sonra söz dönüp dolaşıp Gaip'in efsane dansözü Şahende'ye geldi... Rivayete göre, Şahende, tüm zamanların en iyi dansözüydü ve dünyanın bütün büyük kentlerinde değişik isimlerle sahneye çıktıktan sonra, yıllar yıllar önce Eski Gaip'e yerleşmiş ve izini kaybettirmişti... Her gece ayrı bir

pavyonda farklı bir adla sahneye çıktığı anlatılırdı... Ruhi, "Bu turistler için uydurulmuş bir hikaye" diye araya girdi, "Düşünsene, ben bile Şahende'nin neden birdenbire ortadan kaybolup Gaip'te izini kaybettirdiğine dair en az üç dört farklı hikaye dinledim... Batılı bir gazetecinin bütün Yakın Doğu'da Şahende'nin izini arayıp bulamadığını da herkes biliyor... Öyle bir dansözün hiç yaşamadığını söyleniyor." Cemal, cebinden çıkardığı ve üstünde horoz resmi bulunan filtresiz sigaralardan birini yaktıktan sonra, ona Şahende'nin gerçek hikayesini dinlemek isteyip istemediğini sordu. Ruhi bir kahkaha attıktan sonra, "Elbette" dedi, "ha bir eksik ha bir fazla farketmez."

Cemal'in anlattığı hikaye Beyrut'ta büyük bir otelde başlıyordu... Bütün Yakın Doğu'nun silah ticaretini elinde tuttuğu rivayet edilen Ali Hasan, otelin diskosunda seyrettiği Şahende'ye bir görüşte aşık olmuş ve üç gün üç gece uğraşmıştı, Şahende'nin kalbini kazanmak için... Sonunda "evet" cevabını alır almaz Şahende'yle birlikte bir ay bütün dünyayı dolaşmışlardı. Artık aşkları bütün batakhanelerde anlatılan bir destan olup çıkmıştı... Rivayete göre, Ali Hasan, Şahende'ye İstanbul'da Boğaz sırtlarında bir villa alacağını ve onu orada yaşatacağını söylemiş hep... Sonra bir gece Paris'telerken bir haber gelmiş Ali Hasan'a... Şahende'yi hemen otele bırakıp çıkıp gitmiş ve gidiş o gidiş... Önce bir telefon edip ondan kendisini Beyrut'ta beklemesini istemiş Ali Hasan... Bu esmer Türk delikanlısının aşkından yanıp tutuşan Şahende kalkıp Beyrut'a gitmiş ve başlamış Ali Hasan'ı beklemeye... Ama sevgilisinden tek bir haber dahi gelmemiş. Bu süre içinde dans da etmeyen Şahende, Beyrut'taki bir müslüman mahallesinde, yıllardır biriktirdiği parayla küçük bir ev tutup, tessettüre girmiş ve Ali Hasan'ı beklemeye başlamış. Sonra bir gün birileri Ali Hasan'ın, Mısırlı bir şarkıcıyla Venedik'te gondollarda avazı çıktığı kadar Urfa türküleri söylerken görüldüğünü fısıldamışlar kulağına...

Bunun üzerine kalkıp Gaip'e gelmiş Şahende. Eski

Gaip'teki bir batakhanede yeniden dansöz olarak çalışmaya başlamış; ismini gizleyerek ve yüzünü siyah bir tülün gerisinde gizleyerek... Adını da Leyla Nur yapmış; İran'daki molla yönetiminden kaçan bir dansöz olduğunu söylemiş herkese...

Bu arada, başka kadınlardan canı sıkılan Ali Hasan'ın içi yeniden Şahende ateşiyle yanıp tutuşmaya başlamış. Yakın Doğu'nun dört bir tarafına haberler saldırıp aylarca her yerde aratmış onu... Derken bir gün, siyah tüllü İranlı Leyla Nur'un methini duymuş ve kalkıp gizlice Eski Gaip'e gelmiş onu seyretmek için... Leyla Nur'un dansını görür görmez bir ateş düşmüş içine... Hemen o gece batakhaneye raconunu çiğnemedi ama kapısındaki adamların gözünü de korkutarak, gidip Leyla Nur sandığı ama aslında Şahende olan dansözün kapısına dadanmış... Yalvarıp yakarmış ve ondan evinin adresini almış... Yine hemen o gece kapıda erketedeki duran iki adamını bırakıp girmiş Leyla Nur'un evine... Ali Hasan, görür görmez tanımış hemen o kıvrak, beyaz dolgun bedeni, o gül kokulu rayihayı... Sonra sevişmişler, ama bir müddet sonra Ali Hasan'ın gözleri ağırlaşmış ve Şahende'nin koynunda derin bir uykuya dalmış. Bir müddet sonra kasıklarında büyük bir acıyla böğüre böğüre uyanmış. Gözlerini açtığında ilk gördüğü şey iri bir lağım faresi ve onun ağzında tuttuğu erkekliğiymiş... Fare koca poposunu ağır ağır sallaya sallaya, Ali Hasan'ın gözlerinin önünde helanın kara ve büyük deliğinde kaybolup gitmiş... Erketedeki adamları çığlıklara yettişklerinde Ali Hasan'ın apış arasında kırmızı bir delikten akan kandan başka bir şey görmemişler... Şeflerini zorlukla yetiştirmişler hastaneye... Ali Hasan kurtulmuş kurtulmasına ama bir daha asla Gaip'i terkedememiş. Polis hemen yakasına yapışmış ve onu götürmüş... O günden sonra Ali Hasan'dan bir daha hiç kimse bir haber alamamış...

Ruhi, inanmayan ama memnun bakışlarla dinlemişti hikayeyi... Cemal, hikayesini bitirdikten sonra işi olduğunu söylereyrek yalnız bıraktı onu. O da telsiz telefonundan Yeni Gaip'teki barlardan birinde yemek yiyen yardımcısı Ali'yi arayıp yarım saat sonra merkezde olmasını söyledi ve seyyar lokantadan

ayrıldı... Yarım saat sonra detektif ve yardımcısı, tenhalaşmış ofisteki bir bilgisayar ekranında Eski Gaip haritasının başındaydılar... Daha doğrusu Ali, Ruhi'nin küçük defterinden okuduğu yer isimlerini harita üstünde işaretliyordu. İşaretleme bitince Ruhi, Ali'den bunları çizgilerle birleştirmesini istedi. Ali, şefinin kendisine hiçbir ön bilgi vermeden yaptırdığı şeylere alışkındı alışkın olmasına ama, bekar barlarından birinde devam ettirmek istediği bir akşamın aniden bölünmesinden ve bir ekranda nedenini hiç bilmediği grafikler çizmekten hiç memnun değildi. Yine de istenileni yaptı... Ortaya hiçbir şeye benzemeyen düzensiz bir şekil çıktı... Ruhi, "Sence bu neye benziyor?" dedi. Oyunun kuralını bilmeyen bir çocuğun isteksizliğiyle, "Hiçbir şeye" dedi Ali... "Bunlar" dedi Ruhi, "Son bir yılda Eski Gaip'te işlenmiş 11 cinayetin yerleri... Her ay bir tane..." Ali'nin gözleri zevkle parladı: "Ortak noktaları ne peki?" Ruhi, dolaplardan birinin hemen yanına oturup, yasak olduğu halde bir sigara yaktı ve plastik kahve fincanını küllük olarak yanına aldı. "Öldürülenlerin altı tanesi ikinci kuşak Eski Gaip rantiyelerinden... Diğer beş tanesi ise yine Eski Gaip rantiyelerinin aile çevrelerinden... Yani tümü de Yeni Gaip kurulurken sattıkları arsalarla dünyalıklarını yapıp, yan gelip yatan ailelerden. Eski Gaip Özel Güvenlik Birimi, bu cinayetlerin tümünü birbirinden bağımsız adı cinayetler olarak yorumlamış..."

"Bir şeylerin üstünü örtmeye mi çalışmışlar?"

"Orasını bilmiyorum, ama ilk bakışta aralarında bir bağ olduğunu düşünmek biraz zor... Çünkü Gaip'te yaşayan rantiyeye ailelerinin sayısı azımsanamaz. Üstelik öldürülenlerin başka hiçbir ortak özelliği de yok. Ama cinayetlerin birçok ortak özelliği var. Hepsinin katilleri tespit edilmiş; 7'si yakalanmış, 4'ü ise serbest... Cinayetler alenen insanların gözü önünde işlenmiş... 11 cinayetin tümünde katiller kurbanların kafasını bir yere vura vura parçalamışlar. Vurdıkları yer de hep ahşaptan yapılmış bir döşeme, duvar ya da bir eşya... Ayrıca, bütün cinayetler sabaha karşı 4 ile 5 arasında işlenmiş..."

Sigarasını plastik bardağın dibinde kalan kahvenin içine atıp söndürdükten sonra ayağa kalkan Ruhi ceketini giydi. "Ve dostum daha da önemlisi, aradıkça daha da çok ortak özellik çıkıyor. Mesela katiller... Hepsi de Gaip'in ayak takımından... İfadelerinin tümü aşağı yukarı aynı. Bir an kontrollerini kaybettiklerini, öfkelerine hakim olamadıklarını söylüyorlar... OBA'dan girip bu katillerin kısa hayat hikayelerini okuduğunda bazı ortak özellikler göreceksin. Çoğunluğu Gaip'e işçi olarak gelmiş yabancılardan oluşuyor... İşlerini kaybetmişler ve işsizlik sigortası almıyorlar, çünkü İş Bulma Kurumunun onlara gösterdiği işi kabul etmemişler..."

Ali, şefinin bütün sabahını neye harcadığını çok iyi anlıyor ama bir türlü bu işleri neden kendi üstüne yükmediğini anlayamıyordu... Ruhi, derin bir nefes aldıktan sonra devam etti: "En garibi bu katillerin tümünün kurbanlarla olan yakın ilişkisi... Sanırım, sadece Eski Gaip'te rastlanan bir tür kayıtdışı ücret sistemiyle bizzat öldürdükleri adamlara bağlı olarak çalışıyorlardı..."

"Eski Gaip Özel Güvenlik Birimi bütün bunların hiçbirini rapor etmemiş mi?"

Umursamaz bir ifadeyle başını salladı Ruhi... "Hayır, etmemiş."

"Peki, benden istediğin nedir?"

Ruhi tam çıkmak üzereyken, eliyle bilgisayarı göstererek, "İşte tam aradığın gibi bir denklem... Ben bir sürü ortak nokta yakalamama rağmen 11 cinayetin arasındaki bağlantıyı bulamadım..."

"Ama bulmuşsunuz işte... Kayıtdışı ekonomi... Ve belki de Gaip mafyası... Hatta kimbilir Eski Gaip Özel Güvenlik Birimi'ne kadar giden bir şey bu..."

"Diyelim ki öyle, ama aradaki bağlantıyı nasıl kurmayı düşünüyorsun... Katillerden bazıları 20 yıl daha içeride yatacak. Söyler misin bana, hangi gerizekahlı 20 yıl sonra dünyanın herhangi bir bankasına yatacak gizli bir hesap için cinayet işler ki? Hem de bu kadar açık ve aleni bir biçimde... Mafya dediğimiz örgütler böyle cinayet işlemez..."

Ali ümitsizliğe kapılmıştı, "Ama ben nasıl bir bağlantı

bulabilirim ki, bu çok zor... Üstelik siz katilleri ve kurbanları tek tek incelemiştiniz."

"Senden istediğim zaten o değil... Daha fantastik, ilk bakışta akla gelmeyecek bağlantılar bulmaya çalış... Mesela haritada çıkan şekiller, cinayetlerin işlendiği yerler, günler, isimler, rakamlar ve başka şeyler... Çok daha gizli ve örtük ilişkiler ara..."

Ruhi birkaç cesaretlendirici söz daha ettikten sonra merkezi terk etti ve evine gidip biraz vakit geçirdi. Geceyarısına doğru da Eski Gaip'in yolunu tuttu... Saat bire beş kala, Rayiha barın tezgahında kendine hafif bir içki söylemiş ve sigarasını yakmıştı... Rayiha, turistlere yönelik gösterilerin olmadığı, sabaha kadar açık bir bardı... Daha çok Eski Gaip sakinleriyle, saat 1 civarında başlayan erotik şovları bekleyen turistler ve Yeni Gaiplilerin uğradığı bir bardı. Bütün bunlardan ötürü ortalık çok tenhaydı... Cemal birkaç dakika sonra gelip Ruhi'nin yanındaki tabureye ilişti ve o da kendine bir içki söyledi, ardından da dün geceki katilin yakalandığından bahsetti... Ruhi ilgilenmediğini belirtir bir ifadeyle, "Öyle mi?" dedi ve konu kapandı... İki adam içkilerini bitirdikten sonra Rayiha'dan çıkıp Eski Gaip'in dar ve karanlık sokaklarında yürümeye başladılar. Önce nehirin batı yakasındaki birkaç gece kulübüne girip çıktılar... Ruhi hepsinden de çok çabuk sıkıldı. Sonra da doğu yakasına geçip turistlerin pek uğramadığı, adı sanı bilinmeyen küçük, izbe pavyonları girip çıkmaya aştılar. Bütün bunlar olup biterken Cemal, dansöz Şahende'nin hikayelerini anlatıyordu... Aşklarını, ihanetlerini, erkeklerini, Avrupa'nın değişik kentlerinde okuyan çocuklarını... Girdikleri her yerde içtikleri esrarın da etkisiyle bütün herşeyin aslında bir Eski Gaip turundan çok adım adım Şahende'ye yaklaşan bir yolculuk olduğunu düşünüyordu Ruhi... Dünyanın en ünlü politikacılarının, Ortadoğu'nun en sıkı kabadayılarının önünde diz çöktüğü Şahende, Eski Gaip'in izbe karanlık bir köşesinde sanki onu bekliyordu...

Cemal'in onu son götürdüğü yer bir bar ya da bir gece kulübü değil, Ruhi gibi bir polisin bile varlığından haberdar olmadığı bir afyon tekkesiydi... Dışarıdan

büyük bir ev görüntüsü veren binaya Cemal'in tek bir sözüyle girmişler ve beş altı kat indikten sonra Eski Gaip'in bittiği noktada çöle uzanan büyükçe bir salonda bulmuşlardı kendilerini... Ortada büyükçe bir boşluk, duvar diplerinde de küçük masalar ve oturanın rahatlıkla uzanabileceği rahat divanlar vardı... Ruhi geniş tavanlara bakarak ortalıkta dolaşan yaşlı bir adamın getirdiği çubuktan ilk nefesini çektikten sonra, "Şahende" dedi, "o burada değil mi?"... Öteki divana çoktan uzanmış olan Cemal, "Evet," dedi, "herkese nasip olmaz onu seyretmek... Sadece onun seçtiği birkaç insan..." Ruhi şöyle bir kafasını kaldırıp etrafına bakmaya çalıştı ama içeride kaç kişi olduğunu asla anlayamayacağını farkedip tekrar uzandı... Neden kendisinin Şahende'yi seyretmek için seçildiğini sormayı düşündü ama esrar, zihnini dumanlı halelerle çoktan sarmıştı... Tarifsiz bir keyif, gevşek bir rehavete karışıyordu. Yan yatarak tekrar afyon tekkesini inceledi. Ortadaki boş yer biraz aydınlıktı, divanların olduğu bütün duvar dipleri ise koyu bir karanlığa gömülmüştü. Sadece bazen birkaç karaltı görebiliyordu... Ne kadar zaman geçtiğini hiç bilemedi, çok uzaklardan gelen bir ud sesi duyuyor, karanlık tavana bakıp hayallerden hayale gidiyordu... Derken bir tef sesi duyuldu, sonra bir klarnet... Müzik geniş tavanlı salonun içinde dolaşıp dedektif Ruhi'nin içine akmaya başladı... Doğrudu ve divandaki yastıklara sırtını verdi... İşte o zaman farketti, geldiğinden beri bir tür sahne zannettiği boşluğun arkasındaki büyük camekanı... İçerisi zifiri karanlıktı ve kestirilmesi güç bir ufuk noktasında yıldızlı gökyüzüyle birleşen çölü gördü... "Ne yazık ayışığı yok" diye geçirdi içinden... Sonra klarnet taksimi bitince turuncu bir ışık yandı ve altında bütün bedeni beyaz tüllerle kaplı bir dansöz gördü... Cemal, öteki divandan, "İşte Şahende" diye fısıldadı... Şeffaf tüllerin ardında dolgun, gergin, kıvrak ve müziği görsel bir ritme, başdöndürücü bir uyuma dönüştüren bir vücut yükseliyordu yerden... Şahende önce ağır ritmler eşliğinde seyredenleri büyülercesine dans etti, sonra da müziğin hızlanmasıyla üstündeki şeffaf tüllerini çıkardı ve öyle

bir dansa başladı ki, Ruhi göbek dansının böyle güzelini, böyle hasını ömründe daha önce hiçbir yerde görmediğini anladı. Beyaz göbeğini, an geliyor, öyle iyi kıvırıyordu ki Şahende, Ruhi karşısındakinin gerçek değil üç boyutlu sanal bir bilgisayar görüntüsü olduğunu düşünüyordu... Cismani alemle ruhani alemin içiçe geçmiş coğrafyasında bir Şahende bir de o vardı sanki... Zaman durmuş, evren onun zihninde kilitlenip kalmış bir Şahende hayaline dönüşmüştü.

Detektif Ruhi eve geldiğinde saat sabahın beşiydi ve bilgisayarının iletişim sistemindeki hiçbir nota bakmadan derin bir uykuya daldı... Öğlen 11'e doğru uyanıp ilk iş kendisine bırakılmış mesajlara bakmak için kişisel bilgisayarının başına oturdu. Tek bir not vardı, o da yardımcısı Ali'den... Giriş tuşuna bastı ve ekranda Ali'nin yüzü belirdi. "Şef, kusura bakma ama çok önemli bir şey bulamadım. Öldürülenlerin banka hesaplarında, vergilerinde hiçbir açık yok, herşey temiz görünüyor. Tümünün de Eski Gaip'li olmasından ötürü ben de OBA kayıtlarında o yılları incelemeye çalıştım. Ama kayda değer bir şey bulamadım. Açıkcası şef, OBA yüz yıl önceki Eski Gaip'le ilgili pek bir şey bilmiyor..."

Ruhi, ilgisizce ekranın başından kalkıp bir duş aldı, duştan sonra mutfakta ayaküstü bir şeyler atıştırdıktan sonra kahvesini alıp günün ilk sigarasını yaktı... Evvelsi geceyi gözlerinin önüne getirmeye çalıştıkça, Şahende'nin beyaz tüllerini çıkartmasıyla birlikte başlayan o muhteşem danstan başka bir şey hatırlayamıyordu. Ya sonrası... Kendini birden Rayiha barda buluvermişti. Ama arada kapkara bir boşluktan başka bir şey yoktu. 22. kattaki dairesinden dalgın bakışlarla kenti seyrederken bilgisayarından sinyal geldi ve giriş tuşuna basınca karşısına yine her zamanki enerjisiyle, neşe dolu bir yüz çıktı: Ali. Ama detektif yorgundu, "günaydın, nasılsın" fasıllarını kesip niye aradığını sordu.

"Şef, dün geceki notumda OBA'da Eski Gaip'in geçmişiyle ilgili veri bulunmadığını söylemiştim... Haklıydım veri yoktu ama bu sabah OBA'da dolaşırken daha önemli bir şey keşfettim. Yüz yıl önceki Eski Gaip'in kent

efsaneleri... Sabahtan beri bunları okuyorum ve cinayetlerle bu efsaneler arasında açıklanması çok zor bir bağ olduğuna inanıyorum."

Ruhi, "Geliyorum" demekle yetindi. Yarım saat sonra merkezde, Ali'nin kendisine hiç yorum yapmadan gösterdiği Eski Gaip efsanelerini okuyordu. Siyah Pençe teşkilatına dair çok eski hikayelerdi bunlar... Teşkilat, çok büyük suçlar işleyenlerin sabaha karşı evinden dışarıda bir yerde başını tahtaya çarpa çarpa öldürülmesini emrediyordu. Ama son 11 ayda işlenen cinayetlerle Siyah Pençe arasındaki tek bağ bu değildi... Ali'nin içinde "Siyah Pençe" geçen bütün OBA dosyalarını sabırla tararken bulunduğu Cemal isimli bir dosyada Kırmızı imzasıyla yazılmış tam 11 hikaye vardı ve her hikaye teşkilata ihanet eden birinin hikayesi üzerine kuruluydu... İlk 11 hikayede ihanet eden kahramanlara verilen isimlerle son 11 ayda öldürülen kurbanların adları birbirini tutuyordu...

Ruhi hikayeleri süratle okuyup bitirdikten sonra başını kaldırmaz kaldırmaz, bir saattir bu anı kollayan Ali hemen konuşmaya başladı. "Asıl garip olan, bu hikayelerin OBA'ya hangi kanaldan girdiğinin belli olmaması... Bu hikayelerin nereden geldiğini araştırdığımda hep Şahende diye özel bir adres farkettim... Şahende adresine ulaşmaya çalıştığımda ise hep aynı ifadeyle karşılaştım. 'Bilinmeyen Kaynak... Şifresiz Giremezsiniz'. Bunun da ne anlama geldiğini sanırım biliyorsunuz."

"Hayır" dedi Ruhi kayıtsızca... Ali derin bir nefes alarak cevapladı: "OBA'ya bir satır dahi yazı girsene, isteyen herkes sizin bu yazıyı hangi adresten girdiğinizi öğrenir... Bu, Gaip Ana Bilgisayarı ilk kurulduğunda ilk Başkan tarafından konulmuş bir şeffaflık ilkesi. Sadece çok özel durumlarda, adresler için şifre kullanılır. Bu da ancak Gaip Yönetiminden alınacak bir izinle mümkündür... Mesela polisin iki tane şifreli kanalı vardır. Biri iç iletişim, ikincisi de araştırılan cinayetler için tutulan tutanaklardır. Ama bu dosyaların başında 'Gaip Güvenlik Özel' yazar... 'Bilinmeyen Kaynak... Şifresiz Giremezsiniz' ifadesi bunun gayri resmi bir kurum olduğunu gösteriyor... Bu kentte şifre kullanabilen gayri resmi bir kurumun ya da bir kişinin

bu izni sadece ve sadece Gaip Başkan'ından alabileceğini söylememe bilmem gerek var mı?"

"Ne yani, 11 cinayet de Başkan'a mı çıkıyor sence?"

Ali'nin birden yüzünün rengi değişti ve böyle bir şey iddia etmediğini, ayrıca katillerin belli olduğunu söyledi...

"Benden katilleri belli olan ve ayrıca organize bir suç olmadığı çok rahat ispatlanabilecek 11 ayrı cinayette ortak noktaları araştırmamı istediniz.. Ben de araştırdım. Yaptığım tek şey bu... Başkan'dan kimlerin şifre izni alabildiğini ben nereden bilebilirim ki?"

Ruhi, Ali'yi sakinleştirdikten sonra ona dansöz Şahende'nin gerçekten yaşayıp yaşamadığını sordu. Ali, "Yaşasa bile artık dansetmiyordur herhalde... Hikayeleri benim çocukluğumda bile anlatılırdı. Ama yine de bakabiliriz." İki birlikte OBA'ya girip çok fazla uğraşmadan Gaip kentinde Şahende isminde tek bir kişinin dahi yaşamadığını öğrendiler... Ama Ali'nin önerisiyle sadece "Şahende" ismini vererek yaptıkları bir genel taramada bu isimle kayıtlı bir dosya buldular... Bu dosyada yine Kırmızı imzası tam 11 tane hikaye vardı. Bunların çoğu dün gece Cemal'in Ruhi'ye anlattığı hikayelerdi ve hikayelerin kahramanları 11 cinayetin katillerinin isimlerini taşıyorlardı. Ruhi 1. cinayetin katilinin adının Ali Hasan olduğunu hatırlayıp gülümsedi. Dosyanın giriş kanalına baktıklarında ise Cemal diye bir adresle karşılaştılar. Bu adrese girmeye çalıştıklarında karşılına yine aynı ibare çıktı: "Bilinmeyen Kaynak. Şifresiz Giremezsiniz." Cemal adresinden gelen 11 hikayenin tümü cinayetlerden üç gün, Şahende adresinden gelen hikayelerden de bir saat önce OBA'ya çıkmıştı...

Birileri iki ayrı şifreli adresten OBA'ya aynı gün içinde önce kurbanların ismini, bir saat sonra da katillerin ismini giriyordu. Üç gün sonra da Siyah Pençe usullerine göre cinayetler işleniyordu... İşin içinde, ikisinin de bir efsaneden ibaret olduklarını sandıkları Siyah Pençe olabilir miydi? Kesin olan tek şey, Başkan'a ya da onunla aynı seviyede bir mevkiye kadar uzanan iki şifreli OBA adresi vardı: Şahende ve Cemal... Ali'nin bilmediği ama Ruhi'yi daha da allak bullak eden başka bir şey ise bir gün önce Eski Gaip'te yaşadıklarıydı.

Ruhi, aralarındaki sınırlar bozucu sessizliği bozarak Ali'ye herşeyi anlatacağını söyledi. "Bilirsin cesetlerin çok şey söylediğine inanır ve her gece mutlaka OBA'da dolaşır o gün içinde işlenen cinayet vakalarında çekilmiş ceset resimlerine bakarım... Bundan dört ay önce birden başı tahtaya çarpılarak öldürülen birini görünce, yani şimdi artık yedinci cinayet olduğunu bildiğimiz vaka karşına çıkınca, şaşırılmış ve bir deha gibi duygusu yaşamış, yine de üstüne düşmemiştim. Ama ertesi ay 8. cinayeti biraz araştırıp bazı ortak noktalar yakalamaya başladım. Geriye giderek diğer cinayetleri de araştırdım... Ama araştırmalarım çok yavaş ilerliyordu çünkü o sıralar işim başından aşkındı... Üstelik polis katilleri yakalamakta hiç zorlanmıyordu. 9. cinayetten sonra, bu kez öldürme şeklini araştırmaya başladım... Emekli bir cinayet masası detektifi, çocukluğunda okuduğu Siyah Pençe isimli resimli romanlarda bu tür cinayetlerin yer aldığını hatırladı. Hatta şefle bile bir sohbet esnasında konuştum bunu..."

Birden bir şey hatırlamış gibi durdu ve Ali'ye evvelsi sabah arabalı devriyeyi evine kimin gönderdiğini bulup bulamadığını sordu. Ali, "Sadece üst düzey yöneticilerin kullandığı bir kanaldan geliyor emir. Ya bizim şef ya da bir başkası."

"Tuhaf" dedi "çok tuhaf. Ya biri benim bu olayı çözmemi istedi ya da..." Sustu... Ali, daha da tedirgin olmuştu. Biraz üsteledi ama detektif Ruhi başka bir yerlerdeydi sanki... Ali onun ilgisini çekebilmek için bir ay sonra işlenecek 12. cinayeti engelleyebileceklerini söyledi. Ruhi, aniden ona bakıp gülümsedi. "12. cinayet işlenmeyecek. Herşey bitti. Operasyon tamamlandı artık." dedi ve Ali de Ruhi'nin beklediği soruyu sordu: "Ne operasyonu?"...

Detektif sakince gülümsedi, bir anda bütün tedirginliği kaybolmuştu... "Bundan sonra neler olacağını hiç bilemiyorum aslında ama emin ol, bir daha benzer bir cinayet işlenmeyecek... Sana herşeyi tek tek anlatacağım. Ama önce burayı terk edelim, canım sigara ve kahve istiyor."

Birlikte teras katındaki kafeye gittiler. Ruhi, kahvesinden

ilk yudumu aldı ve "Bu sabah yeterince Siyah Pençe efsanesi okumamışsın" diye başladı. "İşin sırrı resimli romanlarda... Onlara da OBA'da rastlayamazsın. Emekli detektif Siyah Pençe adlı resimli romanlardan bahsedince, merak edip araştırdım. Büyük Kütüphane dahil hiçbir yerde bulamadım. Birisi ancak birkaç özel koleksiyonda bulabileceğini söyledi. Ben de günlerce şehirdeki bütün sahafları dolaştım."

"Neden OBA'ya bir mesaj bırakmadınız, hemen cevap gelirdi." diye atıldı Ali.

"Tedbirli olmak zorundaydım... Sonunda bir sahaf bana elinde yüz elli yıl önce yayınlanmış 11 tane Siyah Pençe cildi olduğunu söyledi. Ama bunları satamayacağını ve sadece göstereceğini söyledi... Dükkanın arka odasında hepsini tek tek okudum. Çok eğlenceliydi. O zamanlar hiç ciddiye almadığım ama az önce herşeyi çözmemi sağlayan bilgileri de o ciltlerden öğrendim. Siyah Pençe gizli bir teşkilat. Tepesinde de kentin 11 ayrı bölgesine hükmeden 11 tane şef var. Hepsi de Kırmızı'ya bağlı... Ama hiçbirisi Kırmızı'yı tanımıyor. 11 şef her ay toplanıyorlar ve yaptıkları işleri şifreli bir metine dönüştürüp Beyrut'taki bir adrese post alıyorlar. 10 gün sonra da Kırmızı'nın şifreli metinlerini içeren bir mektup geliyor. Eski Gaip kurulduğundan beri sürüp giden bir sistem bu... Yeni şeflerin kim olacağına da yine Kırmızı karar veriyor. Kırmızı'nın tahtının da büyük ihtimalle babadan oğula geçtiği tahmin ediliyor. Serüvenlerden birinde, 11 şef biraraya gelip Kırmızı'ya ihanet etmeye karar veriyorlar. Ona hiçbir şey söylemeden kenti diledikleri gibi idare etmeye başlıyorlar... Çok geçmeden, her gün biri olmak üzere 11 günde 11'i de tek tek öldürülüyor. Evinden hiç çıkmayan şefler bile bizzat en güvendikleri adamları tarafından yok ediliyorlar. Hatta 11. gün öldürülen şefi bizzat karısı, önce yemeğe kattığı bir ilaçla uyutuyor sonra da kafasını döşemeye vura vura öldürüyor. Hemen ertesi gün Kırmızı, kentin 11 bölgesine 11 yeni şef atıyor... O günden sonra da bir daha hiçbir şef, Kırmızı'nın sözünden dışarı çıkmıyor."

"Yani, şimdi bu da böyle bir operasyon mu?"

"Öyle görünüyor. Sadece dikkat çekmemek için cinayetler

11 aya yayıldı o kadar. Ama bu kez bir ihanet olduğunu sanmıyorum... Daha çok bir sistem değişikliğiymiş bu... Eski Gaip'in tasfiyesi gibi bir şey. "

"Peki ama cinayetler... Katiller, Kırmızı'dan mı emir alıyordu"

"Hiç sanmıyorum. Kırmızı'nın OBA'ya çıktığı şifreli metinler emir yerine geçiyor ve birileri de kimi kimin öldüreceğini öğreniyordu. Ondan sonra katille kurbanı aynı mekan ve zamanda buluşturuyorlardı... Esrarlı sigaranın içine özel bir madde ekler ve bunu birine içirirsen o kişi telkinlere çok daha açık bir hale geliyor. Kısmi hafıza kaybı ve Pavlov'un köpeği gibi öldürmeye şartlanan biri... Bir çeşit hipnotizma... Dikkat edersen, hiçbir katil ifadesinde neden kurbanın kafasını çarpa çarpa öldürdüğünü tam olarak açıklayamıyordu. Kavganın ya da tartışmanın başladığı yerde mutlaka ahşap sert bir zemin ya da ahşap sert bir nesne oluyordu... Yıllar önce kocasını öldüren kadın da Kırmızı'dan emir almamıştı bence... O sadece öfkesine hakim olamayacak ideal bir katil adayıydı o kadar... Tıpkı patronlarını öldüren şu 11 katil gibi..."

Ali bütün bu hikayelerin nereye bağlandığını çok iyi anlayacak kadar zekiymiş... Cemal ve Şahende isimli iki şifreli OBA adresi, olayın Başkan'a ya da benzer bir güce uzandığını gösteren çok açık bir kanıt... Üstelik detektifi geçen sabah evinden alan devriye arabasına giden emir de çok garipti... Giderek daha da tedirgin olduğunu ve bildiği her şeyi unutmak istediğini anladı. Kaldı ki tanıdığından beri patronunu ilk kez bu kadar sıkıntılı ve düşünceli görüyordu...

"Belki de her şeyi bizimkiler yaptı... Yani, Siyah Pençe'yi yoketmek için yasadışı bir operasyon düzenlediler. Sizi de oraya belki her şeyi anlamanız için göndermiş olabilirler. Belki şimdi sizden bir haber ya da işaret bekliyorlar..."

Ruhi soran bakışlarla "Ee, ne demek istiyorsun?" dedi... "Bilemiyorum, belki kimbilir birisi sizinle oynadı. Ya da çözemeyeceğinizi düşünerek size meydan okudu..." Detektif sadece gülümsedi.

Mesai saati çoktan bitmiş, merkez akşam tenhaliğini yaşamaya başlamıştı... Ali ve Ruhi, konu üzerinde tek

kelime dahi etmeden kapı önünde vedalaştılar. Ruhi evine kadar yürümeyi tercih etti. Düşünmeye ihtiyacı vardı... Evet, her şeyi çözmüştü ama bu tuhaf entrikadaki kendi rolünü bir türlü anlayamamıştı... Önce bir emir geliyor, sonra Cemal çıkıyordu karşısına, ertesi gece de Şahende... Sanki birileri her şeyi çözmesi için ona yardım ediyordu... Öte yandan bir komplo da olabilirdi... Sahi, dün sabaha karşı Şahende'nin dansı bittikten sonra Rayiha barda uyanana kadar neler olup bitmişti? O iki saat hafızasında zifiri bir karanlığa denk düşüyordu...

Cinayet Masası şefi dahil artık hiç kimseye güvenmiyordu. Elinden gelen tek şey beklemektir. Onu bekleyen en kötü ihtimalin ne olduğunu çoktan düşünmüştü. Bu sabaha karşı Eski Gaip'in bir yerlerinde birisinin kafasını ahşaba vura vura öldürmüş olabilirdi... Kimbilir biraz sonra katil zanlısı olarak yakasına yapışacaklardı... Ama bütün gün hiçbir şey olmamıştı. Ayrıca Kırmızı'nın 12. bir cinayete daha ihtiyacı yoktu ki...

Bu düşüncelerle oturduğu binaya geldiğinde kapıcının kendisine uzattığı zarfı aldığını bile farketmedi. Asansörde zarfı incelerken çocukluğundan beri, belki de ilk kez özel kurye yoluyla bir mektup aldığını fark etti... OBA çağında mektup sadece pahalı bir fantaziymiş. Hemen açtı zarfı... Tek sayfa, el yazısıyla yazılmış kısacık bir metin çıktı karşısına:

"Siyah Pençe'nin 11. şefisiniz... Gaip Ana Bilgisayar'ının giriş şifresinin 11 numaralı rakamını bundan böyle sadece siz bileceksiniz... Bundan sonra neler yapacağınız size posta yoluyla bildirilecek. Şimdi ilk yapmanız gereken 11 numaralı şifrenizi aşağıda yazılı OBA kanalına geçmek... Bu kanal sadece saat 22. 11 - 22. 12 arasında açık olacaktır.

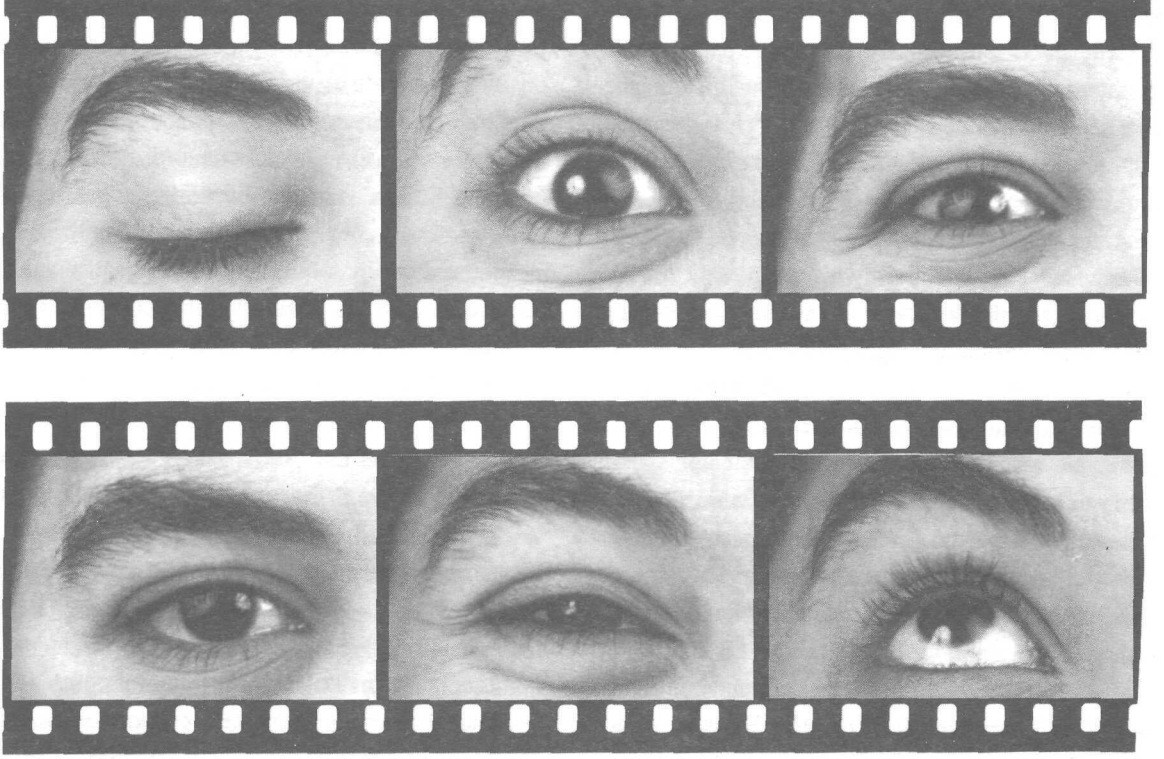
İmza: Kırmızı"

O akşam bilgisayarındaki dijital saat 22.10'u gösterdiğinde, detektif Ruhi hala ne yapacağını bilmiyordu...

Kalemi Onun Elinden Aldım Ve...

Orhan Cem Çetin

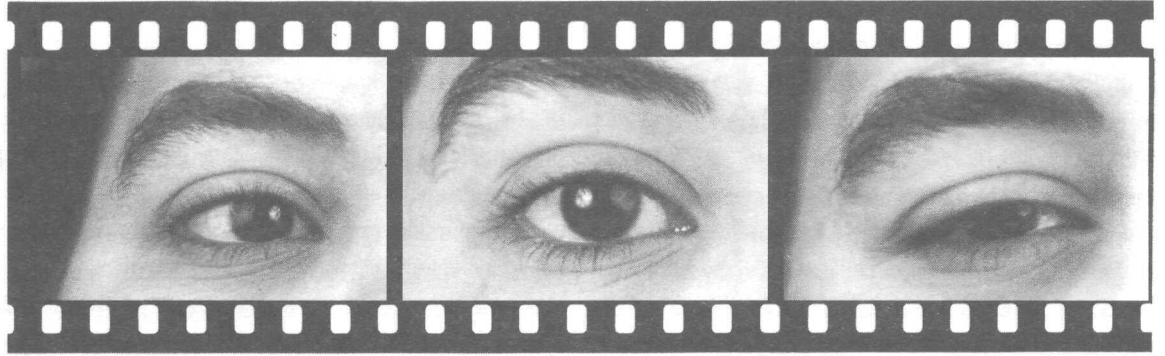
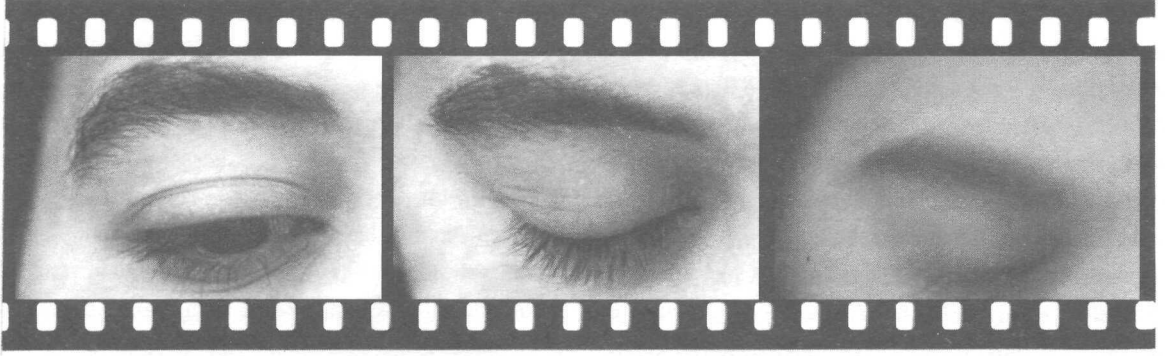

Fotografcının Notu:

Film, üzerinde yalnızca benim adımın yazılı olduğu bir zarfta bırakılmıştı. Baskıları yapıldıktan sonra uzun süre masamın üzerinde geri alınmayı bekledi. Fotoğrafları çöpe atmadan önce son bir kez gözden geçirdiğimde, bunun bana yollanmış bir mesaj olduğunu farkettim.

Mesajın anlamı şuydu:

Şimdi kalemi onun elinden aldım ve ben yazıyorum. Onun şu anda pek yazacak hali yok. Onun önce oturup biraz kafasını toplaması gerekiyor. Benim ise zaten pek bir işim yoktu. Boş boş oturuyordum ne zamandır. Yapacak iş olmadığından değil hani. Ne bileyim, öyle işte. Ama onun kadar iyi yazamadığımı da görüyorsunuz. İşte, neyse.

Şimdi, konu, içinden geleni yapmak. Ben diyorum ki, içinden geleni yap. Çünkü içinden geliyorsa, ona ihtiyacın var demektir. Yani, ihtiyacın olduğu için içinden geliyordur da denebilir. Mesela bir arkadaşım vardı, öğle yemeği için çıktığımızda manavın önünde durur, uzun uzun bakar, sonra "Bana bir havuç, iki salatalık bir de elma ver," gibi yiyeceklerini satın alırdı. Derdi ki, "Hangisini canım istiyor diye bakıyorum. Çünkü, canım istiyorsa, vücudumun ona ihtiyacı var demektir. Canımın istedikleri de hergün değişiyor. Böylece dengeli besleniyorum." Çok haklıydı ve müthiş sağlıklıydı gerçekten. Ben de diyorum ki, içinden geleni yap, dengeli beslen, doğana uygun bir yaşam sür. O da diyor ki, "Hangi doğana? Kendine bir baksana, ne haldesin. Senin orjinal doğan bozulmuş. Senin içinden gelse gelse boktan birşey gelir." Ben de diyorum ki, iyi de ben böyle içimden geldiği gibi davranmaya başladığımda çok küçüktüm ve doğam henüz tertemizdi. Sonra geldi sigara migara. Yani, sonradan içimden geldi. Böyle işte. Gel çık işin içinden.

Zerdüşt'ün Bilmecesi

'DUR CÜCE, YA SEN YA BEN'

Bu sözlerle girer Nietzsche, Görüntü ve Bilmeceler bölümünün ikinci kısmına 'Zerdüşt Böyle Buyurdu'nun. Bilmecelerini sorar ve ekler; 'Çözün bana gördüğüm bilmeceleri, yorumlayın bana en yalnız kişinin görüntüsünü!'

Bu sözler bize bölüm başlığını anımsatır, bir bilmeceler ve bir görüntü; en yalnız kişinin görüntüsü. Demek ki bilmeceler en yalnız kişinin görüntüsüdür aynı zamanda ya da bilmecelerin en yalnız kişinin görüntüsünün anlaşılmasıyla çözülmesi mümkündür. Peki bilmeceleri çözmeye girişen biz kimiz? Nietzsche bu konuda da bize yardımcı oluyor: 'Ey çevremdeki gözüpük kişiler! Ey arayıcılar ve araştırmacılar ve kurnaz yelkenlerle bilinmedik denizlere açılanlar! Ey bilmeceler tutkunları!'

Sözlerdeki alay çok açık, Nietzsche düşüncenin sözde derinliğindeki metafizik gerçeklere yelken açmış, yaşamı düşüncede ve yalnız düşünceyle kavrayan düşüncülerine sesleniyor burada. Belli ki Nietzsche bilmeceleri çözmelerinden umudu kesmiş, dolayısıyla meydan okuyor açıkça. Öyleyse bu bilmecedeki konumumuzu anlamalıyız öncelikle. Bizler bu bilmeceleri anlama ve çözmeye konusunda baştan lanetlenmiş olanlarız, bundandır Nietzsche'nin olayı. Ve eğer hala bilmecelerini çözmek istiyorsak bilmeceleri dinlemeliyiz, söylediği her söze dikkatle kulak vererek. Ama bunun için bir dileği daha olacak Nietzsche nin; kurnaz zekanın kendisine yatırım yapan merak duygusu yerine anlama isteğinin kendisini anladığına koşulsuz bırakarak ilgisi olmalı temel yaklaşımımız. Ancak böylece dönebiliriz bilmecelere bize ne sorduğunu dinleyerek yeniden.

Bilmecede bir cüce ile konuşur Zerdüşt, muhatabı olan cüce kurnaz tarafından onun, başka bir deyişle akıllı oluşunun delili.

"Şu geçide bak cüce" diyerek sürdürür konuşmasını Zerdüşt."iki yüzü var. Burada iki yol birleşir; kimse bu yolların sonuna dek varamamaştır daha."

Şu geriye uzanan yol: Sonrasızlığa dek sürer. Şu ileriye doğru uzanan yolsa,-başka bir sonrasızlıktır.

Birbirine karşıttır bunlar, bu yollar; birbirini başlarıyla iterler; ve burada, bu geçitte birleşirler. Bu geçidin adı, üstünde yazılıdır: 'AN'.

Ama kişi bunları izlese,- durmadan, daha, daha izlese, sanır mısın ki, cüce, bu yollar birbirine sonrasızca karşıttırlar?'

Cücenin yanıtı kavrayışının gururunu taşır; 'Düz olan herşey yalan söyler.' 'Her gerçek eğridir; zaman bile değirmidir.' (Yani zaman daireseldir.) Tam da kurnazlıktan kastı budur Nietzsche'nin (Zerdüşt mü demeliydik); yani herşeyi kavrayış mesafesinde donduran zekanın parlak ışığı, fakat bilmeceler bunun ötesine işaret edecektir. Her şeyi katılaştıran görüş, yani cücenin sözleri Zerdüşt'te (Nietzsche mi demeliydik) ağırlığın ruhu deyimini ile bir ironiye sebep olur. Objelinin farkında oluşuyla ondan radikal olarak ayrılan bilinç kendisini onunla özdeşleştirerek oluşturur bu ironiyi. Dolayısıyla kurnaz yelkenler bilinmedik denizlere yol almazlar, tam tersi bu yanılısamayla malum limanlarda tutarlar bizi, ruhumuzdaki yerçekimidir gerçekte düşlerimizin en uçuk imgeleri ve kavrayışımızın en mükemmel sistemleri.

Peki ötede ne vardır, ya da daha önce, ne vardır bizi oraya ve eğer bir öteyse bu da, ne ayırır bu öteyi öbür ötelere düşünce? Bundan sonra söyledikleri ile yanıtını bulur Zerdüştün bu sorusu ancak. Çünkü bu öte tamda beridir, böylece tümüyle ayrılır ötelere; Zerdüşt beriden söz eder hep, daha beriden. Peki nedir bu en beri? Bu Zerdüştün 'uçurumlu düşünce'sinin ulaştığı yerdir, yani 'bu an'. Ama 'bu an' artık şimdiki zamandan ayrılmıştır çoktan, çünkü şimdiki zaman diğer iki zaman kipiyle (geçmiş ve gelecek) birlikte çizgisel zamanı sürdürür, hani şu saatlerle ve takvimlerle ölçtüğümüz fiziksel, nesnel zamanı. Daireselliğinde bile böyle kavranabilir zaman, çizgisel zaman kendi göreceliğinde sürdürür yine çizgisel konumunu (tıpkı dünyamızın bulunduğumuz noktadan düz algılanması gibi) ve daha büyük bir konumda birleşir daireselliği ile zamanın. Böylece metafizik bütünsellik ve özdeşlik sağlanır; Teleolojik ilkede akıl

doğa ile bütünleşir. Zerdüş'tün isteği bunun dışına çıkabilmek ve metafizik dünya görüşünün zincirlerinden kurtulmaktır. (Her ne kadar zincirlerden başka kaybedecek çok şey olabilirse de bedeli, özellikle Nietzsche'nin aklını yitirmiş olduğunu düşünürsek!)

'Bak' der Zerdüş sürdürerek sözlerini yine; 'şu ana bak! Geçitten. Andan, sonrasız bir yol uzanıyor geriye doğru: Bir sonrasızlık var anlamında.' ve ekler; 'Her yürüeyebilen, bu yolu daha önce yürümüş olmalı değil midir?' Bu sonuncu düşüncenin ilkiyle ilişkisini anlamak ilkin güçtür ikinci bölüm sanki ilkinden bağımsız gibidir. Ama daha dikkatli baktığımızda bağlantının sonrasızlık yani sonsuzlukla, olabilen yani sonlu olanla kurulduğunu görürüz. Olabilen, her iki sonrasızlık arasındaki bu geçitte, yani şimdiki anda, olabiliy yalnızca, ama olabilen aynı zamanda olmuş olana dönüşür böylece, çünkü olabilen olabilecek olan olasılıklardan yalnızca biridir ve bu sonlu konumuyla sonsuzluğa katabilecek bir yeniliği olamayacağına göre (çünkü bunun için sonsuzdan fazla birşey olması gerekir) sonsuz olasılıklardan bir olarak zaten önceden gerçekleştirilmiş olur sonsuzlukça. Sonsuz, sonlu olanın olabilme olasılığına sahip olmakla, onun tüm olası zaman boyutunu elinde tutar. Başka bir şekilde söylersek sonsuzluktan hiçbirşey kaçamaz. Olabilen herşey zaten geçmişte olmuş olan ve gelecekte olacak olan sonsuz olasılıklardan yalnızca birini izler olabilen olarak ve böylece kendisi için ayrılmış yerini alır sonsuzlukta kendisini gerçekleştirerek. Olabilenin yanıltıcı görüntüsü onun gerçekleşiyor olmasındandır. Çünkü böylece kendisine göreli bir gerçeklik kazandırır zamanda, bir çeşit öncelik. Ama bu kendisini üzerinde gerçekleştirdiği sonsuzluğun sayesinde kazandığı varlığın ona borçlu olduğu gerçeğini değiştirmez. Her an yeniden ve yeniden gelir, çünkü sonsuz dönüş her olabilenin olmasının garantisini yeniden verir. Ama tam da bu verişin kendisi önceden verilmiş olmalıdır ki olabilen gerçekleşsin. Bu haliyle olan yegane olabilme olasılığına sahip olduğu sonsuzluk çemberini çeviren

edimdir. Öne çıkararak sonsuzluktan ayrılır ve böylece sürükler tüm olası zamanı ardından; ama yalnızca yeniden sonsuzluğa iade etmek için kendisini gerçekleştirmiş bir olasılık olarak, bir sonrakii ana bırakırken yerine olmuş olan sıfatı ile. Yakıtı olur adeta olabilen, şu anda gerçekleşmekle, sonsuz dairesel zamanın; ona çevirir. Özünde hiçbir amaç gütmeyen bu çevirme içeriğinde her türlü niyet barındırabilir, ama Zerdüş'tün aşmak istediği işte zamanın bu içeriğinde ereksel kavramıdır. Çünkü bu ereksel kavrayış bir hikayedir yalnızca insanın kendisini anlattığı, Nietzsche bu kavranılması zor düşüncesine 'Sonsuz yeniden dönüş' adını verir. Hiçbir zaman bu düşünceyi açıkça belirlememiş onu bilmecelerin ve ona işaret eden düşüncelerin arkasına gizlemiştir. Bunun nedeni 'Cüce kavrayışın'elinden saklamak ve böylece korumaktır, çünkü bu yalnızca düşüncesi uçurumun üstünde gezinenlere sunulan bir deneyimdir, bir teori değildir. Ama yinede bu yukarıda söylediklerimizi özetleyecek bir argüman biçiminde sunabiliriz bu düşünceyi belki, - Olabilen ancak zamanın içinde olabilir, - Zamanın içinde hiçbir olabilen yoktur ki sonsuzluk tarafından içerilmesin. - Demek ki sonsuzluk dışında bir olabilen olamayacağına göre olabilen zaten önceden olmuş olmalıdır (Aksi taktirde olabilen sonsuzluğa bir şey eklemiş olur ki bu bir çelişki olurdu). Dolayısıyla olabilecek olanda oluyor olan olduğu sürece o da daha önce olmuş olmalıdır. - Dolayısı ile var olan herşey, olacak olan, oluyor olan ve olmuş olanla birlikte daha önce var olmuş olmalıdır.

Yukarıdaki argümandaki zayıf nokta olabilenin sonsuzca içerilmekle olmuş olan olarak kabul edilmesidir. Sonsuzluğun sonsuz olasılığı içinde barındırması ile bunları gerçekleştirmesi aynı şeyler değildir. Eğer tüm olasılıklar gerçekleşiyorsa ki bu aynı anda olamaz, çünkü ardışık zamansallık olasılıkları bir dizi içerisinde sunmak zorundadır.

Gerçekleşen olasılık sırf olasılık olmaktan zorunlu olarak farklı bir şey olacaktır. Yani 'Yürüeyebilen daha önceden yürümüş olmalı değil midir?' sorusuna Zerdüş'tün, şöyle yanıt verilebilir 'Hayır, yalnızca daha önceden varsayılmış olabilir, ama varsayılmış olmakla olasılık gerçekleşmez'. Peki bu vardığımız sonuç Nietzsche'nin düşüncesine ne kadar zarar verir? Yanıtını bulmak için metine dönmeliyiz yeniden.

Olabilen herşeyin daha önce olmuş olduğunu söyleyen Zerdüş'tün kendisinde, olabilenin içinde olduğu zaman olarak, önceden var olmuş olması gerektiği düşüncesine varır. Ve bunu geleceğe bağlayarak anın geleceği kendine çekerek kendi kendisini de çektiğini söyler. 'Çünkü her yürüeyebilen bu uzun yolu bir daha yürümelidir ileri doğru!ve dönmeli ve önümüzdeki öbür yolda, o uzun korkunç yolda yürümeli, sonrasızca dönmeli değilmiyiz?' Çok açık ki Nietzsche gerçekleşmiş olasılıkla, varsayılmış olasılık ayırımını yapmıyor, ikisini bir ve aynı şeyler olarak alıyor ama bu bilmecenin ilerisinde geldiği nokta ile çelişir gibi görünüyor. Tekrar metine dönelim; kaldığımız metin bıraktığımız yerde birden kesintiye uğrar, Zerdüş'tün kendi düşüncelerinden korkmaktadır artık. Çünkü düşüncelerin onu getirdiği yer ona düşünceden başka bir şeyin kapısını aralar. Artık cüce de geçitte görünmez ortalıkta, kaybolmuşlardır, çünkü seyredilen sahne yaşanan deneyime dönüşmektedir. Bir köpek uluması onu geçmişine döndürür, çocukluğuna ve çocukluğunun imgeleri arasından bir sahneye taşır köpek onu. Yerde boğazına karayılan sarkmış bir genç çoban yatmaktadır. Eliyle yılanı asılan Zerdüş'tün onu çıkaramaz.. Derken tüm varlığı ile tek bir düşünce sökün eder aklına 'Isır!...Kopar başımı! Isır !' böylece bilmece tamamlanır bu en son sahne ile ve mutlu sonla, çünkü çoban Zerdüş'tün bağırmasının öğüdüne uyuğ isırır yılanın başını ve ayağı kalkar gülümseyerek. Bu son sahne ilkiyle zorunlu bir ilişki içindedir, ilki bilmece ikincisi görüntüdür ama aslında ikisi bilmecenin ayrılmaz parçalarıdır. Çünkü ilk sahne bize düşüncenin

zamanı kavrayışında varılabilecek en uç noktasına gelişim gösterir, ikinci sahne ise bize düşüncenin kendisinin eylemin ta kendisi olduğunu söyler; düşünce 'ISIR' düşüncesidir, başka bir şey değil. Birinci bölüm ikincisiyle karşı karşıya kalmak için gereklidir ama öte tarafa (yani en beri) geçildiğinde Wittgenstein'in merdiveni gibi atılır artık bu ilk düşünce, çünkü salt bir eylem düşüncesine dönüşmek için zorunludur bu süreç, yılan çekmekle çıkmayacaktır yoksa.

Nietzsche bize şunu anlatmak ister; öteye geçen düşünce aslında en beriye düşer çünkü zaman salt kavrayışla anlaşılmaz, bu tümüyle bir metafizik yanılgıdır, çünkü kavrayış, nesnesiyle bir kavrayış mesafesi gerektirir. Kavrananla kavranılan ilişkisinde zorunlu olan bir oluşum zamanla olan ilişkisinde bir talihsizliğe dönüşür; zaman nesnelleştirilerek özü kaybedilir, unutulur. Oysa zaman özünde karar zamanıdır; her an bir karar anıdır ve böylece yaşama katılma ve yaşamı onaylama gerçekleşir. Nietzsche bize zamanın çok özel bir boyutunu gösterir; ya ona katılırsınız yani karar verir ve öldürürsünüz ya da onu bir çember gibi seyredersiniz sanki sizin dışınızda dönüp duran ve döndükçe geride bırakılan yaşam olarak der. Yaşam zaman özdeşliğidir söz konusu olan ve yaşama yalnızca zamanla olan ilişkimiz dahilinde katılırız Nietzsche'ye göre. Ya geçmiş zamanın pişmanlığıyla gelecek zamanın kararlarımızı değiştirme fırsatının sunduğu gevşeklik arasında barınır ve şu anı, kendimize yabancılaştırarak oluşturduğumuz bir seyretme zamanına dönüştürürüz yada yaşamı kucaklama cesaretinin tek göstergesi olan karar anına ulaşır ve olan her şeyin olmuş olmasını bizzat onaylayarak 'zamanı yaşarız'. Başka bir deyişle 'olmak ya da olmamak'ı ya kendi isteğimizle belirleriz sonsuz yeniden dönüşünde zamanın ya da zaten belirleniriz bir şekilde olarak (olmamak olumsuz bir olmaktadır) ama bunu kendimizden saklarız, yansıtarak imgelerimizi ortak perdesine insanlığın, hani şu en büyük seyircisi unutulmuşun.

Ama bunlar büyük sözle, biz yine küçük sorunumuza

dönelim; olasılık ve olan arasında Nietzsche'nin ayrım yapmaması oluşturuyordu bu sonunu. Eleştirimiz doğru ise, Nietzsche, olasılık sonsuz olduğunda olan her şeyin bu sonsuz olasılık izinde olabileceğini ve böylece her olanın önceden olmuş olması gerektiğini söylüyordu. Oysa bu, belirttiğimiz gibi, olası sayılmakla bir şeyin olmuş olduğu sonucuna götürüyordu bizi. Buradaki kritik nokta zamana neresinden baktığımıza bağlı olarak değişen yaklaşımların bağdaşmazlığı gibi görünmektedir. Eğer zamana sonsuz olasılıkları açısından bakarsak var olanın tüm geçmiş ve geleceğini varsaymış olduğumuzu görürüz. Ama bu varsaymayı ne anlamda anlamalıyız? Eğer varsayımı bizim açımızdan düşünürsek, elbette az sonra her hangi birşeyi yapabileceğimiz olasılığı anlasın varsayılmakla gerçekleştirilmiş olmasını gerektirmeyecektir. Varsayan biz olduğumuz sürece varsayımlar ancak 'var sayılabileceklerdir', ta ki bir ya da bir kaç gerçekleşene dek. Oysa zamanın kendi sonsuzluğu açısından bakıldığında gibi potansiyellik ve aktüellikten zamana dahildir, yani bir şeyin yalnızca potansiyel olarak hazır bulunması dışında aktüel olarak varlığa gelişide zaman içerisindedir. Zamana mutlak zaman açısından bakıldığında var olan her zaman varsayımın garantisindedir. Buda var olan her şeyin belirlendiği anlamına gelir. Bu belirleme mutlak bir belirlemedir, Çünkü başka türlü sonsuzluk hükmünde bir eksiklik olurdu. Eğer bu bir mutlak belirleme ise de varolan ancak önceden belirlenmiş olmalıdır. Demek ki sorun bu önceden belirlemenin niteliğindedir.

Bu sorunlar bizi zamanla ilgili sorunlara götürüyor. Zaman hem felsefe hem de bilim açısından çözülmesi en zor düğümlerin başında geliyor. Bur da niyetimizi bu aşılması düğümleri B.İskender gibi keserek çözmek olamayacağına göre bu temel sorunda özünde bu yazının zorunlu olarak aşar. Bir bakıma çözümüne murad ettiğimiz bilmece bizi bilmecelelerin en zorlusuyla karşı karşıya bırakır: ZAMAN. Ama yinede geldiğimiz noktada, karşımıza, zamana farklı iki açıdan bakmanın getirdiği kavrayışı gösteriyor Nietzsche'nin zaman

anlayışı. Nietzsche, varlığa karşı, oluşu savunmuştur. Ama işte oluş sonsuz yeniden dönüş kendisini sonsuzkez yenilediğinde bu yenilemenin biçimi aynı kalır. Yani varlığın hayaleti Nietzsche'yi onu en kovduğunu düşündüğü yerde çıkar ortaya. Dahası Nietzsche olasılığı olanı aslı ve önceden gerçekleşmiş olan olarak aldığıda sonsuzluğun tarafından bakıyor zamana. Zaman bu açıdan bağımsız bir olgusalılık içerdiği için bizim için olasılık olan, zamanın sonsuzluğunda zaten bir şekilde gerçekleşmiş olan anlamını taşıyor. Yani olasılık ile olan, olan açısından bakıldığında ikilem ve ikilik gibi duruyor, oysa salt olasılık açısından bakıldığında olgusalılıkta sonsuzluğun içinde olduğu için sonsuz tarafından varsayılmış olan zaten olmuş olandır Nietzsche'ye göre. Ama Nietzsche bunu, yani kendi zihninden kurtularak zamana sonsuzluğun bakış açısından bakmayı nasıl başarıyor? Çünkü kavrayış yalnızca aklın sınırlarında kavrar, oysa Nietzsche nasıl oluyorda aklının dışına çıkarak tümüyle insanın dışından ona bakıyor sonsuzluğun bakışından bakarak? Eğer aklın dışında kavrayış yoksa bu akıl dışı kavrayış kimilerinin dediği gibi aklını yitirmesinden mi kaynaklanmıştır yoksa? Akıl hastalarında zaman duygusunun yitirilmiş olduğu bilinirse, sonsuz yeniden dönüş bir deli saçması mıdır yoksa? 'Aklın dışında' olanı 'Aklın' dışında kavramak mümkün olmadığına göre Nietzsche belki de hiç hoşlanmadığını söylediği bir şeyi yapıyor; Antropomorfizm (yani herşeye insan öznelliğinin imgeleriyle bakarak evreni, dünyayı, doğayı düşünmek). Yani delilik, ya antropomorfizm; Nietzsche'yi sokmaya çalıştığımız çekmeceleri belirlediğimize göre belki bir de başka bir açıdan yaklaşabiliriz Nietzsche'nin bilmecesine. Hatırlarsak bilmece iki bölümdü, ilkinde düşünce uçurumun üzerine itiliyor ikincisinde kararlar yani eylem kararıyla karşı karşıya kalıyordu. Birinciden ikinciye geçiş sancılı bir süreçtir ve insanı tümüyle içine alır. Bu iki sahne arasındaki geçişte yatmaktadır. Nietzsche'nin bilmecesinin özü ve Nietzsche'nin çelişkisi gibi görünen

olasılık ve olan ikilemi. Akılla ikinci sahneye geçilmesinin mümkün olmayışına cücenin kaybolması delalettir. (Cücenin Kant olduğunu söyleyesi geliyor insanın), cüce teleojik ilkeyi, aklın sıkı sıkıya bağlandığı bu efektsel ilkeyi temsil eder. Peki ama niye çocukluğu geri dönüş? Çünkü zamanla ilgili yabancılaşma ilk kez o zamanlar oluşmaya başlamıştır. Bu yabancılaşma Nietzsche'ye göre bir tutsaklıktır. Peki ama tutsak olunan nedir, bilinç mi? Bu olamaz çünkü bilinç tüm olanaklarına bu tutsaklıkta sahiptir, yani ancak zamana kökten yabancılaşma ile bilinç kendini nesnelleştirebilir ve ancak kendisini nesnelleştirdiğinde kendisini kavrar ve böylece ulaşır ana dünyadan yansıyan kendi imgesine dahası budur antropomorfizmin kökeni insanda. Ve budun Nietzsche'nin (ve bilimin) aşmak istediğinde. Peki ama yeniden sorarsak; tutsak alınan nedir, tutsak insana Nietzsche'de? Bunun yanıtı yine *insan-yaşam-zaman ilişkisinde bulunabilir; kendine yabancılaşarak zamanı yaşamak yerine seyretmeyi seçen insan bu seyredişe bırakır kendisini, geçen zaman tümüyle pişmanlıklar toplamına dönüşür. Oysa her an karar anıdır, kaçılan, unutilan budur, yani belirleme/belirlenme ilişkisinin açmasızlığı. Çünkü insan karar anında kaçışında kendini zaten bir kaçış olarak belirler. Sürekli erteleme insanı akışa bırakır ve böylece teslim olur kendisini belirlemesine olup biteni. Böylece oluşur sessizliğinde teslimiyet, örneğin, çoğunluğun. Sessiz kalarak tutsak alınan akıl değildir, akıl uyumludur, paçasını kurtarmak için rasyonelize eder durumunu. Tutsak alınan öyle birşeydir ki, çiviler olduğu yere insanı tüm kaçışında; tutsak düşürür zamana ve yaşama ve dünyaya. Nietzsche'nin zamanın çarklarından kurtarmak istediği 'İRİADE' dir. iradedir tutsak düşen zamana. Kendi zamanını nesnel zaman kılarak yabancılaşan ve kendisini olan bitene biteviye yamayan insanın bu temel yabancılaşması üzerine inşa edilebilir tüm diğer yabancılaşma türleri. Nazi Almanya'sında yaşayan herkes, örneğin, böyle bir toplu irade hadımlaşması yaşayarak iradelerini 'Führer'in ellerine teslim etmişlerdir, çünkü Hitler o sıra en etkin*

olup bitendir. Ve yine böylece gerçekleşir sessiz çoğunlukların onayı otoriteye, çünkü onların iradeleri teslim alınmıştır. Çünkü onlar çok açık bir biçimde tutsak kılımlardır ifadelerini. Öyleyse Nietzsche'nin niye sonsuz yeniden dönüş düşüncesine vardığını görebiliyoruz. Geçen zamanın lanetinden kurtarmak ister iradeyi, çünkü irade kendisini her geçen zamanı , sunuluşunun bilinci içinde ölümlü olarak kavrar. Bunun açtığı yarıkta insanda hiçlik duygusu ve nihilizm bunun intikamıdır. Nietzsche'ye göre: Zamanda intikam alma duygusu. Bu öç unutulmuş olarak tecelli eder insanda, insan kendisine sonlu oluşunun bilincini yasaklar çünkü tamda bu bilincir iradeyi tutan ayakta. Ancak sonlu bir irade sonsuzluğu onaylayabilir her yeniden gelişinde ve yalnızca bu yarığın açtığı uçurumun üzerinde yüzebilir, 'sonsuz yeniden dönüş' düşüncesi. Bilinc ve irade burada ayrılır birbirinden, burada düşünce tutunamaz yalnızca irade tutunur. İrade bu tutunuşla kendisini onaylar zamana damgasını vurarak. 'Varlığa oluşan damgasını vurur' Nietzsche'nin deyişiyle. Ve ayrılır sürüden kendisine ait bir yazgıyla başbaşa kalarak. Bu da bilmecenin en son bilinmezine götürür bizi. iradesi tutsaklıktan kurtulmuş kişi, insanı aşmıştır tutsaklığında, ama bu yalnızlığın en yalnız olanına savurur insanı ve üst insan burada yalnızca 'Amar Fati' ile barınabilir. Başka bir deyişle yazgı sevgidir en yalnız insanın görüntüsü. sonsuzlukla gözgöze gelişinde. işte bu göz göze gelişi dile getirir. Nietzsche, bu yazıya son söz teşkil edecek dizelerinde;

Biliyorum ben kökenimi!
Söndürülemez bir alev
Kendimi tüketerek parlıyorum
Işığa dönüşüyor dokunduğum her şey
Braktığım her şeye kömüre
Elbette bir alevim ben!

↓

I M A G I N E

R O C K C E N T E R
CD - KASET
KİTAP - DERGİ

Jazz, Blues,
Rock,
New Age, Classic,
Hip hop...

Yenilik İz Bıraktığı Sürece Güzeldir...

Imagine Rock Center İstiklal Cad. Halep Çarşısı 140/95 Beyoğlu Tel: 212 / 244 12 48

